

Thailand Electronic Signature Guidelines 1.0

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับประชาชน

Final Version 1.0

พฤษภาคม 2565

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULA UNISEARCH

สนับสนุนโดย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, ปาลิตา รุ่งระวี

Thailand Electronic Signature Guidelines 1.0:

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน

ISBN 978-616-407-706-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2565

จำนวนพิมพ์ 55 เล่ม

จำนวนหน้า 109 หน้า

จัดทำโดย ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 02-218-2017

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [6112-019D]
โทร. 0 2218 3549-50 โทรสาร 0 2215 3612

จัดทำโดย	ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สนับสนุนโดย	สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
ที่ปรึกษา	ผศ.ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ (คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ผู้แต่ง	รศ.ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง ปาลิตา รุ่งระวี
ผู้จัดการโครงการ	รศ.ดร.พัฒนาพร โกวพัฒน์กิจ
วันที่เผยแพร่	พฤษภาคม 2565

ข้อปฏิเสธความรับผิดชอบ (Disclaimer) ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงที่ปรึกษาและผู้แต่งของแนวปฏิบัตินี้ (รวมเรียกว่า “ผู้แต่ง”) ไม่ได้ให้การรับรองหรือรับประกันใดๆถึงความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาของงานนี้ และผู้แต่งขอปฏิเสธอย่างชัดแจ้งว่าไม่ได้ให้การรับรองหรือรับประกันใดๆทั้งสิ้นต่อเนื้อหาของงานนี้ โดยขอแนะนำที่ปรากฏในงานนี้อาจไม่เหมาะสมต่อสถานการณ์บางลักษณะ เนื้อหาของงานนี้จึงไม่ใช่การให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือคำปรึกษาทางวิชาชีพใดๆทั้งสิ้น หากผู้อ่านจำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้อ่านจำเป็นต้องติดต่อขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นโดยตรง ผู้แต่งจึงไม่มีความรับผิดชอบและไม่ต้องรับผิดชอบใดๆต่อความเสียหายที่อ้างว่าเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามเนื้อหาของงานนี้ และหากมีการอ้างอิงใดๆถึงงานนี้ไม่ว่าในรูปแบบใด ผู้แต่งขอปฏิเสธอย่างชัดแจ้งไม่ให้นำการรับรองหรือการรับประกันการอ้างอิงนั้น การรับรองใดๆที่อาจมีขึ้นต้องออกเป็นหนังสือโดยผู้แต่งเท่านั้น นอกจากนี้ผู้อ่านควรตระหนักไว้ด้วยว่าการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเรื่องที่กำลังมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน เนื้อหาหลายประการในที่นี้อาจล้าสมัยหรือไม่เหมาะสมในหลายสถานการณ์เมื่อเวลาผ่านไป รายการอ้างอิงทางเว็บไซต์ใดๆในงานนี้ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปได้เมื่อเวลาที่ท่านได้อ่านงานนี้

ลิขสิทธิ์ทั้งหมดของงานนี้เป็นของผู้แต่งและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับ ห้ามนำงานไปใช้อย่างอื่นนอกจากการใช้ที่ได้รับอนุญาตนี้หรือตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หนังสือเล่มนี้ได้จัดทำให้ใช้ได้ตามข้อตกลงของสัญญาอนุญาตสาธารณะของ Creative Commons แบบแสดงที่มา 3.0 ประเทศไทย (CC BY 3.0 TH), <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/th/legalcode>

พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 เป็นกฎหมายที่รับรองให้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้ได้มีผลตามกฎหมาย โดยเฉพาะประเด็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ สิ่งบ่งชี้ของเจตนาของบุคคลในการแสดงความตกลงในการเข้าทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งถือเป็นประการสำคัญที่จะทำให้เราสามารถเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตามการรับรองตามกฎหมายดังกล่าว ไม่อาจขับเคลื่อนให้สังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมดิจิทัลได้ แม้เราจะมีกฎหมายดังกล่าวมาเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้วก็ตาม

ปัจจุบันการพิสูจน์และยืนยันตัวตนยังเป็นกระบวนการที่เพิ่มเติมขึ้นมาทำให้สามารถยืนยันอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆได้ โดยอาศัยคุณลักษณะของบุคคลสามารถใช้ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีนัยสำคัญต่อสิทธิในทางอัตลักษณ์ของบุคคล (Identity Right) ซึ่งกำลังเป็นที่ถกเถียงกันทางวิชาการอย่างกว้างขวาง

จากประสบการณ์ของคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยร่วมขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติ TDPG3.0 (Thailand Data Protection Guidelines) ที่ด้านรับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง ทำให้เราเล็งเห็นความสำคัญในประเด็นนี้ และสนับสนุนให้เกิดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชนเล่มนี้ โดยหวังว่าจะเป็นแหล่งอ้างอิงและข้อมูลสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนสังคมดิจิทัลของประเทศต่อไป

สุดท้ายนี้ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบคุณ สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) และผู้สนับสนุนจำนวนมาก ที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผศ.ดร.ปรีญา ศรีวินิชย์
(คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
เมษายน 2565

ขอขอบคุณ

สืบเนื่องจากที่ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดทำโครงการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลพร้อมข้อเสนอแนะต่อมาตรการหรือกลไกในการกำกับดูแลธุรกิจบริการด้าน Digital Service ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ และวิธีการแบบปลอดภัย ภายใต้ภารกิจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นที่ยอมรับให้โครงการเห็นความสำคัญของการมีแนวปฏิบัติพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชน โดยโครงการฯขอขอบคุณผู้สนับสนุนหลักของโครงการที่เล็งเห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดทำแนวปฏิบัตินี้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ได้แก่

ผู้สนับสนุน

สำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

หากแนวปฏิบัตินี้มีข้อผิดพลาดหรือไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในส่วนตัว ความบกพร่องนั้นเป็นของผู้แต่งแต่เพียงผู้เดียว

รศ.ดร.พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ

(ผู้จัดการโครงการ)

เมษายน 2565

คำย่อและคำศัพท์

Th	En	คำอธิบาย
เจ้าของลายมือชื่อ	Signatory	ผู้ซึ่งถือข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นในนามตนเองหรือแทนบุคคลอื่น (พรบ.ธุรกรรม มาตรา 4)
ใบรับรอง	Certificate	ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการบันทึกอื่นใด ซึ่งยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของลายมือชื่อกับข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (พรบ.ธุรกรรม มาตรา 4)
การพิสูจน์ตัวตน	Identity Proofing	กระบวนการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และการตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์นั้น
การยืนยันตัวตน	Authentication	กระบวนการตรวจสอบสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ของบุคคลที่ใช้สิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนนั้น
ชมธอ. 23-2563	Electronic Signature Guideline	ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยแนวทางกรลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชมธอ. 23-2563
ชมธอ. 18-2564	Digital Identity – Framework	ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล – กรอบการทำงาน ชมธอ. 18-2564 เวอร์ชัน 2.0
ชมธอ. 19-2564	Digital Identity – Identity Proofing Requirements	ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล – ข้อกำหนดของการพิสูจน์ตัวตน เลขที่ ชมธอ. 19-2564 เวอร์ชัน 2.0
ชมธอ. 20-2564	Digital Identity – Authentication Requirements	ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล – ข้อกำหนดของการยืนยันตัวตน ชมธอ. 20-2564 เวอร์ชัน 2.0
ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์	Data Message	ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร (พรบ.ธุรกรรม มาตรา 4)
ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์	Electronic Transaction	ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน (พรบ.ธุรกรรม มาตรา 4)

Th	En	คำอธิบาย
พรบ.ธุรกรรม	Electronic Transactions Act B.E. 2544 (2001)	พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544
ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล	Digital Identity System	เครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลใด ๆ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน และการทำธุรกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตน
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์	Electronic Signature	อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น (พรบ.ธุรกรรม มาตรา 4)
วิธีการลงลายมือชื่อ	Signing Method/Process	กระบวนการ วิธีการ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ
สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.)	ETDA	สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
eIDAS	EU Regulation No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC	
GSA / CIO	General Services Administration and Federal Chief Information Officers Council, “Use of Electronic Signatures in Federal Organization Transactions,” 25 January 2013.	
UNCITRAL 1996	UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment 1996 with additional article 5 bis as adopted in 1998	
UNCITRAL 2001	UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001	

สารบัญ

ขอขอบคุณ.....	7
คำย่อและคำศัพท์.....	8
สารบัญ.....	11
A. คำอธิบายเบื้องต้น.....	13
A1. ประเด็นทางกฎหมาย.....	13
หลักการพื้นฐานของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	13
ประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	19
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 - แบบทั่วไป.....	21
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 - แบบที่เชื่อถือได้.....	23
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 3 - แบบที่มีใบรับรอง.....	24
องค์ประกอบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	26
การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID).....	28
ผลทางกฎหมายและข้อสันนิษฐานของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	34
A2. ประเด็นทางมาตรฐานความน่าเชื่อถือ.....	35
ระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนและยืนยันตัวตน (IAL และ AAL).....	35
หน่วยงานที่ให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	39
B. แนวปฏิบัติการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมในศาล.....	43
B1. การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริการออนไลน์ของศาลยุติธรรม.....	43
B2. ระบบ CIOS.....	49
การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับระบบ CIOS.....	51
การใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ CIOS.....	52
การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนระบบ CIOS.....	54
B3. ระบบ E-FILING.....	58
การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับระบบ e-Filing.....	59
การยื่นฟ้องคดีออนไลน์.....	61
การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนระบบ e-Filing.....	65
B4. การพิจารณาคดีออนไลน์.....	66
การลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ.....	67

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล	68
การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล	74
C. แนวปฏิบัติการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมในชีวิตประจำวัน	79
C1. การรับจ่ายเงิน	79
C2. การทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์	84
ช่องทางในการซื้อขายออนไลน์	85
การพิสูจน์และยืนยันตัวตน	86
การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์	88
คำแนะนำสำหรับการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์	92
กรณีเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์	95
การไกล่เกลี่ยทางแพ่ง	99
การร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดี	102
แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง	104

A. คำอธิบายเบื้องต้น

แนวปฏิบัตินี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการทำธุรกรรมประเภทต่าง ๆ ทั้งธุรกรรมที่ใช้ในศาลและชีวิตประจำวัน โดยมุ่งเน้นแนวทางในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นหลัก ทั้งนี้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นยังอาจอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายอื่นหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่น ซึ่งกฎหมายอื่นหรือข้อกำหนดเหล่านั้นอาจมีการกำหนดเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากที่กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้กำหนดเอาไว้ซึ่งแนวปฏิบัตินี้ยังอาจไม่ครอบคลุมหน้าที่ตามกฎหมายอื่นหรือข้อกำหนดเหล่านั้นทั้งหมดได้ โดยในส่วนต้นนี้จะแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Signature) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรม

A1. ประเด็นทางกฎหมาย

หลักการพื้นฐานของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

- A1.1 [ธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์สามารถทำได้ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์] ปัจจุบันการทำสัญญาหรือธุรกรรมต่าง ๆ ไม่ได้อยู่บนกระดาษเพียงหนึ่งใบ ด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาตลอดเวลา การทำธุรกรรมหลายรูปแบบจึงสามารถเกิดได้บนโลกออนไลน์ สิ่งที่ตามมาคือการทำธุรกรรมออนไลน์หรือธุรกรรมที่ไม่ได้อยู่ในรูปของกระดาษดังเช่นที่ผ่านมาสามารถบังคับใช้ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงบัญญัติหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เท่าเทียมกับกระดาษ เพื่อให้การดำเนินการใด ๆ ก็ตามที่กฎหมายบัญญัติสามารถทำได้ในรูปอิเล็กทรอนิกส์และมีผลผูกพันทางกฎหมาย¹

¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7

A1.2 แม้กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถทำได้ แต่ได้มีการกำหนดขอบเขตของการนำกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ โดยไม่ให้นำไปใช้กับธุรกรรมบางประเภท ได้แก่ ธุรกรรมเกี่ยวกับครอบครัว และธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก ²

A1.3 [ธุรกรรมทุกประเภทสามารถลงลายมือชื่อได้ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์] ในการทำสัญญาหรือธุรกรรมลายมือชื่อหรือลายเซ็นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้อิเล็กทรอนิกส์สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ ลายมือชื่อจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าสัญญาดังกล่าวได้มีการรับรองว่าข้อความถูกต้องครบถ้วนโดยเจ้าของลายมือชื่อแล้ว ซึ่งลายมือชื่อนั้นรวมถึงแต่ไม่จำกัดเฉพาะชื่อและนามสกุล ชื่อเล่น ชื่อย่อ หรือนามแฝง หากสามารถระบุตัวตนเจ้าของลายมือชื่อได้ก็เพียงพอรูปแบบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็มีหลายรูปแบบเช่นเดียวกัน เช่น การลงชื่อทำอีเมล การเซ็นรับพัสดุ การเข้าสู่ระบบ หรือแม้แต่การสแกนใบหน้า หรือสแกนลายนิ้วมือก็ตาม ³ กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกฎหมายที่กระตุ้น สนับสนุน และส่งเสริมการทำธุรกรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่เทคโนโลยีพัฒนาแบบก้าวกระโดด ซึ่งกฎหมายนี้แสดงให้เห็นว่าการทำธุรกรรมหรือสัญญาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานเป็นหนังสือหรือต้องทำเป็นหนังสือนั้นสามารถทำเป็นอิเล็กทรอนิกส์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เป็นกฎหมายที่รองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตอบโจทย์กับปัจจุบันที่ต้องการลดการสัมผัสและประหยัดเวลา สามารถทำธุรกรรมจากระยะทางที่ห่างไกลได้

ตัวอย่างการทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้การทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ราคาตั้งแต่ 20,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบสำคัญถึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ⁴ จะเห็นได้ว่า

² พระราชบัญญัติกำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 มาตรา 3

³ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4 กำหนดให้ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Signature) หมายถึง อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456

กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงย้ำว่าการมีหลักฐานในรูปของเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ถือว่าหลักฐานเป็นหนังสือตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หรือหากลงลายมือชื่อด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ก็ใช้บังคับตามกฎหมายได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นกฎหมายที่มาเสริมกฎหมายที่มีอยู่ ปรับให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกที่การทำธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น โดยที่ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่สามารถบังคับในทางกฎหมายได้

ตัวอย่างสัญญา: คำพิพากษาฎีกาที่ 8089/2556

การที่นำบัตรเครดิตเงินสดคิกแคชไปถอนเงินและใส่รหัสส่วนตัวเปรียบได้กับการลงลายมือชื่อตนเอง ทำรายการเบิกถอนเงินตามที่ประสงค์ เมื่อคดียื่นยื่นทำรายการพร้อมรับเงินสดและสลิป การกระทำดังกล่าวถือเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 มาตรา 7 มาตรา 8 และ มาตรา 9 แล้ว จึงรับฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ ⁵

ตัวอย่างหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์: คำพิพากษาฎีกาที่ 6757/2560

เจ้าหน้าที่ประชิดลูกหนี้โดยการปลดหนี้ไว้ในช่องสนทนา (chat) ตามกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การปลดหนี้ในช่องสนทนา ในเครือข่ายออนไลน์ เป็นการปลดหนี้โดยได้ทำเป็นหนังสือ จึงมีผลเป็นการปลดหนี้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว

“ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทางเฟสบุ๊คมีใจความว่า “เงินทั้งหมด 670,000 บาท ไม่ต้องส่งคืนให้แล้ว ยกให้หมด...” การส่งข้อความดังกล่าวเป็นการสนทนาผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือเป็นการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ต้องนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 มาใช้บังคับ ซึ่งตามมาตรา 7 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมาตรา 8 บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา 9 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ... ถ้าได้จัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้ โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ... ดังนั้น ข้อความที่โจทก์ส่งถึงจำเลยทางเฟสบุ๊ค แม้จะไม่มีกรลงลายมือชื่อโจทก์ก็ตาม แต่การส่งข้อความของโจทก์ทางเฟสบุ๊คจะปรากฏชื่อผู้ส่งด้วย และโจทก์ก็ยอมรับว่าได้ส่งข้อความทางเฟสบุ๊คถึงจำเลยจริง ข้อความการสนทนาจึงรับฟังได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาปลดหนี้ให้แก่จำเลยโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 340 แล้ว หนี้ตามสัญญากู้ยืมย่อมระงับ” ⁶

A1.4 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้และตัดสินคดีเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 8089/2556

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 6757/2560

มาตรา 7 ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

มาตรา 8 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีไม่ทำเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่มีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนด

...

มาตรา 9 ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า

(1) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ

(2) ใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(ก) วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมแวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ

(ข) วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อตาม (1) ได้ด้วยวิธีการนั้นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น

...

มาตรา 10 ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

(1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และ

(2) สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้

....

มาตรา 11 ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้นให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุ หรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง

...

มาตรา 26 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

(1) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้

(2) ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น

(3) การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดแกลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้นสามารถจะตรวจพบได้ และ

(4) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่อเป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแกข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการจำกัดว่าไม่มีวิธีการอื่นใดที่แสดงได้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ หรือการแสดงพยานหลักฐานใดเกี่ยวกับความไม่น่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

...

A1.5 [Legal Certainty] ⁷ กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์รองรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับการลงลายมือชื่อบนเอกสารกระดาษ โดยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีหลักการประการแรกคือความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Certainty) กฎหมายยังคงต้องรับรองและคุ้มครองการดำเนินการต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องไม่กระทบต่อความแน่นอนทางกฎหมาย กฎหมายและเทคโนโลยีจะต้องกลมกลืนกันได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลางทางเทคโนโลยีด้วย

⁷ UNCITRAL 2001, Article 7

- A1.6 **[Functional Equivalence]** หลักความเท่าเทียมกัน (Functional Equivalence) ระหว่าง “กระดาษ” และ “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” อยู่บนพื้นฐานที่วัตถุประสงค์และการดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถกระทำได้และมีผลทางกฎหมายเทียบเท่าการใช้กระดาษตามวิธีดั้งเดิม⁸
- A1.7 **[Technology Neutrality]** กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้กำหนดเทคโนโลยีที่ใช้ในการลงลายมือชื่ออย่างเฉพาะเจาะจง ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงมีความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality) ไม่ควรมีการเลือกปฏิบัติท่ามกลางเทคนิคต่าง ๆ ที่อาจนำไปใช้ได้อย่างเท่าเทียมกันเพื่อสื่อสารหรือจัดเก็บข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์⁹ เพื่อรองรับพัฒนาการของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต และสามารถสร้างลายมือชื่อขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ก็ได้ หากลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
- A1.8 องค์ประกอบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามคำนิยามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องประกอบด้วย การถูกสร้างในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก่อนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด หรือทำด้วยเทคโนโลยีใดก็ตาม ต้องระบุได้ว่าลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อของใคร ใครเป็นเจ้าของ และต้องระบุเจตนาได้ว่าลายมือชื่อเพื่อวัตถุประสงค์อะไร เช่น ฐานะคู่สัญญา ฐานะพยาน เป็นต้น ถ้าลายมือชื่อนั้นเข้าองค์ประกอบทั้งสามประการก็ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

⁸ UNCITRAL 2001, Article 6.1

⁹ UNCITRAL 2001, Article 3

ประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

ลายมือชื่อประเภทที่ 1

ลายมือชื่อประเภทที่ 2

ลายมือชื่อประเภทที่ 3

- A1.9 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ลงลายมือชื่อต้องพิจารณาประเภทของลายมือชื่อที่จะใช้ให้เหมาะสมกับประเภทธุรกรรมและวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือลงลายมือชื่อในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้คำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวงรวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- A1.10 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 รองรับความเท่าเทียมกันระหว่างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่อตามปกติ โดยหลักเปิดกว้างเพื่อรองรับวิธีการทุกประเภทที่อาจนำมาใช้ในการลงลายมือชื่อในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อการแสดงถึงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อกับข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ลงลายมือชื่อได้ โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ โดยพิจารณาพฤติการณ์ที่เหมาะสมในการกำหนดว่าอย่างไรคือวิธีการที่เชื่อถือได้ เช่น ความมั่นคงของเครื่องมือศักยภาพของระบบ เป็นต้น หรือใช้วิธีการอื่นใดหรือพยานหลักฐานอื่นประกอบในการระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อและการแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ
- A1.11 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ตามมาตรา 26 เป็นกรณีที่ลายมือชื่อนั้นได้ใช้เทคโนโลยีตามที่กฎหมายกำหนด จึงให้ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ โดยลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด พิจารณาได้ดังต่อไปนี้
- (1) [Unique]¹⁰ ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อ โดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้

¹⁰ UNCITRAL 2001, Article 6.3(a), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 26(1)

- (2) [Verified and Authenticated with High Confidence] ¹¹ ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น
- (3) [Traceability] ¹² การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้น สามารถจะตรวจพบได้
- (4) [Proof of Integrity and Origin of Data] ¹³ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่อเป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการอื่นใดที่แสดงได้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

“Non-repudiation” คือคุณลักษณะทางเทคนิคของระบบที่ยืนยันลายมือชื่อดิจิทัล (digital signature) ด้วยวิธีเทคโนโลยีการเข้ารหัส (cryptography) ทำให้แทบเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิเสธว่าไม่ได้มีการลงลายมือชื่อนั้น ผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคจึงมักมีความเห็นว่าเจ้าของลายมือชื่อไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบในข้อความที่ตนเองลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีดังกล่าวได้ ¹⁴ ตัวอย่างเช่น ลายมือชื่อดิจิทัลเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จากการบวนการเข้ารหัสลับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือแฮชของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยกุญแจส่วนตัว (private key) ในระบบรหัสแบบอสมมาตร (asymmetric cryptography) ซึ่งมีคุณสมบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยในการช่วยให้สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อ (authentication) และตรวจพบการเปลี่ยนแปลงของข้อความและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ (data integrity) ¹⁵

***** ข้อพึงระวัง Non-repudiation ยังไม่ใช่หลักการที่จะอ้างอิงได้ตามกฎหมาย***** ¹⁶

¹¹ UNCITRAL 2001, Article 6.3(b), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 26(2)

¹² UNCITRAL 2001, Article 6.3(c), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 26(3)

¹³ UNCITRAL 2001, Article 6.3(d), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 26(4)

¹⁴ ขมธอ. 23-2563, ข้อ 3.2

¹⁵ ขมธอ. 23-2563, ข้อ 3.2

¹⁶ STEPHEN MASON, ELECTRONIC SIGNATURES IN LAW 355-361 (2016)

“Qualified Electronic Signature”

ปัจจุบันสหภาพยุโรปได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์และบริการรับรองความน่าเชื่อถือ หรือที่เรียกว่า eIDAS โดยที่กำหนดการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง (Advanced Electronic Signature) ¹⁷ ซึ่งจะต้องเป็นลายมือชื่อที่สร้างโดยอุปกรณ์ที่ได้รับการรับรอง (Qualified Electronic Signature Creation Device)

A1.12 สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA ที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมออนไลน์ของประเทศ ได้แบ่งประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ออกเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 กับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ตามมาตรา 26 ซึ่งลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ตามมาตรา 26 นั้น สามารถแบ่งออกได้อีกเป็น 2 ประเภทซึ่งจะกล่าวถึงความแตกต่างต่อไป ดังนั้น จึงสามารถแบ่งประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เป็น 3 ประเภท ¹⁸ ดังต่อไปนี้

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 - แบบทั่วไป

A1.13 **[ลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป คือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบของอักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 9 แห่งกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ลงลายมือชื่อด้วยปากกาสไตลัสลงบนหน้าจอ

A1.14 **[ระบุตัวตนผู้ลงลายมือชื่อได้]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปต้องระบุตัวผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อได้ กล่าวคือ ไม่ว่าตัวอักษร ตัวหนังสือ ตัวเลข หรือ สัญลักษณ์อื่นใด ที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และต้องสามารถระบุถึงเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ ¹⁹

¹⁷ eIDAS, Article 26

¹⁸ ขมธอ. 18-2564, ข้อ 4.1

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9(1)

A1.15 **[ระบุเจตนาในการลงลายมือชื่อ]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องระบุเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อกับข้อความที่มีการลงลายมือชื่อได้ เพราะแม้แต่การลงลายมือชื่อในกระดาษด้วยวิธีการปกติก็ต้องมีเจตนาในการลงลายมือชื่อ ทราบและเข้าใจในข้อความที่จะลงลายมือชื่ออย่างถูกต้อง การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงต้องใช้ประกอบกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงถึงเจตนา

A1.16 **[ใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือ]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นใช้วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือวิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยวิธีการนั้นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น²⁰

A1.17 **[ลักษณะของวิธีการที่น่าเชื่อถือ]** วิธีการที่เชื่อถือได้หมายถึงการใช้วิธีการที่เชื่อถือได้โดยคำนึงถึงความมั่นคงและความรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวบุคคล สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลาที่มีการทำธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร คำนึงถึงลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรม รวมถึงความรัดกุมของระบบติดต่อสื่อสาร²¹ ทั้งนี้ กฎหมายไม่ได้จำกัดรายละเอียดหรือประเภทของเทคโนโลยีว่าอย่างไรจึงจะเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ไว้ เพื่อให้รองรับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่อาจจะมีวิธีการที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นอีกในอนาคต

²⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9(2)(ก)(ข)

²¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9 วรรคสอง (1)(2)(3)

ตัวอย่าง

- การพิมพ์ชื่อไว้ท้ายเนื้อหาของอีเมล ²² ทั้งชื่อสกุล ชื่อเล่น ชื่อย่อ ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้น ²³
- การสแกนภาพของลายมือชื่อที่เขียนด้วยมือและแนบไปกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์
- การใช้สไตลัส (stylus) เขียนลายมือชื่อด้วยมือลงบนหน้าจอและบันทึกไว้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
- การคลิกปุ่มแสดงการยอมรับหรือตกลง การกด "ยอมรับ" หรือ YES ²⁴ เป็นการแสดงเจตนาในการยอมรับสำหรับการดำเนินการต่อไปตามที่ข้อความระบุควบคู่กับระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องมีวิธีการที่เชื่อถือได้ ซึ่งเป็นส่วนของการออกแบบระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน
- การทำเครื่องหมายในช่องแสดงการยอมรับ
- การใช้ Username และ Password

ทั้งนี้ รวมถึงการใช้ระบบงานอัตโนมัติ (automated workflow system) ที่มีการยืนยันตัวผู้ใช้งานมาประกอบกับรูปแบบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 ข้างต้นด้วย

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 - แบบที่เชื่อถือได้

A1.18 **ลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ คือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 26 แห่งกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักเหมือนกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป เพิ่มเติมคือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ต้องสามารถตรวจสอบได้ว่าภายหลังจากลงลายมือชื่อ มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความนั้นหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อาจจะไม่ได้รับรู้ถึงรายละเอียดอย่างน้อยระยะหนึ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

A1.19 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้จึงหมายถึงลายมือชื่อที่มีลักษณะ ²⁵ ดังต่อไปนี้

- ข้อมูลที่ใช้สร้างลายมือชื่อสามารถเชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อได้โดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่น

²² Golden Ocean Group Ltd v Galgaocar Mining Industries PVT Ltd [2012] EWCA Civ 265, [2012] 1 WLR 3674

²³ Orton v Collins and others [2007] 1 WLR 2953

²⁴ Bassano v Toft & Ors [2014] EWHC 377 (QB)

²⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 26

- ข้อมูลที่ใช้สร้างลายมือชื่ออยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่สร้างลายมือชื่อนั้นโดยไม่มีบุคคลอื่นเข้ามาควบคุม
- สามารถตรวจพบการแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อความ นับตั้งแต่สร้างลายมือชื่อขึ้น

A1.20 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 ในรูปแบบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเข้ารหัสลับ (encrypt) ที่สามารถตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของลายมือชื่อและข้อความอิเล็กทรอนิกส์ได้ และขณะลงลายมือชื่อ เจ้าของลายมือชื่อเป็นผู้ควบคุมการลงลายมือชื่อของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นมาสวมรอยหรือบังคับให้ทำ เป็นตัวอย่างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบหนึ่งที่มักใช้เพื่อให้บุคลากรใช้ในการลงลายมือชื่อภายในองค์กร ²⁶

ตัวอย่าง

- ลายมือชื่อดิจิทัลที่อาศัยโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะ (Public Key Infrastructure: PKI) การใช้ลายมือชื่อดิจิทัล จึงเหมาะสำหรับเอกสารประเภทที่กฎหมายต้องการความรัดกุมและมั่นคงปลอดภัยเพิ่มขึ้น เพื่อคุ้มครองเจ้าของลายมือชื่อและบุคคลที่ต้องเอาลายมือชื่อนี้ไปใช้ต่อว่าสามารถเชื่อถือได้

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 3 - แบบที่มีใบรับรอง

A1.21 **[ลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 3]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 3 หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ซึ่งใช้ใบรับรองที่ออกโดยผู้ให้บริการออกใบรับรอง เป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 26 และอาศัยใบรับรองที่ออกโดยผู้ให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดในมาตรา 28 แห่งกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือ มีบุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้ให้บริการเป็นตัวกลางออกใบรับรองให้ ซึ่งลายมือชื่อที่ได้รับการรับรองนี้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งจะมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่มากกว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ²⁷

²⁶ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *ลายมือชื่อดิจิทัลและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเดียวกันมั้ย? ต้องเขีนายังไง?* (2021), <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/articles/e-Signature-VS-Digital-Signature.aspx> (last visited Apr 4, 2022).

²⁷ ขมธอ. 23-2563, ข้อ 4.1.3

ใบรับรอง (certificate) คือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการบันทึกอื่นใด ซึ่งยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของลายมือชื่อกับข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเลือกรูปแบบของใบรับรองให้เหมาะสมกับการนำไปใช้งานของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบของใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกให้กับนิติบุคคลและใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกให้กับเจ้าหน้าที่ของนิติบุคคล

A1.22 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ประเภทที่ 3 จึงมีความมั่นคงปลอดภัยช่วยให้สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อ (authentication) และตรวจพบการเปลี่ยนแปลงของข้อความและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ (data integrity)²⁸

ตัวอย่าง

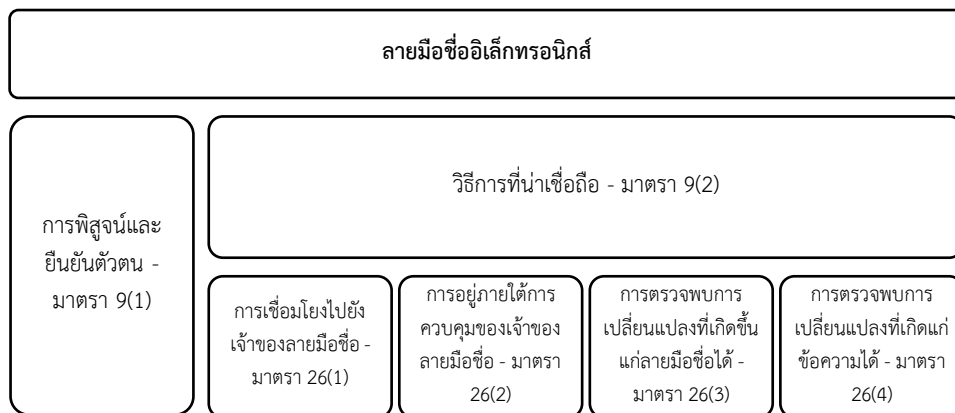
- ลายมือชื่อดิจิทัลที่อาศัยโครงสร้างพื้นฐานกุญแจสาธารณะและใช้ใบรับรองที่ออกโดยผู้ให้บริการออกใบรับรอง

A1.23 **[ความแตกต่างของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 และประเภทที่ 3]** ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 ภายในองค์กรตกลงเลือกวิธีการลงลายมือชื่อและเทคโนโลยีในการสร้างลายมือชื่อให้มืองค์ประกอบและลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด ยอมรับและนำมาใช้ภายในองค์กร ส่วนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 3 คือการหาบุคคลที่สามมาเป็นคนกลางซึ่งได้รับการรับรองมาแล้ว มาเป็นบุคคลที่ช่วยยืนยันให้ว่าการลงลายมือชื่อนี้เป็นของเจ้าของลายมือชื่ออย่างแท้จริง และลายมือชื่อนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง “ลายมือชื่อ” หรือ “ข้อความ” หลังจากลงลายมือชื่อ

²⁸ ชมธอ. 23-2563, ข้อ 3.2

องค์ประกอบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

A1.24 หลักการสำคัญของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องประกอบด้วยการรู้ว่าใครเป็นเจ้าของลายมือชื่อ ลงด้วยเจตนาใด และใช้วิธีการใด หากครบองค์ประกอบจึงจะเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์รองรับผลทางกฎหมายให้

A1.25 **[การพิสูจน์และยืนยันตัวตน]** ²⁹ ประการแรก การพิสูจน์และยืนยันตัวตน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยสามารถระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นตามมาตรา 9(1) ดังนั้น ความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อมโยงกันกับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคล กล่าวคือ ความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่วนหนึ่งจะพิจารณาจากระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตน ³⁰ ซึ่งประกอบด้วย ระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน (Identity Assurance Level: IAL) ³¹ และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน (Authentication Assurance Level: AAL) ³²

²⁹ UNCITRAL 1996, Article 7(1)(a), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9(1)

³⁰ ขมธอ. 18-2564, เวอร์ชัน 2.0.

³¹ ขมธอ. 19-2564, เวอร์ชัน 2.0.

³² ขมธอ. 20-2564, เวอร์ชัน 2.0.

- A1.26 ทั้งนี้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 และ 3 จะต้องอาศัยการยืนยันตัวตนแบบหลายปัจจัย (multi-factor authentication) ตามข้อกำหนดของการยืนยันตัวตนที่ระดับ AAL2 ขึ้นไป และจะต้องมีสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนปัจจัยหนึ่งเป็นกุญแจเข้ารหัส (cryptographic key) ซึ่งได้แก่ ซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับ (cryptographic software) หรืออุปกรณ์เข้ารหัสลับ (cryptographic device) เนื่องจากกุญแจเข้ารหัสดังกล่าวจะเป็นข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่อดิจิทัล

เจตนาในการลงลายมือชื่อ

การลงลายมือชื่อตามกฎหมาย (signature) มีความหมายเป็นการแสดงเจตนาของบุคคลที่จะเข้าทำธุรกรรมหนึ่งซึ่งรวมถึงเป็นการรับรองข้อความหรือความหมายของเอกสารนั้นแล้ว แต่ในทางเทคนิคลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic signature) อาจถูกใช้ในกิจกรรมที่ไม่ได้มีสถานะเป็นการแสดงเจตนาเข้าทำธุรกรรมตามกฎหมายด้วยก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เพื่อพิสูจน์และยืนยันตัวตน (identification) ดังนั้น จึงเป็นข้อพึงระวังและตระหนักอยู่เสมอว่าการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นใช้ไปเพื่อการใด ³³

- A1.27 **[วิธีการที่น่าเชื่อถือ]** ³⁴ ประการที่สอง วิธีการที่น่าเชื่อถือตามมาตรา 9 วรรคสอง ในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง เช่น ความมั่นคงและรัดกุมของวิธีการหรืออุปกรณ์ ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรม รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- A1.28 เมื่อเป็นการกระทำทางอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลที่ลงลายมือชื่อ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการเก็บรักษาข้อมูลให้มีความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลตลอดระยะเวลาทั้งหมดของการเก็บรักษาซึ่งจะสามารถตรวจพบการเปลี่ยนแปลงนั้นได้หากได้ใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้ การรักษาความครบถ้วนของข้อมูลจะต้องมีหลักฐานแสดงได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายของข้อความที่ลงลายมือชื่อหรือใช้บุคคลที่สามที่เชื่อถือได้เป็นเสมือนพยานในการรับรองความครบถ้วนของข้อมูลด้วย

³³ UNCITRAL 2001, Guide to Enactment - paragraph 94

³⁴ UNCITRAL 1996, Article 7(1)(b), สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9 วรรคสอง

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID)

A1.29 ในการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กระบวนการหนึ่งที่สำคัญคือการพิสูจน์และยืนยันตัวตน หมายถึง กระบวนการพิสูจน์และยืนยันความถูกต้องของตัวบุคคล เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีตัวตนและเป็นเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริง โดยผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล กล่าวคือ กระทำการผ่านเครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลใด ๆ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน และการทำธุรกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตน ³⁵

A1.30 **[การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล]** ดิจิทัลไอดี (Digital Identity) คือ อัตลักษณ์ (identity) ที่ถูกรวบรวมและบันทึกในรูปแบบดิจิทัลซึ่งใช้บ่งบอกหรือจำแนกบุคคลในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ดิจิทัลไอดีแต่ละชุดจะต้องมีความเฉพาะเจาะจงภายในบริบทของบริการธุรกรรมหนึ่ง ๆ แต่ไม่จำเป็นต้องมีความเฉพาะเจาะจงภายในบริบทของบริการธุรกรรมทั้งหมด ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดในการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้ใช้บริการในแต่ละประเภทธุรกรรม ³⁶ หากเป็นธุรกรรมประเภทที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การให้บริการทางการเงิน ผู้ให้บริการจะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่แท้จริงของผู้ใช้บริการสำหรับใช้เป็นดิจิทัลไอดีในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

A1.31 **การพิสูจน์ตัวตน (Identity Proofing)** เป็นกระบวนการที่รวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์นั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าอัตลักษณ์ที่กล่าวอ้างเป็นอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจริง ส่วน

³⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4

³⁶ ขมธอ. 18-2564 เวอร์ชัน 2.0, ข้อ 3.1

การยืนยันตัวตน (Authentication) เป็นกระบวนการตรวจสอบสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคลที่กำลังเข้าใช้บริการครอบครองและควบคุมสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนนั้นจริง

A1.32 เมื่อผู้ให้บริการสามารถยืนยันตัวตนได้ว่าตนเองครอบครองและควบคุมสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนจริงตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงจะมีสิทธิให้บริการธุรกรรมหรือสิทธิในการเข้าใช้งานระบบนั้น โดยผลการยืนยันตัวตนอาจประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้ให้บริการ เช่น ชื่อ สกุล หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล หรือคุณลักษณะอื่น ๆ ที่รวบรวมไว้ในกระบวนการพิสูจน์ตัวตน ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของแต่ละระบบกำหนด³⁷

A1.33 อย่างไรก็ตาม การใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์บางประเภท เช่น เว็บไซต์ ต้องแยกการพิสูจน์ และการยืนยันตัวตนทางดิจิทัลออกเป็น 2 กรณี กรณีแรกคือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับการเข้าสู่ระบบ และกรณีที่สองคือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

A1.34 กรณีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับเข้าสู่ระบบ เกิดขึ้นขั้นตอนแรกก่อนการแสดงเจตนา เป็นกรณีที่ผู้ให้บริการจำเป็นต้องพิสูจน์และยืนยันตัวตนว่าเป็นผู้มีสิทธิเข้าสู่ระบบจริง ไม่ใช่บุคคลอื่นปลอมตัวมา เช่น เป็นเจ้าของบัญชีผู้ใช้งาน (account) สำหรับเว็บไซต์นั้นจริง อาจพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านการเข้ารหัส (password) และรหัส OTP ที่ส่งผ่านเบอร์มือถือ หากระบบตรวจสอบแล้วว่าถูกต้องจึงจะมีสิทธิเข้าสู่ระบบและใช้บริการบนระบบต่อไปได้

³⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 34/3

A1.35 กรณีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังผู้ใช้บริการได้เข้าสู่ระบบมาแล้ว การพิสูจน์และยืนยันตัวตนในขั้นตอนนี้ก็เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ใช้บริการเป็นตัวจริงและมีสิทธิที่จะแสดงเจตนาโดยการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริการนั้น ๆ

A1.36 [ความแตกต่างระหว่างการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลในกรณีเข้าสู่ระบบกับกรณีลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์] แตกต่างกันที่ เกิดคนละขั้นตอน ในการใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลสำหรับการเข้าสู่ระบบเสมอเพื่อสิทธิในการเข้าสู่ระบบ บางครั้งการเข้าสู่ระบบผู้ใช้บริการอาจจะยังไม่ได้มีการแสดงเจตนาใด ๆ หากเมื่อใดที่ผู้ใช้บริการจะแสดงเจตนาโดยการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ก่อนแสดงเจตนาผู้ใช้บริการก็ต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลสำหรับลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลบนตู้ ATM

เมื่อผู้ใช้บริการจะใช้บริการตู้ ATM เมื่อเสียบบัตร ATM ตู้จะให้พิสูจน์และยืนยันตัวตนก่อนโดยการเข้ารหัสผ่าน 6 หลัก (PIN) ที่ตั้งไว้ถึงจะสามารถเข้าใช้บริการต่าง ๆ บนตู้ได้ และเมื่อแสดงเจตนาทำธุรกรรมใด แอปพลิเคชันจะให้แสดงเจตนาอีกครั้งด้วยการกด ‘ยืนยัน’ จึงจะเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งการกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้ว³⁸ สังเกตได้ว่าบนตู้ ATM นั้นจะมีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนในขั้นตอนเดียวเพื่อเข้าสู่ระบบใช้บริการและสามารถแสดงเจตนาได้เลยโดยไม่ต้องใส่รหัสผ่านอีกครั้งหนึ่ง

* มาตรา 34/3 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นหลักการที่พิสูจน์และยืนยันตัวตนที่สอดคล้องกับมาตรา 26

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8089/2556

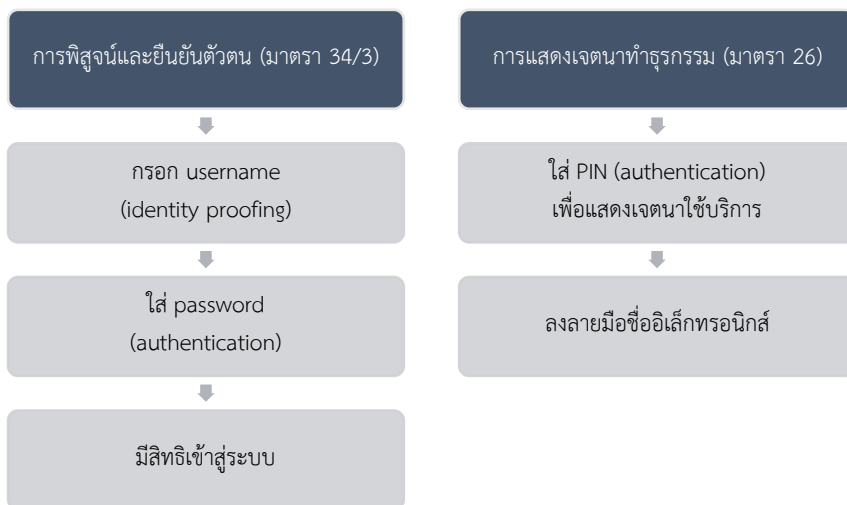
ตัวอย่างการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลบน Mobile Banking

เมื่อผู้ใช้บริการเข้า Mobile Banking ที่ต้องการ แอปพลิเคชันจะให้พิสูจน์และยืนยันตัวก่อนใช้บริการโดยการเข้ารหัสผ่าน 6 หลัก (PIN) ที่ตั้งไว้ก่อนถึงจะสามารถเข้าใช้บริการต่าง ๆ ของธนาคารได้ และเมื่อแสดงเจตนาทำธุรกรรมใด แอปพลิเคชันจะให้แสดงเจตนาอีกครั้งด้วยการกด ‘ยืนยัน’ จึงจะเป็นการเสร็จสิ้นกระบวนการ ซึ่งการกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้ว

ตัวอย่างการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลบนแอปพลิเคชันซื้อหุ้น (หรือบริการทางการเงินอื่นนอกเหนือจาก Mobile Banking)

เมื่อผู้ใช้บริการต้องการเข้าซื้อหุ้นออนไลน์บนแอปพลิเคชันที่ต้องการ ขั้นแรกแอปพลิเคชันจะให้พิสูจน์และยืนยันตัวตนก่อนใช้บริการโดยการเข้าสู่ระบบผ่านบัญชีผู้ใช้ (username) และรหัสผ่าน (password) ถึงจะสามารถเทรดหุ้นได้ และเมื่อต้องการซื้อหรือขายหุ้น ผู้ใช้บริการต้องเลือกคำสั่งซื้อ (buy) หรือ ขาย (sell) พร้อมทั้งระบุรายละเอียดสำคัญที่กำหนด อย่างด้วยชื่อหุ้นที่ต้องการ (symbol) จำนวนหุ้น (volume) ราคาหุ้น (price) และรหัสประจำตัวซึ่งเป็นตัวเลข 6 หลัก (PIN) เมื่อกรอกครบถ้วนแล้วกดที่ Buy หรือ Sell เพื่อส่งคำสั่งซื้อหรือขายจึงจะเป็นการเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยการใส่ PIN นี้เองที่เป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สังเกตได้ว่าการแยกขั้นตอนระหว่างกรณียืนยันตัวตนเพื่อเข้าสู่ระบบและยืนยันตัวตนเพื่อแสดงเจตนาโดยการให้ใส่ PIN อีกครั้งหนึ่ง

A1.37 ทั้งนี้ในแต่ละกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลจะมีระดับความน่าเชื่อถือ (Assurance Levels) ที่แตกต่างกันไป โปรดดูหัวข้อ A2. ประเด็นทางมาตรฐานความน่าเชื่อถือ

ผลทางกฎหมายและข้อสันนิษฐานของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

- A1.38 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งสามประเภทมีผลทางกฎหมายทั้งหมดเช่นเดียวกับการลงลายมือชื่อด้วยวิธีการปกติบนกระดาษ ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว เพียงแต่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 และประเภทที่ 3 จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย
- A1.39 ข้อสันนิษฐานของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น สำหรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป ผู้ที่อ้างว่าลายมือชื่อนั้นน่าเชื่อถือ ต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่า "ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นน่าเชื่อถืออย่างไร" ส่วนผู้ที่โต้แย้งว่าลายมือชื่อไม่น่าเชื่อถือ ไม่จำเป็นต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่า "ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่น่าเชื่อถืออย่างไร"
- A1.40 สำหรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ ผู้ที่อ้างว่าลายมือชื่อนั้นน่าเชื่อถือ ต้องพิสูจน์ให้เข้าองค์ประกอบลายมือชื่อที่เชื่อถือได้ตามมาตรา 26 ก็จะได้รับข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ส่วนผู้ที่โต้แย้งว่าลายมือชื่อไม่น่าเชื่อถือ ต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่า "ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่น่าเชื่อถืออย่างไร"
- A1.41 ดังนั้น ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งสามประเภทมีผลทางกฎหมายทั้งหมด แต่เมื่อลายมือชื่อแต่ละประเภทอาจใช้เทคโนโลยีในการสร้างที่แตกต่างกัน กระบวนการที่ต่างกัน หลักฐานที่จัดเก็บจึงจำเป็นต้องต่างกันด้วย แม้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้จะได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่ทำให้มีความน่าเชื่อถือ แต่หากมีการโต้แย้งก็สามารถนำสืบหักล้างกันได้

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป

ผู้ได้แย้งว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปเป็นลายมือชื่อปลอม หรือไม่มีอำนาจในการลงลายมือชื่อ ผู้ที่อ้างความแท้จริงของลายมือชื่อต้องพิสูจน์ว่าไม่ใช่ลายมือชื่อปลอม

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือ
(ประเภทที่ 2 และ 3)

ผู้ได้แย้งว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือเป็นลายมือชื่อปลอม หรือไม่น่าเชื่อถือ ผู้ที่ได้แย้งต้องพิสูจน์ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่น่าเชื่อถืออย่างไร

A2. ประเด็นทางมาตรฐานความน่าเชื่อถือ

- A2.1 มาตรฐานการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภท แม้มีลักษณะที่สามารถพิสูจน์และยืนยันตัวตน แสดงถึงเจตนาในการลงลายมือชื่อ และรักษาความครบถ้วนของข้อมูลได้ แต่ลายมือชื่อแต่ละประเภทมีความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะและวิธีการรวมถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ขึ้น
- A2.2 นอกจากนี้ การพิสูจน์และยืนยันตัวตนก็มีผลต่อระดับความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ว่าตัวตนที่ใช้ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนนั้นเป็นเจ้าของลายมือชื่อจริงซึ่ง ETDA ได้แบ่งระดับความน่าเชื่อถือออกเป็น 2 ด้าน คือระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน (Identity Assurance Level: IAL) และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน (Authentication Assurance Level: AAL)

ระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนและยืนยันตัวตน (IAL และ AAL)

- A2.3 การพิสูจน์ตัวตนในลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทยนั้น มีระดับความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ตัวตน (IAL) และยืนยันตัวตน (AAL) เข้ามาใช้งานร่วมด้วย เนื่องจากการจะเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ จำเป็นต้องผ่านเกณฑ์ตามระดับความน่าเชื่อถืออย่าง IAL และ AAL แล้ว ซึ่งก็จะมีวิธีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนที่แตกต่างกันออกไปตั้งแต่การแสดงตนแบบ

พบเห็นต่อหน้า การใช้บัตรประชาชนหรือหนังสือเดินทาง การสแกนภาพใบหน้า ลายนิ้วมือ อีเมล และหมายเลขโทรศัพท์

IAL (Identity Assurance Level)

- A2.4 ระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน (Identity Assurance Level: IAL) คือ ระดับความเข้มงวดในกระบวนการพิสูจน์ตัวตนของผู้ลงลายมือชื่อ การกำหนดระดับ IAL ที่เหมาะสมจะช่วยลดโอกาสของการพิสูจน์ตัวตนที่ผิดพลาดได้ ระดับ IAL คือระดับความเข้มงวดในการพิสูจน์ตัวตน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ
- A2.5 **[ระดับ IAL1]** หรือระดับเริ่มต้น อาจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่บุคคลยืนยันด้วยตนเอง (self-asserted) ก็ได้ เช่น รูปถ่ายหลักฐานแสดงตน หมายเลขโทรศัพท์ หรืออีเมล เพื่อใช้แยกแยะว่ามีอัตลักษณ์เดียวและมีความเฉพาะเจาะจง แต่ไม่มีข้อกำหนดในการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงระหว่างตัวตนของบุคคลกับอัตลักษณ์ในระดับนี้ทางผู้ให้บริการอาจไม่ตรวจสอบหลักฐานการแสดงตนใด ๆ
- A2.6 **[ระดับ IAL2]** เป็นการเพิ่มระดับการพิสูจน์ตัวตน กำหนดให้มีการพิจารณาหลักฐานแสดงตนโดยผู้พิสูจน์และยืนยันตัวตนต้องตรวจสอบว่าอัตลักษณ์ที่กล่าวอ้างมีอยู่จริง และต้องตรวจสอบทั้งข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทั้งความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์ด้วย การพิสูจน์ตัวตนที่ระดับ IAL2 สามารถแสดงตัวได้ทั้งแบบต่อหน้า (face-to-face) หรือแบบไม่ต่อหน้า (non face-to-face) ก็ได้ เช่น ผ่านตู้ให้บริการพิสูจน์ตัวตน (kiosk) สำหรับลงทะเบียน หรือทางแอปพลิเคชัน พร้อมหลักฐานแสดงตัวตน 1 ชั้น คือบัตรประชาชน หรือหนังสือเดินทาง โดยบัตรประชาชนที่ใช้เพื่อพิสูจน์ตัวตนจะตรวจสอบข้อมูลจากเครื่องอ่านบัตรประชาชนร่วมด้วย และตรวจสอบความแท้จริง เปรียบเทียบจากรูปภาพหรือใบหน้าของบุคคลประกอบกัน
- A2.7 **[ระดับ IAL3]** เป็นการพิสูจน์ตัวตนระดับสูงสุด เพิ่มเติมจากระดับ IAL2 ด้วยการพิจารณาหลักฐานแสดงตนเพิ่มเติมโดยกำหนดให้มีการตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือของหน่วยงานรัฐเพิ่มเติม และการตรวจสอบข้อมูลชีวมิติ (biometric) เพื่อป้องกันการปลอมตัว

เป็นบุคคลอื่น การหลอกลวง การลงทะเบียนซ้ำ หรือความเสียหายอื่น ๆ การพิสูจน์ตัวตนที่ระดับ IAL3 สามารถทำได้เฉพาะแบบพบเห็นต่อหน้า (face-to-face) เท่านั้น สำหรับหลักฐานการแสดงตัวจำเป็นต้องใช้บัตรประชาชนและหนังสือเดินทางคู่กันโดยตรวจสอบความแท้จริง อย่างการนำบัตรประชาชนไปอ่านข้อมูลในชิปการ์ดและตรวจสอบสถานะบัตรแบบออนไลน์ และนำหลักฐานอื่น ๆ มาช่วยพิสูจน์ เช่น ลายนิ้วมือ ใบหน้าแบบ Biometric รูปถ่าย อีเมล เบอร์โทรศัพท์ เป็นต้น

AAL (Authentication Assurance Level)

- A2.8 ระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน (Authentication Assurance Level: AAL) คือระดับความเข้มงวดในกระบวนการยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ (authentication) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับเช่นเดียวกัน ซึ่ง AAL ที่เหมาะสมจะช่วยลดโอกาสความผิดพลาดในการยืนยันตัวตน โดยเทคโนโลยีที่ใช้ใน AAL ทั้ง 3 ระดับก็คือแบบปัจจัยเดียว (single-factor authentication) และแบบหลายปัจจัย (multi-factor authentication)³⁹
- A2.9 **[ระดับ AAL1]** คือการยืนยันตัวตนแบบปัจจัยเดียว (single-factor authentication) เป็นอย่างน้อย เพื่อป้องกันการโจมตีโดยคนกลาง (man-in-the-middle resistance) เช่น การใช้รหัสผ่านหรือถามคำถามที่คำตอบเป็นความลับเฉพาะบุคคล (memorized secret) การใช้อุปกรณ์สื่อสารช่องทางอื่น (out-of-band device) การใช้อุปกรณ์ OTP แบบปัจจัยเดียว (single-factor OTP Device) การใช้ซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับปัจจัยเดียว (single-factor cryptographic software) การใช้อุปกรณ์เข้ารหัสลับแบบปัจจัยเดียว (single-factor cryptographic device) เป็นต้น
- A2.10 **[ระดับ AAL2]** คือการยืนยันตัวตนด้วย 2 ปัจจัยที่แตกต่างกันเป็นอย่างน้อย ด้วยการยืนยันตัวตนแบบหลายปัจจัย (multi-factor authenticator) จำนวน 1 อัน เช่น อุปกรณ์ OTP แบบหลายปัจจัย (multi-factor OTP device) ซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับแบบหลายปัจจัย (multi-factor cryptographic software) เป็นต้น หรือใช้สิ่งยืนยันตัวตนแบบปัจจัยเดียว

³⁹ ชมธอ. 20-2564, ข้อ 2

(single-factor authenticator) ที่แตกต่างกันจำนวน 2 อัน เช่น รหัสลับจดจำ (memorized secret) ร่วมกับอุปกรณ์สื่อสารช่องทางอื่น (out-of-band device) หรือรหัสลับจดจำ (memorized secret) ร่วมกับอุปกรณ์ OTP แบบปัจจัยเดียว (single-factor OTP device) หรือรหัสลับจดจำ (memorized secret) ร่วมกับซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับแบบปัจจัยเดียว (single-factor cryptographic software) เป็นต้น นอกจากระดับ AAL2 จะป้องกันการโจมตีโดยคนกลาง (man-in-the-middle resistance) ได้แล้ว ยังป้องกันการนำข้อมูลที่ได้ไปกระทำการเลียนแบบซ้ำ (replay resistance) เช่น เข้าสู่ระบบซ้ำจาก username และรหัสผ่านที่ได้มา เป็นต้น

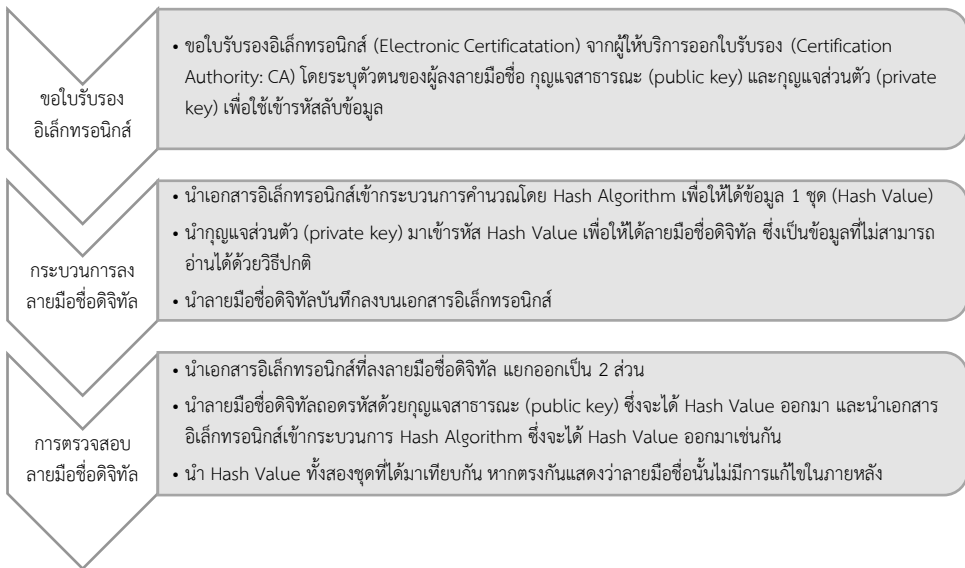
A2.11 **[ระดับ AAL3]** ซึ่งเป็นการยืนยันตัวตนระดับสูงสุด เป็นการยืนยันตัวตนที่กำหนดให้ผู้ให้บริการต้องแสดงให้เห็นว่าตนครอบครองและควบคุมกุญแจเข้ารหัสด้วยเกณฑ์วิธีการเข้ารหัสลับ (cryptographic protocol) และต้องพิสูจน์ว่าตนครอบครองและควบคุมสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนด้วยปัจจัยของการยืนยันตัวตนที่แตกต่างกันตั้งแต่ 2 ปัจจัยเป็นอย่างน้อย และจะต้องจับคู่กับสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนที่มีคุณสมบัติเป็นฮาร์ดแวร์ (hardware-based) บรรดา กุญแจเข้ารหัส (cryptographic key) ด้วย เช่น อุปกรณ์เข้ารหัสลับแบบหลายปัจจัย (multi-factor cryptographic device) หรืออุปกรณ์เข้ารหัสลับแบบหลายปัจจัย (multi-factor cryptographic device) เฉพาะที่เป็นฮาร์ดแวร์ร่วมกับซอฟต์แวร์เข้ารหัสลับแบบปัจจัยเดียว (single-factor cryptographic software) เป็นต้น เพื่อป้องกันการโจมตีโดยคนกลาง (man-in-the-middle resistance) การเลียนแบบโดยการส่งข้อมูลซ้ำ (replay resistance) และการปลอมสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน (IdP impersonation resistance) รวมด้วย

A2.12 รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกำหนดตามชนิดของสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล – ข้อกำหนดของการยืนยันตัวตน เลขที่ ขมธอ. 20-2564 เวอร์ชัน 2.0

หน่วยงานที่ให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

A2.13 สำหรับหน่วยงานที่ให้บริการออกใบรับรองลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ในไทย ซึ่งมีบริการยื่นคำขอเพื่อขอใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยให้ธุรกรรมที่ใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 และ 3 ซึ่งต้องใช้ความละเอียด รอบคอบ และมีค่าใช้จ่ายในการยื่นคำขอ ณ ปัจจุบันมีหน่วยงานรับรองกลางคือ ผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National Root Certification Authority of Thailand: NRCA) เป็นหน่วยงานกลางของผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด โดยเป็นผู้ออกใบรับรองให้กับผู้ให้บริการรายย่อย (subordinate) โดยมีผู้ให้บริการที่อยู่ภายใต้หน่วยงานกลาง ได้แก่

- บริษัท ไทยดิจิทัล ไอดี จำกัด หรือ Thai Digital ID (TDID): ผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ประเภทบุคคล (Personal Certificate) ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนิติบุคคล (Enterprise Certificate) ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ประเภทเจ้าหน้าที่นิติบุคคล (Enterprise User Certificate) รวมถึงใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ประเภทเว็บไซต์ (SSL Certificate) และ คอมพิวเตอร์ / อุปกรณ์ (Computer/Equipment Certificate)
- INET CA (Certificate Authority): โดยบริษัท อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งที่นี่ได้รับการประกาศรับรองจาก Thailand NRCA ดำเนินการโดย ETDA ให้เป็นผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ประเภทบุคคล (Personal Certificate) และประเภทนิติบุคคล (Enterprise Certificate) เพื่อรับรองตัวตนของผู้ใช้บริการสำหรับนำไปใช้ในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และยังได้รับการรับรองมาตรฐานระดับสากล WebTrust Principles and Criteria for Certification Authorities v2.1 (WebTrust for CAs)

A2.14 จากรูปเป็นตัวอย่างขั้นตอนเมื่อผู้ส่งต้องการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการลงลายมือชื่อดิจิทัลแล้วส่งให้กับผู้รับที่ปลายทาง โดยกระบวนการเริ่มจากผู้ส่งจะต้องขอใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Certification) จากผู้ให้บริการออกใบรับรอง (CA) โดยใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์จะมีข้อมูลที่ระบุตัวตนของผู้ส่งซึ่งเป็นผู้ลงลายมือชื่อ มีกุญแจส่วนตัว (private key) และกุญแจสาธารณะ (public key) ของผู้ส่ง โดยกุญแจ 2 ชนิดนี้มีไว้ใช้เข้ารหัสลับข้อมูล (encryption)

A2.15 เมื่อได้ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์แล้ว กระบวนการในการลงลายมือชื่อดิจิทัล จะต้องใช้ซอฟต์แวร์ในการดำเนินการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- นำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ากระบวนการคำนวณโดยใช้ Hash Algorithm เพื่อให้ได้ข้อมูลมา 1 ชุด เรียกว่า Hash Value
- นำกุญแจส่วนตัว (private key) มาเข้ารหัสลับ Hash Value เพื่อให้ได้เป็นลายมือชื่อดิจิทัล ซึ่งจะเป็นข้อมูล 1 ชุดที่ไม่สามารถแปลความหมายได้ด้วยวิธีปกติ
- นำลายมือชื่อดิจิทัลนั้นบันทึกลงในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งต่อไป

A2.16 เมื่อผู้รับได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ลงลายมือชื่อดิจิทัลแล้ว ผู้รับควรตรวจสอบได้ว่าเอกสารนี้ได้ลงลายมือชื่อและไม่ถูกแก้ไขก่อนถึงปลายทาง โดยมีขั้นตอนดังนี้

- นำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ลงลายมือชื่อดิจิทัลแล้ว (digitally signed document) แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ลายมือชื่อดิจิทัล และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต้นฉบับ
- นำลายมือชื่อดิจิทัลถอดรหัสลับด้วยกุญแจสาธารณะ (public key) ของผู้ส่ง ซึ่งจะได้ออกมาเป็น Hash Value
- นำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ากระบวนการคำนวณโดยใช้ Hash Algorithm เพื่อให้ได้ Hash Value
- นำ Hash Value ทั้งสองชุดมาเปรียบเทียบกัน หากตรงกันแสดงว่าเอกสารนี้ได้ลงลายมือชื่อถูกต้องและไม่มีการแก้ไขภายหลังจากลงลายมือชื่อเสร็จสิ้นแล้ว

B. แนวปฏิบัติการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในธุรกรรมในศาล

หน่วยงานรัฐหลายแห่งเริ่มนำลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้กับภารกิจของตน เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ให้บริการหนังสือรับรองนิติบุคคล รับรองสำเนาเอกสารและถ่ายเอกสารทางทะเบียน บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) โดยใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการลงนามรับรองเอกสาร⁴⁰ กรมสรรพากรที่ให้บริการ e-Tax Invoice & e-Receipt เป็นต้น

การที่จะผลักดันการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องคำนึงถึงความน่าเชื่อถือที่จะมารองรับการใช้งาน ศาลมีการใช้งานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบใด หน่วยงานอื่นก็จะสามารถนำไปเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตามได้เพราะกระบวนการของศาลที่เป็นสถาบันอำนวยความสะดวก มีอำนาจพิจารณาตัดสินว่าการกระทำที่พิพาทนั้นมีผลทางกฎหมายสามารถบังคับใช้ได้หรือไม่ รัฐสนับสนุนการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อลดกระดาษ และเพิ่มความสะดวก แต่หากเกิดข้อพิพาทจะบังคับใช้ทางกฎหมายได้หรือไม่ ศาลยอมรับหรือไม่ หรือหากศาลยอมรับเมื่อข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล จำเป็นต้องทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้อยู่ในรูปกระดาษเพื่อใช้ในกระบวนการพิจารณาหรือไม่ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมของศาลจึงเป็นเรื่องของการสร้างความมั่นใจ ดังนั้น หากศาลมีการนำอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้อย่างแพร่หลายก็จะกระตุ้นทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนได้ในวงที่กว้างขึ้นก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกและความยุติธรรม ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการของภาครัฐและความยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น

B1. การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริการออนไลน์ของศาลยุติธรรม

B1.1 ปัจจุบันศาลเองก็มีการนำอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการพิจารณาคดีและธุรกรรมมากขึ้น มีระบบที่ให้บริการแก่ประชาชน คู่ความ เจ้าหน้าที่ศาล และผู้พิพากษาด้วย อย่างระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ที่ให้ประชาชนสามารถยื่นฟ้องผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ หรือระบบ

⁴⁰ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, ระบบออกหนังสือรับรองนิติบุคคล รับรองสำเนาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (2021), <https://ecert.dbd.go.th/e-service/index.xhtml> (last visited Nov 24, 2022).

บริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (CIOS) ที่ให้บริการข้อมูล การติดตามคดีของศาลยุติธรรมทั้ง การยื่นฟ้องในรูปกระดาษและอิเล็กทรอนิกส์

- B1.2 ศาลให้ความสำคัญกับการพิจารณาคดีในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ของศาลมากยิ่งขึ้นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นทางเลือกในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการพิจารณาคดี
- B1.3 **[ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา]** ศาลในฐานะผู้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งปัจจุบันกำหนดครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560

“ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ระบบงานของศาลเพื่อรองรับการยื่น ส่ง และรับคำฟ้อง คำคู่ความ คำสั่งศาล หมายเรียก หมายอื่น ๆ รวมทั้งเอกสารทางคดี ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม ⁴¹

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562

สารบบความ สารบบคำพิพากษา และเอกสารที่ได้จัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดนี้ ให้ถือเป็นต้นฉบับหรือเอกสารเทียบเท่าฉบับเดิม และถือว่ามีการลงลายมือชื่อโดยผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ⁴²

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563

เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลอาจกำหนดให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวิธีการตามข้อกำหนด โดยคำนึงถึงความสะดวกและประหยัดสำหรับคู่ความที่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีด้วย ⁴³

⁴¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อ 3

⁴² ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการจัดทำสารบบความ สารบบคำพิพากษา และการรวบรวมเก็บรักษาเอกสารในสำนวนความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ข้อ 4

⁴³ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ข้อ 4

- B1.4 วิธีพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงตั้งแต่การประชุมคดีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การทำคำพิพากษาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ การรับฟังพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดทำเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่จะไม่นำไปใช้กับศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี
- B1.5 หากเอกสารใดต้องมีลายมือชื่อจากศาลหรือตุลาการ เอกสารดังกล่าวอาจลงลายมือชื่อด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะใดก็ตามที่กฎหมายกำหนดได้⁴⁴ ขณะที่คู่ความหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอาจไม่จำเป็นต้องใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทลายมือชื่อดิจิทัลในเอกสารที่ยื่นแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้⁴⁵
- B1.6 **[การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในศาล]** สำหรับการพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา กำหนดให้ดำเนินการตามมาตรฐานเดียวกันกับ พรบ. ธุรกรรม มาตรา 9 (ดูรายละเอียดข้อ A1.9)

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ข้อ 10

ในกรณีที่ต้องลงลายมือชื่อในเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อาจใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าเป็นไปตามกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ
- (2) ใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
 - วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ
 - วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อตาม (1) ได้ด้วยวิธีการนั้นเองหรือประกอบพยานหลักฐานอื่น

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ข้อ 3

เจ้าของลายมือชื่อ หมายความว่า ผู้ซึ่งถือข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นในนามตนเองหรือแทนบุคคลอื่น

⁴⁴ California Rules of Court: Title Two Rules, Rule 2.257, (e) Judicial signatures

⁴⁵ California Rules of Court: Title Two Rules, Rule 2.257, (d) Digital signature

B1.7 [การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเอกสารอื่นที่ทำขึ้นในกระบวนการพิจารณาของศาล] อาจทำได้โดยการลงลายมือชื่อในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้ปรากฏภาพลายมือชื่อดังกล่าวในเอกสารในเวลาที่มีการลงลายมือชื่อนั้น หรือทำการใด ๆ บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อันแสดงได้ว่า ผู้ทำได้อบรมรับความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความที่เกี่ยวข้อง เช่น การสแกนใบหน้าหรือลายพิมพ์นิ้วมือ หรือลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ทั้งนี้ คู่ความ พยาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาที่จะลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องดำเนินการลงทะเบียนพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อใช้ระบบตามวิธีการที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ข้อ 8

การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดย

- (1) ลงลายมือชื่อในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งทำให้ปรากฏภาพลายมือชื่อดังกล่าวในเอกสารในเวลาที่มีการลงลายมือชื่อนั้น
- (2) ทำการใด ๆ บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อันแสดงได้ว่าผู้ทำได้อบรมรับความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความที่เกี่ยวข้อง เช่น การสแกนใบหน้าหรือลายพิมพ์นิ้วมือ
- (3) ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดคู่ความ พยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาที่จะลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตาม (3) ต้องดำเนินการลงทะเบียนพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อใช้ระบบตามวิธีการที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

B1.8 [การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในงานคดี] การจัดทำเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็นเอกสารที่มาจากคู่ความและเอกสารที่ทำขึ้นโดยศาล เช่น รายงานกระบวนการพิจารณา รายงานเจ้าหน้าที่ คำเบิกความในคดี เป็นต้น ขั้นตอนการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเอกสารในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

- ให้ดำเนินการโดยลงลายมือชื่อในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏภาพลายมือชื่อในเอกสารได้ขณะลงลายมือชื่อนั้น
- กระทำการใด ๆ บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถแสดงได้ว่าผู้กระทำได้ยอมรับความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความที่เกี่ยวข้องแล้ว เช่น การสแกนลายนิ้วมือ การสแกนใบหน้า เป็นต้น

- ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ซึ่งต้องดำเนินการลงทะเบียนพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อใช้ระบบวิธีการที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดด้วย

B1.9 **[การทำคำสั่งหรือคำพิพากษา]** ในการดำเนินการของศาลในส่วนของการทำคำสั่งหรือคำพิพากษา ทั้งศาลและเจ้าหน้าที่ศาลต้องทำการพิสูจน์และยืนยันตัวตนกับระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้งานได้

B1.10 ลายมือชื่อดิจิทัลเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งที่ทำให้ความปลอดภัยมากกว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบอื่น จึงเหมาะกับศาลที่เป็นสถาบันยุติธรรมที่ต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนและหน่วยงานอื่น ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลใช้จึงควรสามารถตรวจสอบการเข้าถึงและการเปลี่ยนแปลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่าจะใช้ลายมือชื่อดิจิทัลกับทุกธุรกรรมในศาล ต้องเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของธุรกรรมด้วย

B1.11 **[การยืนยันตัวตนเพื่อทำคำสั่งหรือคำพิพากษา]** ยืนยันตัวตนกับระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้รหัสผ่าน (password) ร่วมกับรหัสผ่านแบบใช้ครั้งเดียวและจำกัดเวลา (OTP) ที่มาจากโทรศัพท์มือถือ และการรับรองประทับตรา (stamp certificate) ลงในเอกสารด้วยระบบจัดการกุญแจส่วนตัว (private key) ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่น ส่งและรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2563 ข้อ 26

การยืนยันตัวตนกับระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้งาน ให้ดำเนินการโดยใช้รหัสผ่าน (password) ร่วมกับรหัสผ่านแบบใช้ครั้งเดียว (OTP) ที่มาจาก Mobile Application และการรับรองประทับตรา (stamp certificate) ลงในเอกสารด้วยระบบจัดการกุญแจส่วนตัว (private key) ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

B1.12 คำสั่งที่เกี่ยวกับคำฟ้องจะสมบูรณ์เมื่อผู้พิพากษาลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งประทับรับรองเวลา (timestamp) และสามารถตรวจสอบลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นด้วยกุญแจสาธารณะ (public key) ในใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดได้ให้ถือว่าสมบูรณ์

**ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่น ส่งและรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบ
รับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2563 ข้อ 27**

คำสั่งเกี่ยวกับคำฟ้องที่กระทำโดยผู้พิพากษาทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้พิพากษาได้
ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้พร้อมทั้งมีการประทับรับรองเวลา (timestamp) และสามารถตรวจสอบ
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นนั้นด้วยกุญแจสาธารณะ (public key) ในใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงาน
ศาลยุติธรรมกำหนด

- B1.13 **[การนั่งพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์]** การนั่งพิจารณาคดีคือการที่ศาลออกไปนั่งบัลลังก์ใน
ห้องพิจารณาแล้วดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เช่น ไต่สวน ชี้แจงสถาน การสืบพยาน ซึ่งการ
นั่งพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติมมาในกรณีที่คุณค่าที่เกี่ยวข้อง
ไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดีที่ศาล แต่กระทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์แทน ในการนั่งพิจารณา
คดีแน่นอนว่าต้องมีการจัดทำเอกสารเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดขั้นตอนในการลง
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงแบ่งประเภทเอกสารออกเป็น 2 ส่วน
- B1.14 **[เอกสารที่ไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อ]** หมายถึงเอกสารที่ลายมือชื่อไม่ใช่สาระสำคัญ ศาล
สามารถจดแจ้งเหตุแห่งการไม่มีลายมือชื่อไว้เสมือนมีลายมือชื่อก็ได้⁴⁶ ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 50 การไม่มีลายมือชื่อไม่มีผลต่อความสมบูรณ์ของ
เอกสาร เช่น คำเบิกความ รายงานกระบวนการพิจารณา
- B1.15 **[เอกสารที่ต้องลงลายมือชื่อ]** หมายถึงกรณีที่มีกฎหมายบังคับว่าต้องมีการลงลายมือชื่อจึง
จะฟ้องร้องบังคับคดีได้ และจะให้ศาลจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อตามมาตรา 50 แห่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแทนก็ได้ ได้แก่ สัญญาประนีประนอมยอมความซึ่ง
มีหลักการในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ชัดเจน อีกทั้งเมื่อเป็นสัญญาจึงจำเป็น
ที่ต้องมีการลงลายมือชื่อจึงจะใช้บังคับได้ ซึ่งแนวปฏิบัติในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ใน
สัญญาประนีประนอมยอมความจะกล่าวต่อไปในหัวข้อ B4.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 50 “ถ้าคู่ความฝ่ายใด หรือบุคคลใดจะต้องลงลายมือชื่อในรายงาน
ใดเพื่อแสดงรับรู้อย่างนั้น หรือจะต้องลงลายมือชื่อในเอกสารใดเพื่อรับรองการอ่านหรือการส่งเอกสารเช่นนั้น ...

(2) ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่จะต้องลงลายมือชื่อในรายงานดังกล่าวแล้ว ลงลายมือชื่อไม่ได้ หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อ
ให้ศาลทำรายงานจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อเช่นนั้นไว้แทนการลงลายมือชื่อ”

B1.16 ระบบบริการออนไลน์ของศาลในปัจจุบันมีทั้งหมด 2 ระบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบ CIOS และระบบ e-Filing

Court Integral Online Service (CIOS)
ระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม

e-Filing

B1.17 ระบบ CIOS ซึ่งเป็นระบบที่ใช้สำหรับคดีที่มีการยื่นฟ้องและมีสำนวนคดีในศาลอยู่แล้ว ที่คู่ความสามารถใช้บริการอื่น ๆ เพิ่มเติมภายหลังจากมีสำนวนคดีผ่านทางระบบออนไลน์ได้ ระบบ CIOS จึงเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างสำนวนคดีที่เป็นกระดาษให้สามารถดำเนินการบนโลกออนไลน์ได้โดยที่คู่ความไม่ต้องเดินทางไปยังศาลอีกต่อไป⁴⁷

B1.18 ขณะที่ระบบ e-Filing เป็นระบบที่ทุกขั้นตอนเริ่มต้นบนโลกออนไลน์ สำหรับคดีที่ยังไม่ปรากฏสำนวนคดีที่ศาล คู่ความสามารถยื่นฟ้องครั้งแรกผ่านระบบออนไลน์ได้เลย ระบบ e-Filing จึงเปรียบเสมือนการยกสำนักงานศาลมาไว้บนโลกออนไลน์

B2. ระบบ CIOS

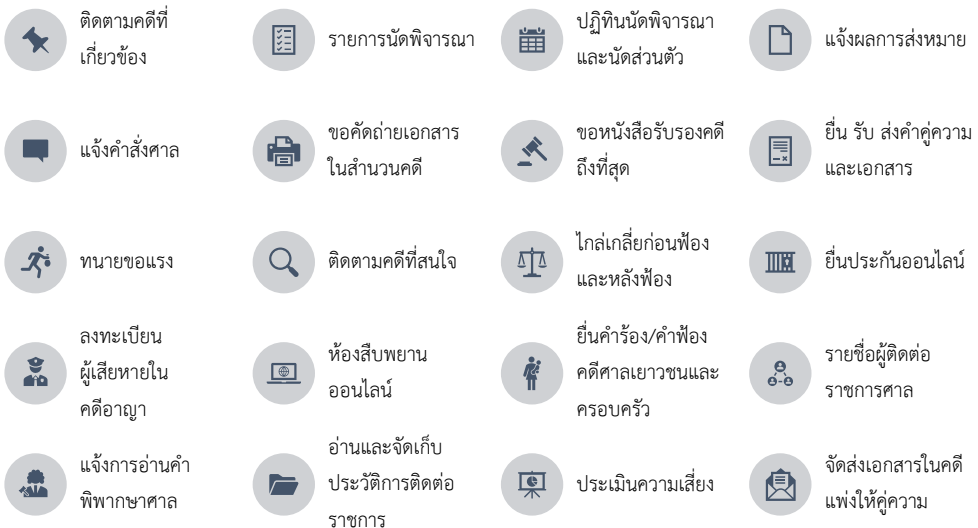
B2.1 ระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (Court Integral Online Service) หรือระบบ CIOS เป็นระบบที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้คู่ความ ทนายความ หรือผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้บริการของศาลยุติธรรมผ่านทางระบบออนไลน์ได้ ซึ่งระบบ CIOS จะช่วยเชื่อมโยงระหว่างคดีที่ตั้ง

⁴⁷ ในอนาคตระบบ CIOS จะพัฒนาเป็นระบบบริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมที่สามารถยื่นคำฟ้องหรือคำร้องโดยตั้งต้นคดีทางออนไลน์ได้โดยไม่ต้องมีสำนวนคดีอยู่ในศาลหรือตั้งต้นคดีที่ศาลยุติธรรมก่อนอีกต่อไป

ต้นด้วยกระดาดให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ หากคู่ความที่ยื่นฟ้องด้วยกระดาด ณ ศาลยุติธรรมต้องการที่จะติดตามคดีหรือยื่นคำคู่ความเพิ่มเติมก็สามารถทำในระบบ CIOS ได้เช่นเดียวกัน

B2.2 ปัจจุบันระบบ CIOS ได้ทำการเชื่อมโยงข้อมูลของคู่ความและสำนวนคดีร่วมกับศาลทั่วประเทศไทยจำนวน 291 ศาลด้วยกัน ซึ่งมีจำนวนผู้ใช้งานทั้งหมด 51,143 คน เข้าใช้งานรวม 1,680,068 ครั้ง แบ่งได้เป็น ทนายความ จำนวน 26,525 คน เข้าใช้งานทั้งหมด 1,380,839 ครั้ง คู่ความ จำนวน 21,079 คน เข้าใช้งานทั้งหมด 299,229 ครั้ง โดยในระบบมีจำนวนคดีที่ทนายความและคู่ความร้องขอเข้ามาเพื่อติดตามคดีจำนวนทั้งสิ้น 1,050,653 คดี⁴⁸

B2.3 [20 บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ CIOS] โดยระบบ CIOS ในปัจจุบันให้บริการของศาลยุติธรรมทางออนไลน์ทั้งหมด 20 บริการด้วยกัน ได้แก่

⁴⁸ ข้อมูลสถิติการใช้งานระบบ CIOS ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2564

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับระบบ CIOS

- B2.4 **[การลงทะเบียนเข้าใช้ระบบ CIOS]** ก่อนจะใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ CIOS ได้ ผู้ใช้บริการต้องทำการลงทะเบียนก่อน โดยการเข้าใช้ระบบ CIOS สามารถเข้าใช้บริการได้ทั้งหมด 2 วิธี วิธีแรกคือคู่มือความลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์ cios.coj.go.th ส่วนวิธีที่สองคือการสมัครใช้บริการที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ
- B2.5 **[การลงทะเบียนบนเว็บไซต์ด้วยตนเองมีระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน IAL1 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน AAL1]** คู่ความที่ต้องการใช้บริการผ่านระบบ CIOS สามารถลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์ cios.coj.go.th ได้เลย โดยกรอกข้อมูลส่วนตัวตามที่ระบบกำหนด ซึ่งขั้นตอนการพิสูจน์ตัวตนเป็นวิธีการพิสูจน์ตัวตนด้วยตัวเอง (self-asserted) และขั้นตอนการยืนยันตัวตนด้วย OTP ที่ส่งทาง SMS ฉะนั้น ผู้ใช้งานต้องระบุหมายเลขโทรศัพท์มือถือให้ถูกต้องเพื่อรับรหัสผ่านเข้าระบบ CIOS พร้อม OTP ทาง SMS สำหรับการยืนยันตัวตนในครั้งแรก หลังจากนั้นจะสามารถเข้าใช้งานระบบ CIOS ได้ทันที
- B2.6 การพิสูจน์ตัวตนด้วยการกรอกข้อมูลด้วยตัวเอง (self-asserted) เป็นไปตามระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนที่ระดับ IAL1 และการยืนยันตัวตนผ่านทางรหัสผ่าน (password) ที่ได้รับผ่าน SMS เป็นการยืนยันตัวตนที่ระดับ AAL1 ⁴⁹
- B2.7 **[การลงทะเบียนที่ศาลมีระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน IAL2.1 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน AAL1]** วิธีที่สอง การลงทะเบียนเพื่อใช้บริการบนระบบ CIOS ที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ศาลทำหน้าที่ตรวจสอบการพิสูจน์ตัวตนและยืนยันตัวตนโดยการใส่บัตรประชาชนในการลงทะเบียนผ่านเครื่องอ่านบัตรประชาชนเป็นไปตามระดับความน่าเชื่อถือ IAL2.1 ⁵⁰ หลังจากนั้นผู้ใช้งานจะได้รับรหัสผ่าน

⁴⁹ ขมธอ. 20-2564, ข้อ 2.1

⁵⁰ ขมธอ. 19-2564, ข้อ 4

(password) ผ่าน SMS เพื่อใช้สำหรับการเข้าสู่ระบบ CIOS เป็นไปตามระดับความน่าเชื่อถือ AAL1 ⁵¹

การใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ CIOS

B2.8 เมื่อลงทะเบียนเรียบร้อยแล้วผู้ใช้งานสามารถใช้ระบบ CIOS ได้ทันทีก็จริง แต่จาก 20 บริการที่กล่าวไปข้างต้น กำหนดขั้นตอนการยืนยันตัวตนที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างทั้งสองวิธีการลงทะเบียนคือจำนวนบริการที่สามารถใช้ได้บนระบบ CIOS ผู้ใช้งานที่ลงทะเบียนด้วยตนเองผ่านทางเว็บไซต์สามารถใช้งานบนระบบได้จำกัดเฉพาะบริการที่กำหนดเท่านั้น บริการบางอย่างสงวนไว้สำหรับผู้ใช้งานที่ได้ยืนยันตัวตน (Know Your Customer: KYC) ⁵² แล้วเท่านั้น ดังนั้น จึงแบ่งบริการออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบริการที่สามารถใช้บริการได้ทันที และกลุ่มบริการที่ต้องยืนยันตัวตน KYC ก่อนจึงจะสามารถใช้บริการได้

B2.9 [กลุ่มบริการที่ต้องยืนยันตัวตน KYC ที่ศาลก่อนถึงจะสามารถใช้งานผ่านระบบ CIOS ได้] เนื่องจากเป็นบริการที่สำคัญต่อคู่ความเพื่อป้องกันการแอบอ้างโดยบุคคลอื่นจึงต้องมีการยืนยันตัวตน KYC ก่อน หากทนายความหรือคู่ความที่ลงทะเบียนด้วยตนเองบนเว็บไซต์ประสงค์จะใช้บริการเหล่านี้ผ่านระบบ CIOS จะต้องมีการยืนยันตัวตนอีกครั้งหนึ่งโดยการนำบัตรประชาชนไปพิสูจน์และยืนยันตัวตนที่ศาลยุติธรรมได้ทั่วประเทศ ซึ่งบริการที่ต้องมีการยืนยันตัวตน KYC ก่อนถึงจะใช้บริการบนระบบ CIOS ได้แก่

- การขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี
- การขอหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด
- การยื่น รับ ส่งคำคู่ความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- การยื่นประกันออนไลน์
- การลงทะเบียนผู้เสียหายในคดีอาญา

⁵¹ ในอนาคตสำนักงานศาลยุติธรรมมีโครงการที่จะพัฒนาระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนไปทีละระดับ IAL2.2 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตนไปทีละระดับ AAL2.1 ซึ่งโครงการนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนา

⁵² KYC (Know Your Customer) เป็นกระบวนการในการทำความรู้จักลูกค้าที่สามารถระบุตัวตนและพิสูจน์ตัวตนของผู้ใช้งานได้อย่างถูกต้อง เพื่อยืนยันตัวตนที่แท้จริง ป้องกันการแอบอ้างตัวตนโดยบุคคลอื่น

- การใช้บริการห้องสืบพยานออนไลน์ ซึ่งต้องยื่นคำร้องขอให้นั่งพิจารณาโดยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ด้วย
- การยื่นคำร้องหรือคำฟ้องในคดีศาลเยาวชนและครอบครัว

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมระบบ CIOS		
บริการบนระบบ CIOS	ใช้บริการได้ทันทีที่ลงทะเบียน (ระดับความน่าเชื่อถือ IAL1 และ AAL1)	ใช้บริการได้ต่อเมื่อทำการ KYC (ระดับความน่าเชื่อถือ IAL2.1 และ AAL1)
การติดตามคดีที่เกี่ยวข้อง	✓	
รายการนัดพิจารณา	✓	
ปฏิทินนัดพิจารณาและนัดส่วนตัว	✓	
ผลการส่งหมาย	✓	
คำสั่งศาล	✓	
ขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี	✓	✓
ขอหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด	✓	✓
ยื่น รับ ส่งคำคู่ความและเอกสาร	✓	✓
ทนายขอแรง	✓	
ติดตามคดีที่สนใจ	✓	
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง และหลังฟ้อง	✓	
การยื่นประกันออนไลน์	✓	✓
ลงทะเบียนผู้เสียหายในคดีอาญา	✓	✓
ห้องสืบพยานออนไลน์	✓	✓
ยื่นคำร้อง/คำฟ้องคดีศาลเยาวชน และครอบครัว	✓	✓

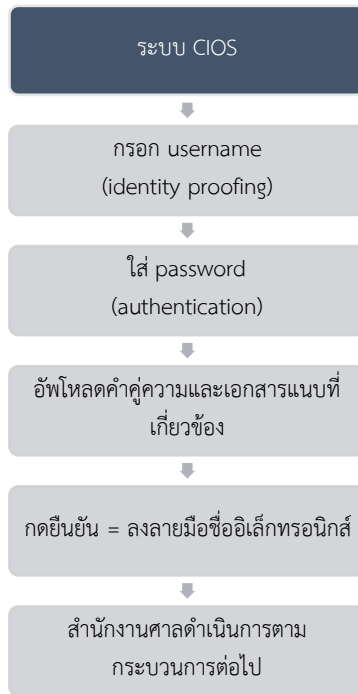
การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนระบบ CIOS

- B2.10 **[การกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1]** ทุกบริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ CIOS เมื่อผู้ใช้งานกดปุ่มยืนยันเพื่อทำบริการนั้น การกดปุ่มยืนยันถือเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แล้ว⁵³ เพราะการกดยืนยันเป็นการระบุตัวผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อ ทั้งยังเป็นการแสดงเจตนาในการยอมรับสำหรับการดำเนินการต่อไปตามที่ข้อความและระบบได้ระบุไว้
- B2.11 เมื่อกดยืนยันแล้ว ระบบจะส่งต่อข้อมูลตามบริการที่ผู้ใช้งานต้องการเพื่อให้สำนักงานศาลดำเนินการต่อไปตามกระบวนการ ทั้งนี้ ผู้ใช้งานสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่คู่มือการใช้งานระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (CIOS) ที่ปรากฏอยู่บนหน้าเว็บไซต์
- B2.12 **[ตราประทับของระบบ CIOS]** สำหรับบริการที่ต้องมีการยื่นเอกสารคำคู่ความเข้ามาในระบบ CIOS คู่ความสามารถยื่นเข้ามาได้ด้วยการอัปโหลดเอกสารเข้าระบบ ซึ่งเอกสารที่ยื่นเข้ามาจะปรากฏตราประทับข้อความสีแดงแสดงรายการเลขอ้างอิงเอกสารของระบบ ชื่อผู้ใช้งาน (user) และเวลา (timestamp) เพื่อตรวจสอบว่าผู้ใช้งานได้เข้าใช้บริการเวลาใด ซึ่งตราประทับในเอกสารที่คู่ความยื่นเข้ามานี้เป็นเพียงการอ้างอิง (reference) ที่ยืนยันว่าเอกสารที่มีตราประทับได้ยื่นเข้ามาทางระบบ CIOS เพื่อนำไปใช้สำหรับกระบวนการภายในของสำนักงานศาลต่อไปเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ออย่างอื่นได้

ตราประทับนี้เป็นการรับรองสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของระบบ CIOS ที่เป็นสำเนาสารบบความหรือสารบบคำพิพากษา หรือเป็นสำเนาเอกสารในสำนวนความ แล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 51 เท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในงานอื่นได้

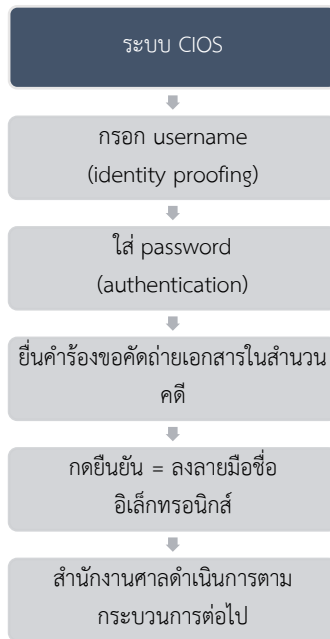
⁵³ ขมธอ. 23-2563, ข้อ 4.1.1

ตัวอย่างบริการยืนยันคำคู่ความบนระบบ CIOS

B2.13 [ขั้นตอนในการยืนยันคำคู่ความ] เมื่อคู่ความประสงค์จะยื่นคำคู่ความ เมื่ออัปโหลดเอกสารคำคู่ความเข้าไป เอกสารที่ยื่นเข้าไปในระบบจะปรากฏทั้งหมด คู่ความต้องเลือกศาลที่ต้องการสถานะการติดตามคดี โดยระบุหัวข้อคำคู่ความแล้วแต่กรณี พร้อมทั้งเอกสารแนบที่จำเป็น ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาใบอนุญาตทนายความ ซึ่งเอกสารที่แนบเข้าไปในระบบจะต้องมีการลงลายมือชื่อของเจ้าของเอกสารเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ยื่นกับเจ้าของเอกสารเป็นบุคคลเดียวกัน เมื่อผู้ใช้งานทำการกดปุ่มยืนยันยื่นคำคู่ความ การกดยืนยันถือเป็นการแสดงเจตนาและลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 แล้ว โดยท้ายเอกสารคำคู่ความที่ยื่นเข้ามาทุกฉบับระบบจะปรากฏตราประทับของระบบ CIOS อยู่ในทุกหน้าเอกสารคำคู่ความด้วย

ตัวอย่างบริการขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี

B2.14 **[ขั้นตอนการขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี]** กรณีคดีจบแล้ว หากผู้ใช้งานประสงค์จะขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี ให้ยื่นคำร้องไปยังศาลผ่านบริการยื่นขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี โดยสามารถเลือกได้ว่าจะรับเอกสารในสำนวนคดีในรูปแบบของกระดาษที่ศาลด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ หรือรับเอกสารในสำนวนคดีในรูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ ข้อจำกัดของการขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดีคือสงวนสิทธิเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น เมื่อผู้ใช้งานกดบันทึกยืนยันขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดี การกดยืนยันคือการแสดงเจตนาและลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 แล้ว

B2.15 เอกสารในสำนวนคดีที่อยู่ในรูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งพิมพ์ออก โดยเอกสารดังกล่าวจะปรากฏ (1) ลายน้ำตราประทับของศาลยุติธรรม (2) ตราประทับของระบบ CIOS ด้านล่างเอกสาร และให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวเป็นสำเนาสารบบความหรือสารบบคำพิพากษา หรือเป็นสำเนาเอกสารในสำนวนความ แล้วแต่กรณี และให้ใช้

แทนต้นฉบับได้⁵⁴ ซึ่งในภายหลังสามารถนำเอกสารที่ออกจากระบบ CIOS กลับมาตรวจสอบการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเทียบกับต้นฉบับใน ‘ระบบตรวจสอบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์’ บนเว็บไซต์ได้

ตราประทับนี้เป็นการรับรองสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของระบบ CIOS ที่เป็นส่วนราชการหรือสํานักงานของรัฐ หรือเป็นสำเนาเอกสารในส่วนราชการแล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 51 เท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในงานอื่นได้

หนังสือรับรองคดีถึงที่สุดไม่สามารถขอในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้

ในการยื่นคำขอหนังสือรับรองคดีถึงที่สุดมีวิธีการเช่นเดียวกับการขอคัดถ่ายเอกสารในส่วนคดี เพียงแต่มีข้อจำกัดเรื่องรูปแบบของเอกสาร หนังสือรับรองคดีถึงที่สุดจะได้รับในรูปของกระดาษเท่านั้น เพราะหนังสือรับรองคดีถึงที่สุดผู้พิพากษาต้องลงลายมือชื่อโดยตรง ปัจจุบันจึงยังไม่มีบริการส่งหนังสือรับรองคดีถึงที่สุดในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

การตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกจากระบบ CIOS

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกจากระบบ CIOS สามารถตรวจสอบได้ว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารหรือไม่ โดยตรวจสอบได้ที่บริการ ‘ระบบตรวจสอบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์’ ที่เว็บไซต์ ทางระบบ CIOS จะตรวจสอบเอกสารที่ผู้ใช้บริการอัปโหลดเทียบกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต้นฉบับของระบบ ซึ่งตรวจสอบ Hash Function หากค่า Hash ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ตรวจสอบกับต้นฉบับไม่ตรงกันแสดงว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเอกสารนั้น

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 51

B3. ระบบ e-Filing

- B3.1 ระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ให้ประชาชนสามารถยื่นฟ้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสามารถยื่นส่งและรับเอกสารในส่วนความผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เช่น พยานหลักฐาน รายงานกระบวนการพิจารณา เป็นต้น
- B3.2 ปัจจุบันระบบ e-Filing ได้มีศาลที่เปิดให้บริการจำนวน 164 ศาล ซึ่งมีจำนวนผู้ลงทะเบียนทั้งหมด 18,929 คน โดยมีคดีที่ยื่นฟ้องผ่านระบบออนไลน์เข้ามาทั้งหมดถึง 726,973 คดี⁵⁵
- B3.3 **[ประเภทผู้ใช้งานและการลงทะเบียน]** ระบบ e-Filing แบ่งระบบผู้ใช้งานออกเป็นกลุ่ม ทนายความหรืออัยการ และกลุ่มประชาชน เมื่อผู้ใช้บริการเลือกประเภทผู้ใช้งานแล้วการลงทะเบียนและการใช้งานระบบ e-Filing ก็จะแตกต่างกันไปตามประเภทผู้ใช้งานที่เลือก
- B3.4 **[ความแตกต่างระหว่างผู้ใช้งานที่เป็นทนายความหรืออัยการกับประชาชน]** เนื่องจาก ทนายความหรืออัยการเป็นผู้ที่มีความรู้กฎหมายสามารถร่างคำฟ้องได้เอง ขณะที่ประชาชนทั่วไปอาจจะไม่มีความรู้กฎหมายและไม่สามารถร่างคำฟ้องได้ด้วยตนเอง ระบบจึงแยกประเภทผู้ใช้งานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการร่างคำฟ้องโดยมีเจ้าพนักงานคดีร่างคำฟ้องตามแบบฟอร์มของศาลให้ เป็นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่ายขึ้นแม้จะไม่มีทนายความก็ตาม

⁵⁵ ข้อมูลสถิติการใช้งานระบบ e-Filing ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2564

B3.5 [ประเภทคดีที่สามารถยื่นฟ้องออนไลน์ผ่านระบบ e-Filing ได้] ระบบ e-Filing สามารถฟ้องได้ 3 ประเภท คือคดีแพ่ง คดีผู้บริโภค และคดีร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก แต่เฉพาะทนายความหรืออัยการเท่านั้นที่สามารถฟ้องคดีแพ่งได้ ณ ตอนนี้ระบบจำกัดให้ประชาชนยื่นฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้เฉพาะคดีผู้บริโภคและคดีร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก หากประชาชนต้องการยื่นฟ้องคดีแพ่งประเภทอื่น ยังคงต้องยื่นฟ้องที่ศาลตามปกติหรือหาทนายความเพื่อดำเนินการยื่นฟ้องแทนก็ได้

คดีแพ่ง

คดีผู้บริโภค

คดีร้องขอเป็นผู้จัดการ
มรดก

ประเภทผู้ใช้งาน	คดีแพ่งทั่วไป	คดีผู้บริโภค	คดีร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก
ทนายความ/อัยการ	✓	✓	✓
ประชาชน	✗	✓	✓

B3.6 [วิธีการยื่นฟ้องผ่านระบบ e-Filing] แบบที่หนึ่ง ยื่นฟ้องโดยอัปโหลดเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ระบุข้อความเรียบร้อยแล้วเข้าสู่ระบบ และแบบที่สอง ยื่นฟ้องโดยกรอกข้อมูลผ่านระบบด้วยตนเองตามคำถามที่ระบบสร้างขึ้น เมื่อกรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วระบบจะสร้างเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามแบบฟอร์มของศาลขึ้นมาให้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ ผู้ใช้งานสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่คู่มือการใช้งานระบบ e-Filing ที่ปรากฏอยู่บนหน้าเว็บไซต์

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับระบบ e-Filing

B3.7 [ผู้ใช้งานต้องได้รับการตรวจสอบข้อมูลจากกรมการปกครองในขั้นตอนของการลงทะเบียน] ผู้ใช้งานต้องกรอกข้อมูลตามบัตรประชาชนให้ครบถ้วน เพื่อตรวจสอบข้อมูลจากกรมการปกครอง (DOPA) กรณีตรวจสอบข้อมูลจากกรมการปกครองไม่สำเร็จ จะไม่สามารถทำการต่อได้

- B3.8 เมื่อสามารถตรวจสอบข้อมูลจากกรมการปกครองได้แล้ว ให้ผู้ใช้งานกรอกข้อมูลส่วนตัวตามที่ระบบกำหนดพร้อมทั้งเอกสารแนบ ได้แก่ บัตรประชาชน⁵⁶ ภาพถ่าย และบัตรประจำตัวสมาชิกทนายความสำหรับผู้ใช้งานที่เป็นทนายความ เมื่อผู้ใช้งานลงทะเบียนเรียบร้อยแล้ว สามารถเข้าใช้บริการเพื่อยื่นฟ้องคดีออนไลน์บนระบบ e-Filing ได้ทันที
- B3.9 **[สำหรับผู้ใช้งานประเภททนายความหรืออัยการ]** ระบบจะแสดงหมายเลขอ้างอิงการลงทะเบียน และจะส่งเลขที่อ้างอิง รหัสผู้ใช้ และรหัสผ่านชั่วคราวไปยัง SMS และอีเมลที่ได้ลงทะเบียนไว้ เพื่อใช้สำหรับเข้าสู่ระบบได้ทันที และจะมีสถานะการลงทะเบียนให้ตรวจสอบได้จากหมายเลขอ้างอิงการลงทะเบียน ซึ่งใช้วิธีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนด้วย OTP ผ่านทาง SMS ที่ส่งไปยังเบอร์โทรศัพท์และอีเมล
- B3.10 อย่างไรก็ตาม ระบบจะขึ้นสถานะการยืนยันตัวตนว่า ‘รอการยืนยันตัวตน’ และสถานะบัตรประจำตัวสมาชิกสภาทนายความว่า ‘รอการตรวจสอบ’ เพื่อให้ทนายความไปยืนยันตัวตนโดยการแสดงตนต่อศาลที่ให้บริการบนระบบ e-Filing โดยการแสดงบัตรประชาชนและบัตรประจำตัวสมาชิกสภาทนายความ เป็นการยืนยันตัวตน KYC ซึ่งล่าสุดที่สามารถยืนยันตัวตนได้คือครั้งแรก ระบบ e-Filing จึงมีระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนในระดับ IAL2.2 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตนในระดับ AAL2 ทั้งนี้ ทุกการเคลื่อนไหวในระบบ e-Filing จะแจ้งเตือนไปยัง SMS และอีเมลของผู้ใช้งานเสมอ
- B3.11 ความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีการยืนยันตัวตนแบบ KYC เพื่อป้องกันการแอบอ้างสมัครใช้บริการระบบโดยไม่ใช่เจ้าของข้อมูลตัวจริง ดังนั้น สถานะการยืนยันตัวตนจึงมีความสำคัญสำหรับการตรวจสอบการพิสูจน์และยืนยันตัวตน กรณีที่มีการตรวจพบว่ามีการแอบอ้าง ทางระบบจะระงับบัญชีผู้ใช้นั้นและแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบเพื่อดำเนินคดีต่อไป
- B3.12 **[สำหรับผู้ใช้งานประเภทประชาชน]** ประชาชนสามารถกำหนดรหัสผ่านได้ด้วยตนเอง แต่ต้องระบุเบอร์โทรศัพท์และอีเมลให้ถูกต้องเพื่อใช้สำหรับการรับ OTP ในการยืนยันตัวตน ซึ่งประชาชนจะต้องยืนยันตัวตนด้วยการกดปุ่มยืนยันข้อมูลทั้งเบอร์โทรศัพท์และอีเมลโดยใช้

⁵⁶ โครงการของสำนักงานศาลยุติธรรมในอนาคตจะมีการปรับปรุงและพัฒนาระบบโดยเรียกข้อมูลจากกรมการปกครองแทนการเรียกขอบัตรประชาชน ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในระหว่างดำเนินการ

รหัส OTP ที่ส่งไปยังเบอร์โทรศัพท์และอีเมล จึงจะสามารถเข้าสู่หน้าหลักสำหรับยื่นคำฟ้องหรือคำร้องได้

- B3.13 เมื่อเข้าสู่หน้าหลักการยื่นคำฟ้องหรือคำร้อง ระบบจะให้ผู้ใช้งานยืนยันตัวตนด้วย OTP ที่ได้รับทางเบอร์โทรศัพท์และอีเมลอีกครั้งหนึ่ง เป็นไปตามระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนในระดับ IAL2.2 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตนในระดับ AAL2⁵⁷

การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ e-Filing		
ประเภทผู้ใช้งาน	ใช้บริการได้ที่ (ระดับความน่าเชื่อถือ IAL2.2 และ AAL2)	ต้องการ KYC (ระดับความน่า เชื่อถือ IAL2.2 และ AAL2)
ทนายความหรืออัยการ	✓	✓
ประชาชน	✓	

การยื่นฟ้องคดีออนไลน์

- B3.14 **[การยื่นฟ้องโดยทนายความหรืออัยการ]** ในการยื่นฟ้องทนายความหรืออัยการสามารถเลือกยื่นฟ้องได้ด้วยการสแกนเอกสารทั้งหมดที่เป็นกระดาษโดยให้ทนายความหรืออัยการลงลายมือชื่อด้วยปากกาแล้วอัปโหลดเอกสารทั้งหมดเข้าสู่ระบบ e-Filing หรือยื่นฟ้องด้วยการพิมพ์คำฟ้องหรือคำร้องในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แล้วลงลายมือชื่อด้วยการพิมพ์ในเอกสารดังกล่าวเลยแล้วจึงอัปโหลดเข้าสู่ระบบได้เช่นเดียวกัน

- B3.15 ระบบ e-Filing จึงเป็นระบบที่อำนวยความสะดวกให้แก่ทนายความหรืออัยการโดยไม่จำเป็นต้องพิมพ์ออกมาเป็นกระดาษ มีทางเลือกให้ทนายความหรืออัยการหลายรูปแบบ และเมื่ออัปโหลดเอกสารเข้าไปในระบบแล้ว ระบบจะมีตราประทับของระบบ e-Filing ปรากฏท้ายเอกสารเช่นเดียวกันกับระบบ CIOS

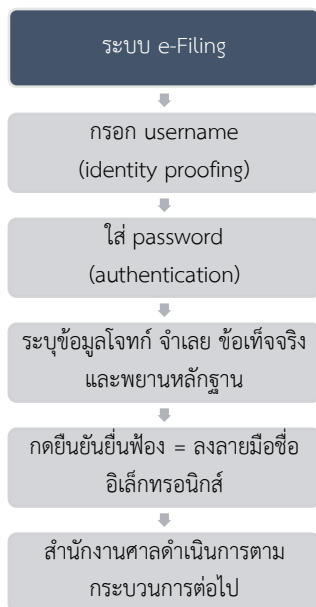
⁵⁷ ในอนาคตสำนักงานศาลยุติธรรมมีโครงการที่จะพัฒนาระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนไปที่ระดับ IAL2.2 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตนไปที่ระดับ AAL2.1 ซึ่งโครงการนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนา

ตราประทับนี้เป็นการรับรองสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของระบบ e-Filing ที่เป็นสำเนาสารบบความหรือสารบบคำพิพากษา หรือเป็นสำเนาเอกสารในสำนวนความ แล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 51 เท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ในงานอื่นได้

B3.16 **[การยื่นฟ้องโดยประชาชน]** ประชาชนสามารถยื่นฟ้องคดีได้ 2 ประเภท ได้แก่ ยื่นฟ้องคดีผู้บริโภคโดยฟ้องผู้ประกอบการ ณ ขณะนี้มีศาลที่เปิดให้บริการบนระบบ e-Filing ทั้งหมด 29 ศาลจากทั่วประเทศ โดยจะขยายเปิดให้บริการในศาลทั่วประเทศช่วงต้นปี 2565 โดยคดีผู้บริโภคจะมีเจ้าพนักงานคดีคอยตรวจสอบคำฟ้องก่อนขึ้นชั้นหนึ่ง เพราะเป็นกรณีที่ประชาชนยื่นฟ้องเข้ามาเองได้โดยไม่ต้องมีทนายความ คดีอีกประเภทที่เปิดให้บริการคือ ยื่นขอเป็นผู้จัดการมรดก ซึ่งปัจจุบันเปิดให้บริการใน 10 ศาล

B3.17 ก่อนการยื่นฟ้องระบบจะปรากฏหน้าต่าง (pop up) แสดงเงื่อนไขและรายละเอียดให้ประชาชนทราบ โดยเงื่อนไขและรายละเอียดดังกล่าวจะระบุถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการยื่นฟ้องในระบบ e-Filing ซึ่งผู้ใช้งานควรอ่านและทำความเข้าใจก่อนเริ่มฟ้องคดี

ตัวอย่างการยื่นฟ้องคดีผู้บริโภคบนระบบ e-Filing สำหรับประชาชน

- B3.18 **[เงื่อนไขในการยื่นฟ้องคดีผู้บริโภค]** คดีผู้บริโภคที่ยื่นฟ้องผ่านระบบ e-Filing ได้ รวมตั้งแต่ คดีที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคอย่างการจองรถ จองคอนโด หรือการซื้อขายออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันระบบ e-Filing เปิดให้ฟ้องเฉพาะการซื้อขายออนไลน์บนแพลตฟอร์มซื้อขายออนไลน์โดยเฉพาะเท่านั้น เช่น Shopee Lazada JD Central เป็นต้น สำหรับการซื้อขายออนไลน์บน Instagram Facebook หรือ Twitter ที่ไม่ใช่แพลตฟอร์มสำหรับการซื้อขาย โดยเฉพาะจะยังไม่สามารถยื่นฟ้องผ่านระบบ e-Filing ได้
- B3.19 ทั้งนี้ ศาลยุติธรรมได้แยกระบบบริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมสำหรับกรณีซื้อขายออนไลน์ ออกมาเป็นระบบเฉพาะ ซึ่งจะให้คดีทั่วประเทศอยู่ในเขตอำนาจศาลแพ่งเพียงศาลเดียว โดยมีแผนกที่รับผิดชอบคือ ‘แผนกคดีซื้อขายออนไลน์’ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ปะปนกับคดีผู้บริโภคกรณีอื่น โดยแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่งนี้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีซื้อขายออนไลน์ ดังต่อไปนี้
- คดีซื้อขายออนไลน์ที่เกิดขึ้นในเขตศาลแพ่ง

- คดีซื้อขายออนไลน์ที่ศาลแพ่งรับไว้พิจารณาพิพากาตามมาตรา 16 วรรคสาม และมาตรา 19/1 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

โดยการดำเนินคดีของแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ ให้ใช้ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา คดีใดไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ไม่ให้ถือว่าเป็นคดีของแผนกและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปอย่างคดีปกติ ⁵⁸

B3.20 [ขั้นตอนที่ 1 ระบุข้อมูลโจทก์และจำเลย] ผู้ใช้งานต้องกรอกข้อมูลของโจทก์ก่อนซึ่งระบบจะดึงข้อมูลของผู้ใช้งานมาให้โดยอัตโนมัติ กรณีมีโจทก์มากกว่าหนึ่งคน โจทก์ที่ 1 จะเป็นผู้ใช้งานเสมอ ผู้ใช้งานต้องกรอกข้อมูลของโจทก์อื่น ๆ ต่อไปตามลำดับพร้อมทั้งแนบเอกสารมอบอำนาจด้วย ทั้งนี้ ถือว่าผู้ใช้งานได้รับรองแล้วว่าตนบับอยู่ในครอบครองของตน ⁵⁹ และผู้ใช้งานต้องกรอกข้อมูลของจำเลย สามารถระบุจำเลยมากกว่าหนึ่งคนก็ได้

B3.21 [ขั้นตอนที่ 2 ระบุข้อเท็จจริงแห่งคดี] เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ระบบจะสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับฟ้องเบื้องต้น ได้แก่

- สถานที่เกิดเหตุหรือภูมิลำเนาจำเลย เพื่อให้ระบบคำนวณเขตอำนาจศาล
- จำนวนทุนทรัพย์หรือค่าเสียหาย เพื่อให้ระบบคำนวณเขตอำนาจศาล
- ข้อหา
- การไกล่เกลี่ยคดี กรณีไกล่เกลี่ยคดีออนไลน์ผู้ใช้งานสามารถเลือกแพลตฟอร์มที่ต้องการได้
- ข้อเท็จจริงของคดี ตั้งแต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผลกระทบ ความเสียหาย และข้อเรียกร้องที่ผู้ใช้งานต้องการได้รับการชดเชย

B3.22 [ขั้นตอนที่ 3 ระบุพยานหลักฐาน] เป็นเรื่องเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้ใช้งานแนบพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งจะใช้เป็นพยานเอกสารในคดี รวมถึงระบุพยานบุคคล (ถ้ามี)

⁵⁸ ประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง ข้อ 4

⁵⁹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยกรณียื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2560 ข้อ 6

B3.23 เมื่อกรอกข้อมูลทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ผู้ใช้งานสามารถกดปุ่มส่งคำฟ้องให้เจ้าพนักงานคดี เพื่อให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อมูลทั้งหมด เมื่อเจ้าพนักงานคดีได้รับคำฟ้องของประชาชนแล้ว หากมีข้อซักถามหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเจ้าพนักงานคดีจะส่งคำถามไปยังผู้ใช้งาน ซึ่งเจ้าพนักงานคดีสามารถยื่นข้อซักถามได้ทั้งหมด 4 ครั้ง ผู้ใช้งานต้องตอบข้อซักถามภายใน 7 วันตามเงื่อนไขและรายละเอียดที่กำหนด สาเหตุเพราะไม่ต้องการให้คดียืดเยื้อ นอกจากช่องทางนี้ ยังสามารถติดต่อผ่านช่องทางอื่นได้อย่างอีเมลและโทรศัพท์

การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนระบบ e-Filing

B3.24 **[การกดยืนยันยื่นฟ้องเป็นการลงลายมืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1]** เมื่อได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนจนเป็นที่พอใจ เจ้าพนักงานคดีจะนำร่างคำฟ้องและคำขอท้ายฟ้องให้รวมถึงจัดเรียงพยานเอกสารและพยานบุคคล ระบบจะสร้างบัญชีพยานให้โดยอัตโนมัติ ซึ่งก็จะได้คำฟ้องออกมาในรูปเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อเอกสารทุกอย่างสมบูรณ์ เจ้าพนักงานคดีจะกดส่งร่างคำฟ้องให้ผู้ใช้งานตรวจสอบอีกครั้ง หากไม่มีการแก้ไขใด ๆ อีก ผู้ใช้งานสามารถกดยืนยันยื่นคำฟ้องได้ การกดปุ่มยืนยันนี้เป็นการแสดงเจตนาและลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แล้ว ⁶⁰ เพราะการกดยืนยันเป็นการระบุตัวผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อ ทั้งยังเป็นการแสดงเจตนาในการยอมรับสำหรับการดำเนินการต่อไปตามคำฟ้องที่ผู้ใช้งานได้ตรวจสอบ

B3.25 **[การกำหนดวันนัด]** ภายหลังจากผู้ใช้งานยืนยันยื่นคำฟ้อง เจ้าพนักงานคดีจะเป็นฝ่ายกำหนดวันนัดให้ผู้ใช้งานทราบและยืนยันสำหรับนัดแรก ซึ่งกรณีของประชาชนจะแตกต่างกับทนายความหรืออัยการเป็นผู้ยื่นฟ้องที่จะต้องเลือกวันนัดเอง

B3.26 ระหว่างกระบวนการพิจารณา ผู้ใช้งานสามารถเรียกดูเอกสารได้ทุกเมื่อโดยในเอกสารจะปรากฏลายน้ำระบุว่า ‘สำหรับเรียกดูเท่านั้น’ เพื่อป้องกันการพิมพ์ออกไปโดยไม่ได้รับอนุญาต

⁶⁰ ชมธธ. 23-2563, ข้อ 4.1.1

- B3.27 เมื่อศาลมีคำพิพากษา ระบบจะสร้างคำขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดีให้โดยอัตโนมัติ ผู้ใช้งานต้องยื่นขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดีที่ระบบ e-Filing เท่านั้น ไม่สามารถยื่นขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวนคดีที่ระบบ CIOS ได้
- B3.28 ดังนั้น เมื่อการตั้งต้นคดีเริ่มที่ระบบ e-Filing แล้วก็สามารถใช้บริการออนไลน์ของศาลยุติธรรมบนระบบ e-Filing ได้จนจบกระบวนการ

B4. การพิจารณาคดีออนไลน์

- B4.1 การออกแบบการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกันเนื่องจากความพร้อมของคู่ความแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ลักษณะของข้อมูล ความลับของเอกสารก็ต่างกัน ถ้าใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความปลอดภัยสูง ขั้นตอนและกระบวนการก็จะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่กระบวนการศาลเป็นกรณีที่มีความซึ่งมีความหลากหลายตั้งแต่บุคคลธรรมดาจนถึงบริษัทที่มีความรู้เทคโนโลยีสูง ดังนั้น กระบวนการของศาลที่จะใช้สำหรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงต้องรองรับความหลากหลายและความพร้อมทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกันด้วย
- B4.2 ปัจจุบันศาลมีแนวทางในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านโปรแกรมที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ และกรณีเข้าร่วมการพิจารณาคดีออนไลน์ผ่านระบบที่กำหนด คู่ความต้องแชร์หน้าจอเพื่อลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยแสดงเอกสารแล้วเปิดด้วยโปรแกรมลงลายมือชื่อ ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในบริเวณที่กำหนด เมื่อเรียบร้อยแล้วจึงส่งกลับไปยังห้องพิจารณาคดีออนไลน์เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ⁶¹

⁶¹ DUDC MEDIATION, การเตรียมความพร้อมเพื่อการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์, (2021), <https://www.youtube.com/watch?v=6X4-qyLeF8Y> (last visited Nov 24, 2021).

การลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ

- B4.3 ในคดีแพ่งคู่ความสามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้ ซึ่งการประนีประนอมยอมความเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ โดยสัญญาประนีประนอมยอมความ คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน⁶² ประเภทของการประนีประนอมยอมความ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท⁶³
- B4.4 **[การประนีประนอมยอมความนอกศาล]** เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมีเรื่องพิพาทเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ได้นำเรื่องฟ้องศาล หรือฟ้องแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด แล้วคู่สัญญายอมความกันโดยศาลไม่รู้เห็น หรือแม้คดีจะถึงที่สุดแล้วคู่สัญญาก็กยอมความกันได้ ซึ่งการประนีประนอมยอมนอกศาลนี้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 850 ถึง มาตรา 852 และเรื่องนิติกรรมสัญญา ซึ่งเมื่อทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้ว มีผลทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับและคู่สัญญาต้องผูกพันกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันขึ้นใหม่ หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญา อีกฝ่ายหนึ่งต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีเพื่อขอให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อไป
- B4.5 **[การประนีประนอมยอมความในศาล]** เป็นกรณีที่คู่สัญญานำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว กล่าวคือ เป็นกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาล แล้วในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกันโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน โดยแจ้งให้ศาลทราบเพื่อขอให้ศาลพิพากษาตามยอม เมื่อศาลมีคำพิพากษาตามยอม หากคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลเท่ากับไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา คู่ความอีกฝ่ายไม่จำเป็นต้องนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลอีก สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่คู่ความฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ทันที
- B4.6 **[ผลทางกฎหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ]** หลักการสำคัญของการทำสัญญาประนีประนอมยอมความคือการที่กฎหมายบัญญัติให้การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

⁶² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850

⁶³ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ, (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551)

ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้⁶⁴ และนอกจากจะต้องมีข้อความหรือเนื้อหาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ว่ามีการตกลงระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้วนั้น หลักฐานเป็นหนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญด้วย หากคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ได้ลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ฉะนั้น การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลก็สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้หากลายมือชื่อนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล

- B4.7 หลักการในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ⁶⁵ มี 4 ประการด้วยกัน
- B4.8 **[หลักการกระทำต่อหน้าศาล]** ประการแรก การลงลายมือชื่อของคุณคู่ความในสัญญาประนีประนอมยอมความต้องกระทำต่อหน้าศาล กล่าวคือ คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความให้เสร็จสิ้นในขณะพิจารณาคดีออนไลน์ ต้องไม่มีการลงลายมือชื่อลับหลังศาล เพราะไม่อาจทราบได้ว่าการลงลายมือชื่อโดยเจ้าของลายมือชื่อจริงหรือไม่ และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดว่าการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ต้องกระทำต่อหน้าศาล ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการพิจารณา
- B4.9 **[วิธีพิสูจน์และยืนยันตัวตนต่อหน้าศาล]** ประการที่สองต้องมีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของคุณคู่ความที่จะลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาประนีประนอมยอม เมื่อเป็นการพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะ

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851

⁶⁵ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, คู่มือคำอธิบายและคู่มือการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ส่วนการพิจารณาคดีออนไลน์ (2021), <https://oja.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/11826/iid/259581> (last visited Dec 8, 2022).

- เห็นใบหน้าของคู่ความทุกฝ่ายโดยตลอดเนื่องจากไม่สามารถปิดกล้องได้ คู่ความแต่ละฝ่ายจึงสามารถตรวจสอบได้ว่าอีกฝ่ายเป็นคู่สัญญาหรือคู่พิพาทของตนจริงหรือไม่ การพิสูจน์และยืนยันตัวตนในขั้นตอนนี้จึงไม่แตกต่างกับการมายังห้องพิจารณาที่ศาล
- การตรวจสอบโดยการให้แสดงบัตรประจำตัวประชาชนที่หน้าจอภาพ และให้เจ้าหน้าที่ศาลบันทึกภาพหน้านั้นไว้เป็นหลักฐานว่ามีอัตลักษณ์ตรงกัน หากไม่ตรงกันคู่ความอีกฝ่ายย่อมสามารถโต้แย้งได้ทันที

B4.10 [วิธีลงลายมือชื่อต่อหน้าศาล] ประการที่สามต้องปรากฏลายมือชื่อของคู่ความทุกฝ่ายในรูปแบบของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายสามารถเลือกวิธีการลงลายมือชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความพร้อมและความสะดวกของตน เช่น

- ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แล้วส่งไฟล์สัญญาประนีประนอมยอมความในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มาศาล
- ลงลายมือชื่อจริงบนกระดาษแล้วแปลงเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์แล้วอัปโหลดเข้าระบบพิจารณาคดีออนไลน์
- ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนหน้าจอโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ใช้พิจารณาคดีออนไลน์ในลักษณะแชร์หน้าจอร่วมกันที่คู่ความทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบได้ทันที (share screen)
- หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลในวันนัด อาจลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์ Sign Pad หรือลงลายมือชื่อด้วยปากกาในเอกสารสิ่งพิมพ์

B4.11 [วิธีรักษาความครบถ้วนของข้อมูล] ประการที่สี่ต้องยืนยันและบันทึกหลักฐานในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อรักษาความครบถ้วนของข้อมูล เป็นการยืนยันว่าเอกสารหลังมีการลงลายมือชื่อไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง เป็นการยืนยันเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดจากการโต้แย้งว่าลงลายมือชื่อจริงแต่มีการแก้ไขในภายหลังอันจะทำให้เอกสารและข้อความไม่ถูกต้องตามเจตนาของผู้โต้แย้ง

- ให้เจ้าหน้าที่ศาลแสดงภาพสัญญาประนีประนอมยอมความที่มีลายมือชื่อทุกคนครบถ้วน (share screen) พร้อมทั้งบันทึกภาพและเสียงไว้เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จริงและได้รับรองว่าข้อความดังกล่าวถูกต้องตามเจตนาของตน

- ให้เจ้าหน้าที่ศาลจัดทำสิ่งพิมพ์ออกของสัญญาประนีประนอมยอมความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เสนอผู้พิพากษาลงลายมือชื่อ และจัดทำรายงานเจ้าหน้าที่ระบุวิธีการที่คู่ความใช้ในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แนบไว้กับสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวด้วย

กรณีคู่ความฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง

B4.12 แนวปฏิบัติการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาประนีประนอมยอมความกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งมาศาลแต่คู่ความอีกฝ่ายปรากฏตัวทางหน้าจอแทน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้⁶⁶

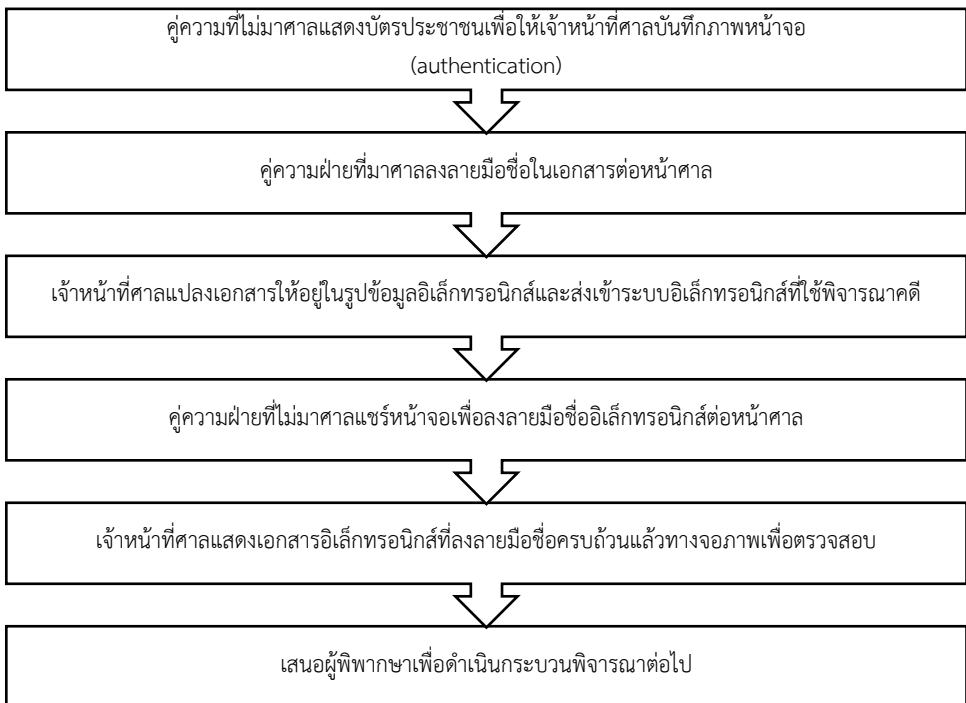
- เริ่มจากกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวบุคคลสำหรับคู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลโดยการแสดงบัตรประชาชนผ่านจอภาพของระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลทำการบันทึกภาพ⁶⁷ (identity proofing and authentication)
- เมื่อบันทึกภาพเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งการมาศาลของคู่ความฝ่ายที่มาศาลและขอให้ดำเนินการลงลายมือชื่อต่อหน้าศาล โดยบันทึกภาพขณะลงลายมือชื่อไว้เพื่อแนบพร้อมกับรายงานเจ้าหน้าที่ศาล
- เมื่อคู่ความฝ่ายที่มาศาลลงลายมือชื่อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะแปลงเอกสารที่อยู่ในรูปกระดาษ ให้อยู่ในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และจัดส่งเข้าไปในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี
- ให้คู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลทำการแชร์หน้าจอ หากตรวจสอบเนื้อหาของเอกสารแล้วรับรองว่าถูกต้อง ให้คู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อหน้าศาลด้วยวิธีการพิมพ์ชื่อ หรือสแกนลายมือชื่อ หรือเขียนลายมือชื่อบนหน้าจออุปกรณ์ เป็นต้น

⁶⁶ DUDC MEDIATION, การดำเนินการลงนามอิเล็กทรอนิกส์ กรณีคู่ความฝ่ายหนึ่งมาศาล, (2021), <https://www.youtube.com/watch?v=CQasrB45L7g> (last visited Nov 24, 2022).

⁶⁷ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564 ข้อ 17 “การแสดงตนของคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีในการพิจารณาคดีทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้ดำเนินการโดยให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบุคคลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ว่าตรงกับคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีหรือไม่ โดยให้บุคคลดังกล่าวแสดงบัตรประจำตัวประชาชนให้ปรากฏทางจอภาพของระบบ และให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกภาพใบหน้าบุคคลนั้นพร้อมกับบัตรประจำตัวประชาชนที่ปรากฏข้อมูลบนบัตรประจำตัวประชาชนอย่างชัดเจนเสนอศาลเพื่อเป็นหลักฐานรวมไว้ในสำนวน”

เมื่อลงลายมือชื่อเป็นที่เรียบร้อยให้ส่งไปยังระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี
เช่นเดิม

- เจ้าหน้าที่ศาลทำการแชร์หน้าจอขณะเปิดเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการลงลายมือชื่อแล้ว
เพื่อให้คู่ความทั้งสองฝ่ายทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งก่อนดำเนินกระบวนการ
พิจารณาคดีในขั้นตอนต่อไป
- เมื่อทั้งสองฝ่ายตรวจสอบถูกต้องแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะเรียนเชิญผู้พิพากษาเพื่อดำเนิน
กระบวนการพิจารณาและขอให้ศาลโปรดมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
ต่อไป โดยอ่านคำพิพากษาให้คู่ความทั้งสองฝ่ายอีกครั้งแล้วพิพากษตามยอม เป็นการ
เสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาคดี⁶⁸

⁶⁸ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ส่วนที่สี่ ชุดที่ 016/ว 578 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2564 เรื่อง ข้อพิจารณาในการลง
ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

กรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาล

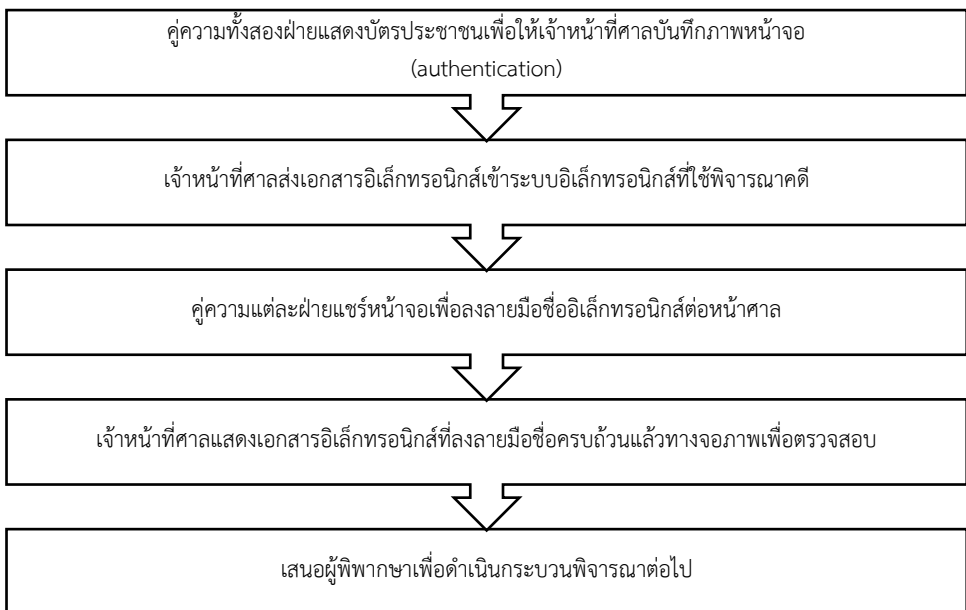
B4.13 แนวปฏิบัติการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้⁶⁹

- เริ่มจากกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวบุคคลกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาลโดยการแสดงบัตรประชาชนผ่านจอภาพของระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณา หากเป็นทนายความให้แสดงใบอนุญาตให้ว่าความค้างไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลบันทึกภาพโดยเริ่มจากนายโจทก์และทนายจำเลยตามลำดับ⁷⁰ (identity proofing and authentication)
- เมื่อบันทึกภาพเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องลงลายมือชื่อไปยังระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี
- ให้คู่ความฝ่ายโจทก์ทำการแชร์จอภาพเพื่อลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการพิมพ์ชื่อหรือสแกนลายมือชื่อ หรือเขียนลายมือชื่อบนหน้าจออุปกรณ์ เป็นต้น และส่งเข้าไปในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี
- ให้คู่ความฝ่ายจำเลยทำการแชร์จอภาพเพื่อลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการพิมพ์ชื่อ หรือสแกนลายมือชื่อ หรือเขียนลายมือชื่อบนหน้าจออุปกรณ์ เป็นต้น ในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่คู่ความฝ่ายโจทก์ลงลายมือชื่อแล้ว และส่งเข้าไปในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการพิจารณาคดี
- เจ้าหน้าที่ศาลจะส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการลงลายมือชื่อแล้วเพื่อให้คู่ความทั้งสองฝ่ายทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในขั้นตอนต่อไป

⁶⁹ DUDC MEDIATION, *การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาล*, (2021), <https://www.youtube.com/watch?v=AA2YwPswtEA> (last visited Nov 24, 2022).

⁷⁰ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564 ข้อ 17 “การแสดงตนของคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีในการพิจารณาคดีทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้ดำเนินการโดยให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบบุคคลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ว่าตรงกับคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีหรือไม่ โดยให้บุคคลดังกล่าวแสดงบัตรประจำตัวประชาชนให้ปรากฏทางจอภาพของระบบ และให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกภาพใบหน้าบุคคลนั้นพร้อมกับบัตรประจำตัวประชาชนที่ปรากฏข้อมูลบนบัตรประจำตัวประชาชนอย่างชัดเจนเสนอศาลเพื่อเป็นหลักฐานรวมไว้ในสำนวน”

- เมื่อทั้งสองฝ่ายตรวจสอบถูกต้องแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลจะเรียนเชิญผู้พิพากษาเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาและขอให้ศาลโปรดมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อไป โดยอ่านคำพิพากษาให้ผู้ความทั้งสองฝ่ายอีกครั้งแล้วพิพากษตามยอม เป็นการเสร็จกระบวนการพิจารณาคดี⁷¹
- ทั้งนี้ เมื่อศาลมีคำพิพากษตามยอมแล้ว รายงานกระบวนการพิจารณาคดี และคำพิพากษตามยอมสามารถขอคัดถ่ายได้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของศาลหรือยื่นคำร้องผ่านระบบ CIOS ได้เช่นเดียวกัน

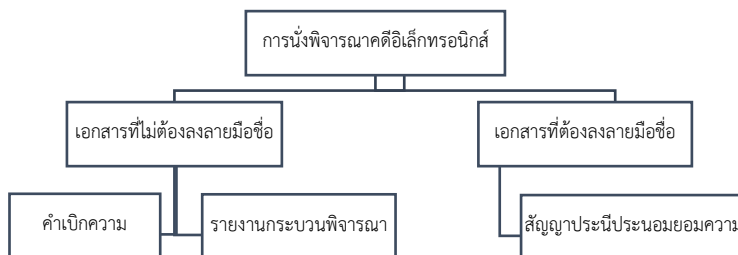
B4.14 ทั้งนี้ เมื่อศาลมีคำพิพากษตามยอมแล้ว รายงานกระบวนการพิจารณาคดี และคำพิพากษตามยอมสามารถขอคัดถ่ายได้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของศาลหรือยื่นคำร้องผ่านระบบ e-Filing ได้เช่นเดียวกัน

⁷¹ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ส่วนที่ ๓๒๓ ที่ ๓๒๓/ว ๕๗๘ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๔ เรื่อง ข้อพิจารณาในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

- B4.15 เมื่อการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล เป็นกรณีศาลไม่ได้รู้เห็นด้วยและไม่ได้มีการกระทำต่อหน้าศาล จึงให้พิจารณาหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้⁷²
- B4.16 ส่วนขั้นตอนในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ คู่สัญญาสามารถกระทำได้เช่นเดียวกับการทำธุรกรรมทั่วไป คู่สัญญาสามารถเลือกได้ว่าจะใช้ลายมือชื่อประเภทที่ 1 ลายมือชื่อทั่วไป หรือลายมือชื่อประเภทที่ 2 หรือ 3 ซึ่งเป็นลายมือชื่อที่น่าเชื่อถือตามสะดวก
- B4.17 ในธุรกรรมของศาล การเลือกใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปตามความสามารถและความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยีของคู่ความ โดยคำนึงถึงความสำคัญของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ประเภทนั้นด้วย ถ้ามีธุรกรรมต้องการความลับสูง กระบวนการในการสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ต้องมีความปลอดภัยสูง จึงต้องใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าธุรกรรมนั้นไม่ต้องการชั้นความลับที่สูงมาก อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้ลายมือชื่อที่มีความปลอดภัยสูงนัก เพราะความปลอดภัยที่สูงมักจะพกผันกับความสะดวกในการสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ยิ่งปลอดภัยสูงก็ยิ่งมีขั้นตอนและกระบวนการมากพอสมควร ทั้งนี้ หลักการสำคัญคือศาลมีหน้าที่ในการประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้กับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน การที่คนมีข้อจำกัดทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกันจึงไม่ใช่เหตุที่ศาลจะต้องละเลยเพิกเฉย การเข้าถึงความยุติธรรมต้องไม่ถูกจำกัดด้วยเทคโนโลยี ต่อให้คนส่วนใหญ่จะมีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากกว่าก็ตาม

⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851

การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการพิจารณาของศาล จาก การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในงานคดี,
โดย วรวงศ์ อัจฉรววงศ์ชัย ⁷³

เมื่อศาลเป็นสถาบันยุติธรรม บทบาทของศาลจึงมีทั้งในแง่ของผู้ตัดสินชี้ขาดคดีเมื่อมีการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล อีกแง่คือบทบาทในด้านงานธุรการที่ต้องกำกับดูแลธุรกรรมทั้งหลายภายในศาลให้เป็นไปตามกฎหมายและเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนด้วย

ศาลในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ตัดสินชี้ขาด ศาลเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในลักษณะการชี้ขาดว่าการกระทำพิพาทอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ลายมือชื่อที่ลงเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามที่กฎหมายกำหนด

⁷³ วรวงศ์ อัจฉรววงศ์ชัย, การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในงานคดี, (2021),

<https://jla.coj.go.th/th/file/get/file/20210730d41d8cd98f00b204e9800998ecf8427e170417.pdf> (last visited Nov 24, 2022).

หรือไม่ ศาลก็จะพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ศาลจึงมีแนวทางในการวินิจฉัยเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังต่อไปนี้

- ❖ หากประเด็นปัญหาเป็นเรื่องสัญญาที่ทำขึ้นในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ถือว่าเป็นหนังสือ หรือมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ แล้วแต่กรณี และมีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ศาลสามารถใช้มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่รองรับสถานะทางกฎหมายมาวินิจฉัยได้
- ❖ หากประเด็นปัญหาเป็นกรณีมีการโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้ว่าไม่ได้มีการทำเป็นหนังสือ หรือไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือตามที่กฎหมายกำหนด ศาลสามารถวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวได้เอง
- ❖ หากประเด็นปัญหาเป็นกรณีมีการโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ใช่ลายมือชื่อของคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือเป็นลายมือชื่อปลอม การพิสูจน์ย่อมตกแก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างความแท้จริงของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์
 - คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5408/2543 เมื่อจำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่เคยทำหนังสือสัญญากู้เงินและรับเงินจากโจทก์ไม่ได้มอบอำนาจให้ผู้ใดไปจดทะเบียนจำนองที่ดิน ลายมือชื่อในเอกสารต่าง ๆ ไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลย แต่เป็นลายมือชื่อปลอม การพิสูจน์จึงตกอยู่แก่โจทก์ที่มีหน้าที่ต้องนำสืบให้มีความตามประเด็นที่กล่าวอ้างมาในคำฟ้อง เมื่อพยานหลักฐานของโจทก์เพียงพอที่จะนำสืบได้ว่าลายมือชื่อในช่องผู้กู้ในสำเนาหนังสือสัญญากู้เงินและลายมือชื่อผู้มอบอำนาจในสำเนาหนังสือมอบอำนาจเป็นลายมือชื่อของจำเลย
- ❖ หากประเด็นปัญหาเป็นกรณีมีการโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นำเชื่อถือตามมาตรา 26 นั้นไม่ใช่ลายมือชื่อของคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือเป็นลายมือชื่อปลอม การพิสูจน์ย่อมตกแก่คู่ความฝ่ายที่ได้แย้งความแท้จริงของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว
- ❖ ประเด็นการรับฟังพยานหลักฐาน ต้องมีการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเสมอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 ศาลย่อมมีอำนาจเต็มในการวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบนั้นเกี่ยวกับประเด็นและเพียงพอที่จะเชื่อฟังให้เป็นยุติ แล้วพิพากษาคดีได้หรือไม่⁷⁴
 - คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1401/2547 ศาลชั้นต้นมีอำนาจวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความจะนำสืบนั้นมีความจำเป็นต้องนำสืบหรือไม่ หากไม่จำเป็นศาลชั้นต้นก็มีอำนาจดสืบพยานหลักฐานนั้นได้
- ❖ ประเด็นการสืบพยานหลักฐาน การพิสูจน์ความแท้จริงของลายมือชื่อไม่จำเป็นต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์เสมอไป และความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงความเห็นตามหลักวิชาการ กฎหมายไม่ได้บังคับให้ศาลต้องฟังและตัดสินตามความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญแต่อย่างใด
 - คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1401/2547 แม้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจพิสูจน์จะเห็นว่าลายมือ มีคุณลักษณะและรูปลักษณะของการเขียนแตกต่างกัน น่าจะไม่ใช่ลายมือชื่อของบุคคลคนเดียวกันก็ตาม

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 วรรคแรก “ให้ศาลมีอำนาจเต็มในการวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอ ให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น”

เมื่อพิจารณาโดยตลอดแล้วการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อโจทก์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือรับสภาพหนี้ ไม่ปรากฏว่าโจทก์มีเอกสารที่ได้ทำขึ้นในช่วง ระยะเวลาใกล้เคียงกับวันดังกล่าวซึ่งเป็นการเขียนแบบบรรจงส่งไปตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบลายมือชื่อโจทก์ด้วยทั้งรูปแบบการเขียนลายมือชื่อโจทก์ที่ระยะเวลาใกล้เคียงกับเอกสารที่จะต้องตรวจพิสูจน์ก็ไม่มี ดังนั้น ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงความเห็นตามหลักวิชาการเท่านั้น ผลการตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อโจทก์จึงเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น ไม่มีกฎหมายบังคับให้ศาลต้องฟังตามข้อสันนิษฐานหรือข้อพิสูจน์เป็นหลักฐานของผู้เชี่ยวชาญก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นอย่างไรแล้วศาลต้องฟังเสมอไป

C. แนวปฏิบัติการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรม ในชีวิตประจำวัน

ข้อพิจารณาเบื้องต้น

ธุรกรรมประเภทใดควรใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทใด หรือปัจจัยใดบ้างที่ต้องคำนึงถึงก่อนเลือกใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้กำหนดหรือบังคับไว้ ผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้ลายมือชื่อประเภทใดก็ได้ตามความเหมาะสมกับธุรกรรมนั้น ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกประเภทลายมือชื่อคือการนำเทคโนโลยีใดไปใช้กับการใช้จริง แม้จะคิดว่าดีที่สุดแต่หากมันทำให้เกิดความยุ่งยาก ประชาชนใช้งานไม่ได้ หรือใช้ไม่ได้ดีที่สุด เช่น ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 2 มีความน่าเชื่อถือจากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย แต่วิธีการในการสร้างลายมือชื่อมีค่าใช้จ่ายที่สูงก็อาจไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับการเลือกใช้ลายมือชื่อทั่วไปตามมาตรา 9 แล้วเลือกใช้วิธีในการพิสูจน์ตัวตนที่แตกต่างกันออกไปแทน เช่น อีเมลที่เคยติดต่อกัน

C1. การรับจ่ายเงิน

- C1.1 ในทางปฏิบัติกระบวนการรับจ่ายเงินจะมีบุคคลที่รับผิดชอบแตกต่างกัน ในแต่ละกระบวนการก็จะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันไป ผู้ที่ต้องลงนามในการรับจ่ายเงินจึงแล้วแต่ว่าเป็นธุรกรรมประเภทใด บางองค์กรกำหนดยอดเงินที่ต้องรับจ่ายเงินเป็นเกณฑ์ในการกำหนดผู้ที่ต้องลงลายมือชื่อ ซึ่งกระบวนการในแต่ละองค์กรก็จะแตกต่างกันไปอีก เมื่อการรับจ่ายเงินเป็นเรื่องสำคัญ หลักฐานการรับจ่ายเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อยืนยันว่ามีการรับหรือจ่ายเงินจริง
- C1.2 **[การรับเงินและการจ่ายเงิน]** การรับเงิน คือกรณีที่มีรายได้เข้ามาทำให้มีสิทธิที่จะได้รับเงิน ในส่วนนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิสูจน์ว่ามีรายได้จริง เป็นยอดที่สามารถระบุแหล่งที่มาได้ หลักฐานการทำธุรกรรมก่อนจะมาถึงขั้นตอนรับเงินจึงเป็นหลักฐานสำคัญว่าเจ้าหน้าที่หรือ

ลูกหนี้มีตัวตนอยู่จริง ส่วนการจ่ายเงิน คือกรณีที่mithnั้ที่ต้องจ่ายหรือชำระเงินออกไป ซึ่งก่อนจะจ่ายเงินก็ต้องมีสำเนาที่แท้จริง ผู้ที่จะรับเงินมีตัวตนจริงหรือเป็นเจ้าของนี้จริง

C1.3 **[หลักฐานการรับจ่ายเงิน]** ทั้งการรับและจ่ายเงินนั้นสามารถกระทำผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นกัน แม้ทางบัญชีส่วนใหญ่จะยึดติดกับหลักฐานในรูปกระดาษ โดยเฉพาะการเก็บสำเนาบัตรประชาชนไว้เป็นหลักฐานการรับจ่ายเงิน ทั้งที่สำเนาบัตรประชาชนไม่จำเป็นที่จะต้องขอแก่ผู้รับเงินในทุกกรณี การจ่ายเป็นเงินสดเท่านั้นที่ต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดกรณีใดไว้เป็นพิเศษอีกว่าการรับจ่ายเงินต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน สาเหตุส่วนใหญ่ที่มีการเก็บสำเนาบัตรประชาชนเป็นเพราะต้องการตรวจสอบการทำงานของผู้ปฏิบัติงานว่าจ่ายเงินถูกต้องมากกว่าการตรวจสอบยืนยันตัวตนของผู้รับเงิน ซึ่งหากในอนาคตใช้การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) ได้อย่างแพร่หลาย สำเนาบัตรประชาชนก็จะไม่จำเป็นอีกต่อไป

C1.4 ในการรับจ่ายเงิน เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีตามที่กฎหมายการบัญชีกำหนด ได้แก่ บันทึกรับ หนังสือ หรือเอกสารใด ๆ ที่ใช้เป็นหลักฐานในการลงรายการในบัญชี ซึ่งแยกได้เป็น 3 ประเภท ⁷⁵ ได้แก่

- (1) เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอก
- (2) เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอก
- (3) เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเพื่อใช้ในการกิจการของตนเอง

C1.5 โดยรายการที่ต้องมีร่วมกับเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ในกรณีที่เป็นเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานในการรับเงิน รับฝากเงิน รับชำระเงินหรือตัวเงินใช้เพียงลายมือชื่อของผู้รับเงินหรือตัวเงินเท่านั้นตามประกาศกรมทะเบียนการค้าเรื่อง กำหนดชนิดของบัญชีที่ต้องจัดทำ ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชี ระยะเวลาที่ต้องลงรายการ

⁷⁵ ประกาศกรมทะเบียนการค้าเรื่อง กำหนดชนิดของบัญชีที่ต้องจัดทำ ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชี ระยะเวลาที่ต้องลงรายการในบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี พ.ศ. 2544 ข้อ 8

ในบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี พ.ศ. 2544 ข้อ 10 (1) (จ) ไม่ต้องใช้สำเนาบัตรประชาชนของผู้รับเงิน

กระบวนการจ่ายเงิน

C1.6 **[การจ่ายเงินโดยเช็ค]** กรณีจ่ายโดยเช็ค โดยผู้มีอำนาจลงนามในเช็คส่งให้แก่ผู้รับเงิน ซึ่งขั้นตอนในการนำเช็คไปขึ้นเงินอยู่ในส่วนของธนาคาร ซึ่งการจ่ายโดยเช็คยังคงเป็นวิธีการจ่ายเงินที่ต้องลงลายมือชื่อด้วยปากกาอยู่

C1.7 **[หลักฐานสำคัญที่ต้องมีในกรณีรับจ่ายเงินด้วยเช็ค]** ⁷⁶ หลักฐานสำคัญที่ควรมีคือ

- ใบสำคัญจ่ายเงิน (Payment Voucher) ซึ่งมีรายละเอียดคือ
 - ชื่อ
 - ที่อยู่
 - เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของผู้รับเงิน
 - วันที่จ่ายเงิน
 - จำนวนเงินที่จ่าย และประเภทรายการที่จ่าย
 - ลายมือชื่อของผู้รับเงินและผู้จ่ายเงินไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ลายมือชื่อผู้รับเงินจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าการจ่ายเงินจริง
- สำเนาเช็คระบุชื่อผู้รับเงิน ซึ่งขีดฆ่าผู้ถือและขีดคร่อม A/C Payee Only ที่มีหลักฐานว่าได้ตัดบัญชี Bank Statement ของผู้จ่ายเงินแล้ว

C1.8 **[การจ่ายเงินโดยการโอนเข้าบัญชี]** กรณีจ่ายด้วยวิธีการโอนเข้าบัญชีผ่านระบบ Internet Banking โดยผู้ที่มีหน้าที่จะทำการตรวจสอบรายการและจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ตรวจสอบภาษีหัก ณ ที่จ่าย ที่เกี่ยวข้อง สอบทานรายการแล้วนำเสนอผู้มีอำนาจลงนามในการอนุมัติสั่งจ่าย แล้วจึงบันทึกรายละเอียดรายการโอนเงินจำนวนที่ผ่านการอนุมัติรายการแล้วผ่านระบบที่ต้องการเพื่อส่งจ่ายให้แก่ผู้รับเงิน ซึ่งการที่เลขบัญชีธนาคาร หรือพร้อมเพย์ และชื่อเจ้าของ

⁷⁶ สำนักมาตรฐานการสอบบัญชีภาษีอากร กรมสรรพากร, คู่มือการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สามารถเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ (2559)

บัญชีธนาคารตรงกับข้อมูลของผู้รับเงินก็เป็นการยืนยันตัวตนแล้ว เพราะการจะมีข้อมูลทางบัญชีปรากฏได้แสดงได้ว่าการพิสูจน์และยืนยันตัวตนกับทางธนาคารเจ้าของบัญชีแล้ว

C1.9 [หลักฐานสำคัญที่ต้องมีในกรณีรับจ่ายเงินด้วยวิธีการโอนเข้าบัญชี] ⁷⁷ หลักฐานสำคัญที่ควรมีคือ

- ใบสำคัญจ่ายเงิน (Payment Voucher) ซึ่งมีรายละเอียดคือ
 - ชื่อ
 - ที่อยู่
 - เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของผู้รับเงิน
 - วันที่จ่ายเงิน
 - จำนวนเงินที่จ่าย และประเภทรายการที่จ่าย
 - ลายมือชื่อของผู้รับเงินและผู้จ่ายเงินไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ลายมือชื่อผู้รับเงินจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าการจ่ายเงินจริง
- สำเนาใบโอนจากธนาคารหรือช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น

C1.10 [การจ่ายเงินสด] กรณีจ่ายเป็นเงินสด กระบวนการแต่ละองค์ประกอบอาจแตกต่างกัน แต่การตรวจสอบผู้รับเงินนั้นอาจใช้วิธีการยืนยันตัวตนจากการเปรียบเทียบใบหน้า ชื่อ และข้อมูลติดต่อว่าใช้ผู้รับเงินหรือไม่ และเมื่อเป็นการจ่ายด้วยเงินสดจึงสามารถยืนยันตัวตนได้ด้วยการพบปะต่อหน้าอยู่แล้ว ทั้งนี้ ในส่วนของการลงลายมือชื่อรับเงิน สามารถลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เพื่อสามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานและตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อีก อย่างไรก็ตาม เฉพาะการจ่ายเป็นเงินสดเท่านั้นที่อาจขอสำเนาบัตรประชาชนของผู้รับเงินเก็บไว้เป็นหลักฐานสำหรับรายจ่ายทางภาษี ⁷⁸ การจ่ายด้วยวิธีการอื่นไม่จำเป็นต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน

⁷⁷ สำนักมาตรฐานการสอบบัญชีภาษีอากร กรมสรรพากร, คู่มือการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สามารถเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ (2559)

⁷⁸ สำนักมาตรฐานการสอบบัญชีภาษีอากร กรมสรรพากร, คู่มือการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สามารถเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ (2559)

C1.11 [หลักฐานสำคัญที่ต้องมีในกรณีรับจ่ายเงินสด]⁷⁹ หลักฐานสำคัญที่ควรมีคือ

- ใบสำคัญจ่ายเงิน (Payment Voucher) ซึ่งมีรายละเอียดคือ
 - ชื่อ
 - ที่อยู่
 - เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของผู้รับเงิน
 - วันที่จ่ายเงิน
 - จำนวนเงินที่จ่าย และประเภทรายการที่จ่าย
 - ลายมือชื่อของผู้รับเงินและผู้จ่ายเงินไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ลายมือชื่อผู้รับเงินจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าการจ่ายเงินจริง
- สำเนาบัตรประชาชนของผู้รับเงิน

C1.12 [การพิสูจน์และยืนยันตัวตนจึงไม่จำเป็นต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน] ในการพิสูจน์ยืนยันตัวผู้รับเงิน ไม่จำเป็นต้องแนบสำเนาบัตรประชาชนเสมอไป จะต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนผู้รับเงินต่อเมื่อเป็นกรณีชำระเป็นเงินสดเท่านั้น⁸⁰ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดความยุ่งยากของการจัดเก็บเอกสารหลักฐานที่ไม่จำเป็น และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่จำเป็นในการนำไปใช้อย่างข้อมูลศาสนาที่แสดงบนบัตรประชาชนซึ่งจัดเป็นข้อมูลอ่อนไหวตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งหากไม่จำเป็นต่อการนำไปใช้ก็ไม่ควรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้

หลักฐานสำคัญในใบสำคัญรับเงินใช้เพียงเลขประจำตัวประชาชน ไม่ต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน เป็นไปตามประกาศกรมทะเบียนการค้าเรื่อง กำหนดชนิดของบัญชีที่ต้องจัดทำ ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชีระยะเวลาที่ต้องลงรายการในบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี พ.ศ. 2544 และประกาศของกรมสรรพากร

***** เฉพาะการรับเงินสดเท่านั้นที่ยังต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน*****

⁷⁹ สำนักมาตรฐานการสอบบัญชีภาษีอากร กรมสรรพากร, คู่มือการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สามารถเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ (2559)

⁸⁰ สำนักมาตรฐานการสอบบัญชีภาษีอากร กรมสรรพากร, คู่มือการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สามารถเป็นรายจ่ายทางภาษีได้ (2559)

C1.13 **[การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการรับจ่ายเงิน]** เมื่อไม่มีความจำเป็นต้องใช้สำเนาบัตรประชาชนผู้รับเงิน ลายมือชื่อของผู้รับเงินจึงเพียงพอที่จะแสดงได้ว่าการรับเงินจริง ซึ่งสามารถลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นเดียวกัน ประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับการลงชื่อในการรับจ่ายเงินขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรว่าต้องการความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือในระดับใด แม้เอกสารหลักฐานการรับจ่ายเงินจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบบัญชี แต่การเลือกประเภทลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ต้องเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะและความสะดวกของผู้รับเงินด้วย

- หากผู้รับเงินเป็นบุคคลธรรมดา อาจเลือกใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 เช่น การพิมพ์ชื่อ-สกุลในช่องผู้รับเงิน การสแกนลายมือชื่อที่เขียนด้วยปากกาบนกระดาษลงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
- หากผู้รับเงินเป็นนิติบุคคลที่อาจมีลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ประเภทที่มีใบรับรองใช้ภายในองค์กรของตน อาจลงลายมือชื่อดำเนินการด้วยลายมือชื่อดังกล่าว ก็จะมี ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยที่มากขึ้นที่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นการกระทำในนามของนิติบุคคลจริง และสามารถตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้

C2. การทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์

C2.1 **[การทำธุรกรรมออนไลน์]** ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวกระโดดไปไกล รวมถึงสถานการณ์ที่ต้องเว้นระยะห่างมากยิ่งขึ้น จึงเกิดการทำธุรกรรมออนไลน์มากยิ่งขึ้นทั้งจากบริษัทและกิจการเจ้าของคนเดียว ส่งผลให้เกิดธุรกรรมออนไลน์จำนวนมาก ความสนใจในการหันมาซื้อขายออนไลน์จึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งความสะดวกสบายในฐานะผู้ขายที่ปัจจุบันมีช่องทางในการจำหน่ายสินค้าและบริการออนไลน์ที่หลากหลาย ซึ่งทำให้สามารถประกอบกิจการได้ด้วยการลงทุนที่ต่ำ ลดต้นทุนแต่เพิ่มการเข้าถึงของจำนวนลูกค้าที่มากขึ้น ขณะที่ผู้ซื้อเองก็สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้หลากหลาย การเลือกซื้อสินค้าและบริการก็สะดวก สามารถเปรียบเทียบราคาเพื่อเลือกซื้อสินค้าที่ตรงความต้องการและราคาเป็นที่น่าพอใจได้ เทคโนโลยีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเครือข่าย รวมถึงอุปกรณ์สารสนเทศก็มีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีต การทำธุรกรรมออนไลน์จึงเติบโตอย่างมาก

C2.2 แม้การซื้อขายออนไลน์อาจจะยังใหม่อยู่บ้างถ้าเทียบกับการซื้อขายในรูปแบบปกติ แต่กฎหมายก็เข้ามารองรับการซื้อขายออนไลน์ให้มีผลเท่าเทียมกับการซื้อขายตามปกติ ทั้งยังสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ด้วย สำหรับกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เองก็เป็นหนึ่งในกฎหมายสำคัญที่ช่วยรองรับสถานะทางกฎหมายของการซื้อขายออนไลน์ สนับสนุนและกำกับดูแลให้การซื้อขายออนไลน์เป็นไปอย่างไม่มีข้อขัดข้องและเป็นธรรมทั้งต่อผู้ขายและผู้ซื้อ

ช่องทางในการซื้อขายออนไลน์

C2.3 **[ช่องทางซื้อขายผ่านเว็บไซต์]** เว็บไซต์ที่เป็นของร้านค้าหรือผู้ขายซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าโดยตรง ช่องทางซื้อขายสินค้าออนไลน์ในลักษณะนี้เป็นเว็บไซต์ที่มีขึ้นเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการภายใต้แบรนด์ของตนเอง ซึ่งช่องทางซื้อขายออนไลน์ประเภทนี้มีข้อดีคือผู้ซื้อมีความเสี่ยงน้อยที่จะถูกหลอกลวงและมีแนวโน้มจะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่เสนอขาย มีวิธีการสั่งซื้อสินค้าได้โดยระบบที่ได้มาตรฐานและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ซื้อ เช่น มีระบบเลือกสินค้าลงตะกร้าสินค้า มีระบบชำระเงินที่หลากหลาย มีระบบการส่งและติดตามสินค้าได้

C2.4 **[ช่องทางซื้อขายผ่านเว็บไซต์อี-มาร์เก็ตเพลส]** เว็บไซต์อี-มาร์เก็ตเพลส (e-Market Place) คือช่องทางการซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยการส่งข้อมูลผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีเว็บไซต์ที่ทำหน้าที่เหมือนตลาดกลาง ซึ่งรวบรวมสินค้าจากร้านค้าหรือบริษัทต่าง ๆ เอาไว้ภายในเว็บไซต์เดียวคล้ายแหล่งรวมสินค้าขนาดใหญ่ที่มีร้านค้าต่าง ๆ เข้ามาเสนอขายสินค้า ซึ่งจะมีการจัดหมวดหมู่ของสินค้าแต่ละประเภทเอาไว้ ทำให้ช่องทางซื้อขายออนไลน์ประเภทนี้มีความหลากหลายของสินค้าและราคา ที่ผู้ซื้อสามารถเปรียบเทียบราคาหรือคุณสมบัติของสินค้าที่ต้องการได้จากหลายร้านค้าที่อยู่ในเว็บไซต์ดังกล่าว ผู้ให้บริการเว็บไซต์อี-มาร์เก็ตเพลสจะรับหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางที่ดูแลเรื่องระบบการสั่งซื้อและชำระค่าสินค้า ส่วนขั้นตอนการจัดส่งสินค้าร้านค้าหรือผู้ขายต้องดำเนินการเองตามเงื่อนไขของแต่ละร้านค้า หรืออาจจะอยู่ในบริการเพิ่มเติมกับเว็บไซต์ก็ได้⁸¹ เช่น Shopee Lazada เป็นต้น

⁸¹ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์* (2018),

http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:145663# (last visited Feb 9, 2022).

- C2.5 **[ช่องทางซื้อขายผ่านสังคมออนไลน์]** ร้านค้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) นอกจากเครือข่ายสังคมออนไลน์จะมีไว้เพื่อการสื่อสารทางสังคมบนอินเทอร์เน็ตแล้ว ผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ยังสามารถทำการซื้อขายสินค้าหรือการทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ได้อีกด้วย โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้กันอย่างมาก เช่น Facebook Instagram Twitter Line เป็นต้น โดยการซื้อขายออนไลน์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้มีอัตราการเติบโตของผู้ใช้งานจำนวนมากและแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน ทำให้ช่องทางดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจทั้งผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย เมื่อเป็นที่นิยมสูง การซื้อขายออนไลน์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ถือว่ามีความเสี่ยงในระดับหนึ่ง เพราะการเข้าถึงและให้บริการได้ง่าย อาจนำไปสู่การหลอกลวงผู้ซื้อได้ง่ายเช่นเดียวกัน

การพิสูจน์และยืนยันตัวตน

- C2.6 **[การพิสูจน์และยืนยันตัวตนของผู้ซื้อและผู้ขาย]** ก่อนที่จะขายสินค้าหรือบริการได้ไม่ว่าช่องทางใดร้านค้าหรือผู้ขายก็ต้องมีการลงทะเบียนก่อนเสมอ โดยการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์⁸² เป็นการช่วยให้สามารถพิสูจน์และยืนยันตัวตนของร้านค้าหรือผู้ขายได้อีกทางหนึ่ง สำหรับผู้ซื้อเองก็เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะเลือกซื้อสินค้าผู้ซื้อจะต้องมีการลงทะเบียนหรือเข้าสู่ระบบเสียก่อน จึงจะสามารถเลือกซื้อสินค้าหรือบริการได้ การเข้าสู่ระบบผ่านบัญชีผู้ใช้ (username) และใส่รหัสผ่าน (password) เป็นการที่ผู้ซื้อได้ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งแล้ว สามารถพิสูจน์ยืนยันตัวตนได้ในระดับหนึ่งว่าเจ้าของบัญชี (account) ได้แสดงเจตนาที่จะซื้อสินค้าจริง
- C2.7 **[ความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนสำหรับซื้อขายออนไลน์ควรอยู่ในระดับ AAL 2 ขึ้นไป]** เมื่อการซื้อขายออนไลน์เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝาก ถอน หรือโอนเงิน การยืนยันตัวตนเพื่อเข้าทำธุรกรรมในระบบออนไลน์อาศัยการเข้าระบบเพื่อทำธุรกรรม จึงต้องมีขั้นตอนการยืนยันตัวตนเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้ให้บริการเป็นผู้ใช้ระบบด้วยตนเอง ซึ่งความน่าเชื่อถือในการยืนยันตัวตนในขั้นตอนนี้ ความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตนขั้นต่ำควร

⁸² พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มาตรา 6 และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2553

อยู่ในระดับ AAL 2.1 กล่าวคือ ให้ใช้ปัจจัยยืนยันตัวตนในประเภทที่แตกต่างกันมากกว่า 1 ปัจจัย (multi-factor authentication) ⁸³

- C2.8 การทำสัญญาซื้อขายออนไลน์จึงไม่ได้มีขั้นตอนการเกิดสัญญาที่ต่างไปจากการทำสัญญาตามปกติ คำเสนอและคำสนองต้องตรงกันสัญญาก็เกิดแล้วเพียงแค่สัญญาซื้อขายออนไลน์กระทำผ่านอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงได้จากทุกพื้นที่ทั่วโลกผ่านช่องทาง (platform) ในการดำเนินกิจการที่แตกต่างกันไปแล้วแต่ความสะดวก เช่น เว็บไซต์ Facebook Instagram Twitter หรือผ่านช่องทางอื่น ๆ
- C2.9 **[ผลทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายออนไลน์]** การทำสัญญาซื้อขายออนไลน์มีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับการทำสัญญาซื้อขายในรูปแบบปกติ ห้ามปฏิเสธการมีผลผูกพันของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์และการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ⁸⁴
- C2.10 การทำสัญญาซื้อขายออนไลน์เองต้องสามารถพิสูจน์และยืนยันได้ว่าร้านค้าหรือผู้ขายมีตัวตนจริง ข้อมูลสินค้าหรือบริการตามประกาศเสนอขายที่ผู้ซื้อได้รับมีความถูกต้องครบถ้วน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากบุคคลอื่น เป็นไปตามเจตนาของร้านค้าหรือผู้ขายซึ่งหมายความว่าร้านค้าหรือผู้ขายจะปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาโดยอ้างว่าตนไม่ได้เป็นผู้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ได้
- C2.11 ในส่วนของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนในการซื้อขายออนไลน์ รูปแบบของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนที่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการคุ้นเคย เช่น การใช้รหัสผ่านแบบใช้ครั้งเดียว (OTP) การกรอกเลขบัตรเครดิตหรือเลขหลังบัตรเครดิต การกรอกเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก การตอบคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ตั้งไว้ เป็นต้น

⁸³ ขมธอ. 20-2564, ข้อ 2.2

⁸⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7

การตั้งรหัสผ่านและความปลอดภัย

รหัสผ่าน (password) เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยรักษาความปลอดภัยในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ได้ การตั้งรหัสผ่านจึงไม่ควรเป็นตัวเลขหรือตัวพิมพ์เล็กทั้งหมด ซึ่งซ้ำจำเจหรือง่ายเกินไปเพราะอาจถูกถอดรหัสโดยบุคคลที่สามได้ การตั้งรหัสผ่านที่มีอักษรตัวพิมพ์ใหญ่อย่างน้อยหนึ่งตัวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยได้มากขึ้น ในการทำให้รหัสผ่านมีความปลอดภัยอย่างแท้จริงจึงควรกำหนดให้มีอักขระหรืออักษรตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ใด ๆ มากกว่าหนึ่งตัวประกอบกัน เพื่อให้รหัสผ่านเป็นค่าผสมซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการรักษาความปลอดภัยที่ดีขึ้นได้ ยิ่งประกอบกันแล้วมีจำนวนตัวอักษรมาก การถอดรหัสก็จะกระทำได้ยากขึ้น เช่น การตั้งรหัสผ่าน 12 หลัก ที่มีตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ประกอบรวมอยู่ด้วยมีความปลอดภัยสูงเพราะต้องใช้เวลาในการถอดรหัสถึง 34,000 ปี ⁸⁵

การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์

การลงลายมือชื่อ
อิเล็กทรอนิกส์กับร้านค้า

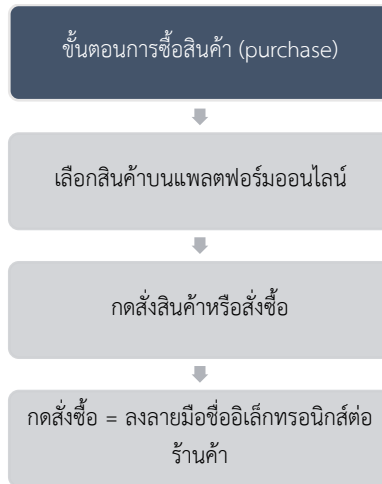
การลงลายมือชื่อ
อิเล็กทรอนิกส์กับธนาคาร

C2.12 การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์เกิดขึ้น 2 ครั้ง โดยในครั้งแรก ผู้ซื้อลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แสดงเจตนาซื้อสินค้ากับทางร้านค้า และครั้งที่สอง ผู้ซื้อลงลายมือชื่อแสดงเจตนาชำระเงินกับทางธนาคาร

C2.13 [การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์กับร้านค้าเกิดขึ้นเมื่อกดยืนยันซื้อสินค้า] เมื่อผู้ซื้อเลือกซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์หรือเว็บไซต์อี-มาร์เก็ตเพลส (e-Market Place) อย่าง Shopee หรือ Lazada การกดสั่งซื้อสินค้าหรือสั่งซื้อเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 แล้ว ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาซื้อสินค้าในขั้นตอนแรก แต่ผู้ซื้อยังต้องลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกครั้งหนึ่งกับทางธนาคารเพื่อการชำระเงิน

⁸⁵ Katharina Buchholz (Statista), *How Safe Is Your Password?* (2021),

<https://www.statista.com/chart/26298/time-it-would-take-a-computer-to-crack-a-password/> (last visited Feb 9, 2022).

C2.14 [การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์กับธนาคารเกิดขึ้นเมื่อกดยืนยันโอนเงิน] เมื่อสั่งสินค้าหรือสั่งซื้อเรียบร้อยแล้ว ผู้ซื้อสามารถเลือกวิธีการชำระเงินได้หลายช่องทางทั้งการโอนเงินผ่านบัญชีที่ผูกไว้กับแพลตฟอร์มออนไลน์ดังกล่าว ผู้ซื้อต้องลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยการใส่รหัส (PIN) ที่ตั้งไว้ ทั้งการโอนเงินผ่าน Internet Banking หรือ Mobile Banking ของธนาคารที่ผู้ซื้อ มีบัญชีธนาคารด้วย ทั้งการชำระผ่านบัตรเครดิตก็ต้องมีการระบุ OTP อีกครั้ง จึงจะเสร็จสิ้นกระบวนการซื้อสินค้าออนไลน์ การใส่รหัส (PIN) หรือระบุ OTP นี้เองถือเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 แล้วเช่นกัน

ขั้นตอนการชำระเงิน (payment)		
โอนเงิน	บัตรเครดิต	Internet Banking หรือ Mobile Banking

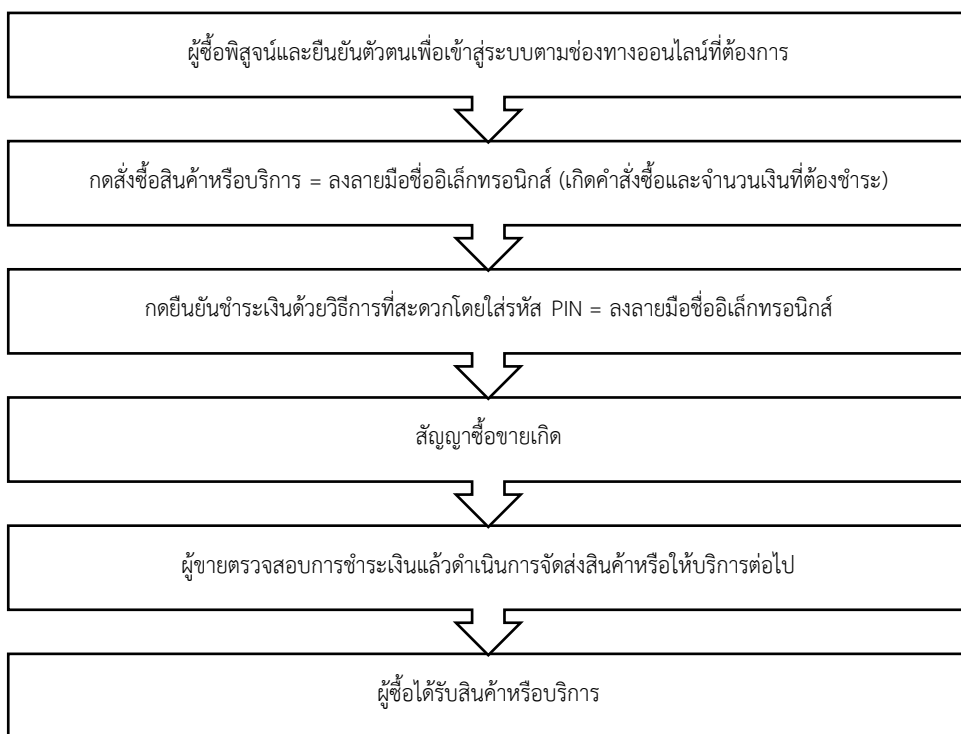
C2.15 [กรณีชำระเงินจากบัญชีธนาคารผ่าน Internet Banking หรือ Mobile Banking การใส่ PIN ที่ตั้งไว้และกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1] เมื่อผู้ซื้อเลือกชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ของธนาคาร การเข้าสู่ระบบแอปพลิเคชันของธนาคารโดยการใส่รหัส PIN ก็คือการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์แล้ว เมื่อกดยืนยันหลังกรอกจำนวนเงิน การกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 แล้ว

C2.16 [กรณีชำระเงินผ่านบัตรเครดิตหรือบัตรเครดิต การระบุ OTP ที่ได้รับทาง SMS และกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1] การชำระเงินผ่านบัตรเครดิตโดยหักจากวงเงินในบัตรเครดิตของธนาคารผู้ถือบัตร หรือชำระผ่านบัตรเครดิตโดยหักจากบัญชีเงินฝากของผู้ถือบัตร เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมเพราะสะดวกสบายสำหรับผู้บริโภคอย่างมาก ซึ่งขั้นสุดท้ายเพื่อยืนยันการชำระเงิน ผู้ซื้อต้องระบุ OTP ที่ได้รับทาง SMS ผ่านเบอร์โทรศัพท์และกดยืนยันการแสดงเจตนา ก่อนจึงจะสามารถชำระราคาสินค้าได้ ซึ่งการระบุ OTP นี้เองเป็นการที่ผู้ซื้อได้ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 กับทางธนาคารแล้ว

C2.17 การชำระเงินทางระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถตรวจสอบและใช้เป็นหลักฐานได้อย่างชัดเจน เพราะในการทำธุรกรรมออนไลน์จะมีการประทับรับรองเวลา (timestamp) หากมีข้ออ้างว่าการทำธุรกรรมไม่สำเร็จ ผู้ขายไม่ได้รับเงินหรือผู้ซื้อไม่ได้โอนเงินอย่างแท้จริง ถ้าไม่สำเร็จจริง การประทับรับรองเวลา (timestamp) ก็จะไม่ปรากฏ ดังนั้น หากการทำธุรกรรมออนไลน์เสร็จสิ้นก็就会有การประทับรับรองเวลา (timestamp) ที่สามารถตรวจสอบได้ ผู้ซื้อจึงต้องเก็บหลักฐานการโอนเงินไว้เป็นหลักฐานเสมอ

C2.18 **[การเกิดของสัญญาซื้อขายออนไลน์]** เมื่อผู้ซื้อลงทะเบียนหรือเข้าสู่ระบบ ตกลงเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่ผู้ขายเสนอขายจนเกิดเป็นคำสั่งซื้อซึ่งจะระบุจำนวนเงินที่ผู้ซื้อต้องชำระราคา เมื่อผู้ซื้อกดยืนยันสั่งซื้อและกดยืนยันชำระเงินซึ่งเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้วสัญญาเกิดผู้ขายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา โดยตรวจสอบการชำระเงินจากหลักฐานการชำระเงิน เช่น สลิปโอนเงิน ที่ผู้ซื้อใช้ในการยืนยันคำสั่งซื้อ แล้วจัดส่งสินค้าตามสัญญาต่อไป

C2.19 เมื่อสัญญาเกิด หากในอนาคตเกิดปัญหาขึ้น สัญญาใดที่กฎหมายกำหนดว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบสำคัญ เช่น สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์กว่า 20,000 บาทขึ้นไป การเข้าสู่ระบบเพื่อซื้อขายออนไลน์ทั้งของผู้ซื้อและผู้ขายมีผลเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ถือว่ามีการลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบสำคัญตามที่กฎหมายกำหนดแล้วใช้เป็นพยานหลักฐานในการฟ้องร้องได้

คำแนะนำสำหรับการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์

C2.20 การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์เป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงที่ผ่านมาจากเทคโนโลยีที่ทำให้คนสามารถเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น การซื้อสินค้าออนไลน์สร้างความสะดวกสบายกว่าการไปเลือกซื้อสินค้าเองที่หน้าร้าน บางครั้งการซื้อสินค้าออนไลน์อาจจะถูกกว่าการไปซื้อของตามห้างร้าน สินค้าบางอย่างที่ไม่มีขายตามห้างต้องซื้อทางออนไลน์เท่านั้น และโปรโมชั่นที่มากกว่าและให้สิทธิพิเศษเฉพาะทางออนไลน์ก็ยิ่งกระตุ้นให้มีการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น แม้การซื้อสินค้าออนไลน์จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้ซื้อแต่ก็มีข้อควรระวังที่จำเป็นต้องพิจารณาก่อนเลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพื่อป้องกันปัญหาและข้อพิพาทที่จะเกิดในภายหลัง

C2.21 **[เลือกช่องทางซื้อขายออนไลน์]** ประการแรก พิจารณาแต่ละช่องทางในการซื้อขายออนไลน์ ควรตรวจสอบร้านค้าออนไลน์ให้รอบคอบก่อนซื้อสินค้าออนไลน์ รวมถึงช่องทางการสั่งซื้อหรือติดต่อกับผู้ขายต้องง่ายและสะดวกเพื่อในกรณีที่ผู้ซื้อที่มีข้อสงสัยจะได้ซักถามกับผู้ขายได้ทันทีที่ ร้านค้านั้นควรจะมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยความเคลื่อนไหวของร้านค้า

สามารถพิจารณาได้จากวันเดือนปีที่ผู้ขายลงขายสินค้า หรือจากจำนวนสินค้าที่ลงขายหรือขายได้แล้ว⁸⁶

C2.22 **[ตรวจสอบประวัติผู้ขาย]** ประการที่สอง หากทราบข้อมูลของร้านค้าหรือผู้ขาย อาจค้นหาในอินเทอร์เน็ตว่าเคยมีประวัติหรือคำเตือนใดหรือไม่ รวมถึงอาจตรวจสอบจากเลขบัญชีธนาคารที่จะทำการโอนเงินเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ อาจเลือกร้านค้าออนไลน์ที่ขายสินค้าหรือให้บริการมานานที่ได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าที่ผ่านมา และควรเลือกร้านค้าหรือผู้ขายที่สามารถติดตามตัวได้ เว็บไซต์ของร้านค้าออนไลน์นั้นควรจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่งเนื่องจากการจดทะเบียน ผู้เป็นเจ้าของต้องระบุข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ เมื่อได้รับการจดทะเบียน ร้านค้าออนไลน์นั้นก็จะได้รับเลขรหัสทะเบียนและสัญลักษณ์ของทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้ซื้อสามารถนำไปตรวจสอบได้

C2.23 **[ตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ซื้อ]** ประการที่สาม ควรตรวจสอบความคิดเห็นหรือประวัติการซื้อขายของผู้ซื้อรายอื่นหลังจากซื้อสินค้าหรือบริการตามช่องทางต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น สินค้า ช่องแสดงความคิดเห็นในโซเชียลมีเดีย ซึ่งความคิดเห็นของผู้ซื้อ มักจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้ซื้อรายอื่นเป็นอย่างมาก ป้องกันการถูกหลอกลวง หรือสินค้าไม่ตรงปกได้ จึงควรเลือกร้านที่มีเสียงตอบรับ ความคิดเห็นและความพึงพอใจในทางที่ดี

C2.24 **[ตรวจสอบรายละเอียดของสินค้า]** ประการที่สี่ ควรขอดูหรือตรวจสอบสภาพของสินค้าจริง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นเพิ่มเติมให้ได้ความครบถ้วนชัดเจนก่อนตัดสินใจซื้อ เพื่อป้องกันตำหนิของสินค้าที่มีอยู่ตั้งแต่ก่อนเลือกซื้อ และควรทดลองสั่งซื้อในปริมาณไม่มากก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสินค้าที่เลือกซื้อ มีราคาสูง หากคุณภาพสินค้าและบริการเป็นไปตามที่ต้องการ ค่อยสั่งซื้อเพิ่มเติมในปริมาณที่มากขึ้น

⁸⁶ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์* (2018),

http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:145663# (last visited Feb 9, 2022).

C2.25 **[ตรวจสอบช่องทางการส่งสินค้าและเงื่อนไขการรับประกัน]** ประการที่ห้า ควรสอบถามถึงวิธีการส่งสินค้า ช่วงวันและเวลาที่จะได้รับสินค้า เมื่อตกลงทำการซื้อขายและชำระเงินเรียบร้อยแล้ว ผู้ซื้อต้องได้รับข้อมูลของรายละเอียดการจัดส่งสินค้า ชื่อผู้ให้บริการส่งพัสดุที่ให้บริการจัดส่งสินค้า วันที่จัดส่งสินค้า ระยะเวลาการจัดส่งสินค้าหรือวันที่กำหนดรับสินค้า และเลขรหัสการจัดส่งสินค้าที่ผู้ซื้อสามารถติดตามสถานะการจัดส่งสินค้าได้ด้วยตนเอง⁸⁷ รวมถึงเงื่อนไขการรับประกันสินค้าหรือบริการหลังการขาย (หากมี) หากสินค้ามีปัญหา บางร้านค้ากำหนดเงื่อนไขการรับประกัน สามารถเปลี่ยนหรือคืนสินค้าได้หรือไม่ ภายในระยะเวลาเท่าใด ผู้ซื้อจำเป็นต้องตรวจสอบให้รอบคอบก่อนที่จะเลือกซื้อ

C2.26 **[ช่องทางการชำระเงิน]** ประการที่หก การซื้อขายออนไลน์ สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือช่องทางการชำระเงิน ปกติวิธีการชำระเงินที่จะใช้สำหรับการทำธุรกรรมออนไลน์มักเป็นการชำระเงินโดยโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่หากร้านค้าหรือผู้ขายขายออนไลน์เองโดยไม่ผ่านเว็บไซต์ตัวกลาง ก็จะเป็นบัญชีของเจ้าของร้านเองซึ่งลูกค้าสามารถเลือกโอนเงินจากธนาคารของตนที่ต้องการได้และเมื่อโอนแล้วก็ต้องแจ้งผลการชำระเงินไปยังผู้ขายเพื่อยืนยันการโอนเงินเมื่อผู้ขายได้รับแจ้งก็จะตรวจสอบเพื่อทำการจัดส่งสินค้าต่อไป หรือหากเป็นการซื้อขายออนไลน์ผ่านสื่อกลาง บัญชีที่ต้องชำระเงินก็จะเป็นของเว็บไซต์สื่อกลางนั้น

C2.27 นอกจากนี้ ยังมีการชำระเงินออนไลน์วิธีอื่นอีกนอกจากโอนเงินเข้าบัญชี เช่น การชำระผ่านบัตรเครดิต เมื่อเลือกชำระเงินผ่านบัตรดังกล่าว จะต้องกรอกรายละเอียดของบัตรเพื่อให้ระบบส่งข้อมูลไปยังธนาคาร เมื่อธนาคารตรวจสอบถูกต้องแล้วก็จะโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ขายและยืนยันว่าการส่งชื่อนั้นสำเร็จเรียบร้อยแล้ว เงินในบัตรเครดิตก็จะถูกตัดออกไปเพื่อชำระค่าสินค้านั้น⁸⁸

⁸⁷ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์* (2018), http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:145663# (last visited Feb 9, 2022).

⁸⁸ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, *คู่มือลัด เปิดร้านค้าออนไลน์ได้ด้วยตัวคุณ* (2014), https://www.dbd.go.th/download/ecommerce_file/pdf/Easy_Online_Shop_570526.pdf (last visited Feb 9, 2022).

C2.28 [เก็บรวบรวมหลักฐานการซื้อขาย] ประการที่เจ็ด บันทึกหลักฐานที่ได้จากการซื้อสินค้าออนไลน์ดังกล่าวไว้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับของถูกต้องและไม่มีความเสียหายหรือข้อบกพร่องอันเนื่องมาจากความผิดของผู้ขาย เช่น หลักฐานการสั่งซื้อ หลักฐานหรือสลิปการโอนเงิน ใบเสร็จส่งสินค้า เลขพัสดุที่ได้รับแจ้ง เป็นต้น ⁸⁹ ทั้งนี้ หลักฐานดังกล่าวจะเป็นประโยชน์หากเกิดปัญหาจากการซื้อของออนไลน์ได้ ⁹⁰

- ใบสั่งซื้อสินค้าหรือคำสั่งซื้อสินค้า
- ข้อความสนทนาก่อนการซื้อสินค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- ข้อมูลร้านค้า
- หลักฐานการชำระเงิน
- ถ่ายรูปสินค้าและเก็บสินค้าไว้เป็นหลักฐาน

กรณีเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์

C2.29 เมื่อการซื้อขายออนไลน์ทำผ่านอินเทอร์เน็ตโดยที่ผู้ซื้อไม่มีโอกาสเห็นตัวสินค้า ฉลากสินค้า หรือรายละเอียดต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์นั้นโดยตรงก่อนจะทำการซื้อขาย และใครก็สามารถซื้อขายออนไลน์ได้ บางกรณีผู้ซื้ออาจจะไม่สามารถตรวจสอบการมีตัวตนของผู้ขายได้ว่ามีตัวตนจริงหรือไม่ จึงมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์ได้ทั้งฝั่งผู้ซื้อและผู้ขาย เช่น ผู้ขายตั้งใจหลอกลวงเมื่อได้รับชำระเงินค่าสินค้าก็ไม่ส่งของให้ ผู้ซื้อไม่ได้รับสินค้าหรือบริการ หรือส่งของผิด สินค้าหรือบริการไม่ตรงตามที่สั่ง ส่งของไม่มีคุณภาพจากการที่สินค้าเสียหาย หรือสินค้าชำรุดมาตั้งแต่ต้นทาง หรือได้รับสินค้าล่าช้า ผู้ซื้อเองก็อาจจะเป็ฝ่ายหลอกลวง โดยการสั่งซื้อสินค้าหรือใช้บริการก่อนแล้วไม่ชำระเงิน หรือสั่งสินค้าแล้วโดยไม่ได้ตั้งใจที่จะชำระเงินตั้งแต่แรกทำให้ผู้ขายเสียหายทั้งในแง่ของรายได้ โอกาสและเวลา การเติบโตของการซื้อขายออนไลน์จึงอาจทำให้เกิดปัญหาหลายประการตามมาได้ ผู้ซื้อและผู้ขายต้องเตรียมพร้อมรับมือและหาวิธีแก้ปัญหาไว้ด้วย

⁸⁹ กระทรวงยุติธรรม, กฎหมายน่ารู้ ตอนที่ 303: ซื้อสินค้าออนไลน์แล้วโดนโกง ไม่ได้ของ ต้องทำอย่างไรถึงจะได้เงินคืน (2018), https://www.chppao.go.th/files/com_news/2021-12_1b81dbc59294d9e.jpg (last visited Nov 24, 2022).

⁹⁰ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์ (2018), http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:145663# (last visited Feb 9, 2022).

C2.30 **[การคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าออนไลน์]** ในมุมมองของการคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าและบริการในฐานะที่เป็นผู้บริโภค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค (มพบ.) และภาคีเครือข่าย ได้ร่วมกันลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อขายสินค้าและบริการในตลาดออนไลน์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออนไลน์ อีกทั้งเป็นการกำหนดกรอบความคุ้มครอง ทำให้การซื้อขายออนไลน์มีความปลอดภัยและลดปัญหาที่จะเกิดจากการซื้อของออนไลน์ได้ ซึ่งมีข้อตกลงที่สำคัญ 7 ประการครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้

- การตรวจสอบร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ
- การแสดงข้อมูลของร้านค้าหรือผู้ขาย
- ระบบที่ให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้บริโภค
- ระบบรักษาความปลอดภัยทางการเงิน ช่องทางการชำระเงินต่าง ๆ
- นโยบายความเป็นส่วนตัว
- ช่องทางร้องเรียน รวมถึงระบบติดตามเรื่องที่ร้องเรียนที่ต้องติดต่อและติดตามได้ง่าย
- ช่องทางในการรับความคิดเห็น สํารวจความพึงพอใจของผู้บริโภค รวมถึงการเยียวยาแก่ผู้บริโภคในกรณีที่เกิดปัญหาหรือได้รับความเสียหายจากการซื้อขายออนไลน์

C2.31 เมื่อเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์ ทางออกในการแก้ปัญหาอาจมีได้หลายทาง ในฝั่งผู้ซื้อเองหากผู้ขายไม่ส่งสินค้าตามสั่ง ส่งสินค้าด้อยคุณภาพ หรือส่งสินค้าผิด ผู้ซื้อก็มีทางที่จะเลือกได้ระหว่างให้ผู้ขายส่งสินค้าใหม่ที่เป็นไปตามที่คำสั่งซื้ออีกครั้งหนึ่ง หรือขอเงินค่าสินค้าคืนจากผู้ขาย ทางฝั่งผู้ขายเองหากผู้ซื้อเป็นฝ่ายไม่ชำระค่าสินค้า ผู้ขายย่อมคาดหวังได้ว่าจะได้รับการชำระราคาคืนเป็นตัวเงิน

C2.32 สำหรับผู้ซื้อ กรณีสินค้าเสียหาย ขำรุด หรือไม่ตรงกับคำโฆษณา ให้ทำการถ่ายรูปสินค้าที่ได้รับไว้เป็นหลักฐาน แล้วติดต่อไปยังร้านค้าหรือผู้ขายเพื่อแจ้งให้ทราบถึงข้อบกพร่องของสินค้าและสอบถามถึงวิธีการเยียวยาความเสียหาย

C2.33 ถ้าเป็นการซื้อผ่านเว็บไซต์ แต่ละเว็บไซต์จะมีขั้นตอนและเงื่อนไขในการรับผิดชอบกรณีสินค้าเกิดความเสียหายกำหนดไว้ ผู้ซื้อสามารถติดตามช่องทางติดต่อหรือร้องเรียนของเว็บไซต์นั้น หรือติดต่อไปยังคอลเซ็นเตอร์หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่ปรากฏบนหน้าเว็บไซต์ได้

C2.34 ถ้าเป็นการซื้อผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Instagram Twitter Line เบื้องต้นผู้ซื้อต้องติดต่อไปยังผู้ขายโดยตรงก่อน

C2.35 **[หลักฐานสำหรับร้องเรียนปัญหา]** หากไม่สามารถตกลงกับร้านค้าหรือผู้ขายได้ ให้รวบรวมหลักฐานและร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับแจ้งเรื่องร้องเรียน เพื่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือต่อไป ⁹¹ โดยการร้องเรียนต้องรวบรวมหลักฐาน ดังนี้

- ใบสั่งซื้อสินค้าหรือคำสั่งซื้อสินค้า
- ข้อความสนทนารับซื้อสินค้าระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย
- ข้อมูลร้านค้า
- หลักฐานการชำระเงิน
- ถ่ายรูปสินค้าและเก็บสินค้าไว้เป็นหลักฐาน

C2.36 **[หน่วยงานรับเรื่องร้องเรียน]** นำหลักฐานทั้งหมดแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษที่สถานีตำรวจท้องที่ เพื่อเป็นหลักฐานและส่งหลักฐานไปยังหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนแต่ละหน่วยตามประเด็นที่เราต้องการขอความช่วยเหลือ

ปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียน ดังนี้

❖ ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนปัญหาออนไลน์ 1212

ข้อมูลข่าวสาร 1212 OCC โดย ETDA ให้คำแนะนำ คำปรึกษาปัญหาที่เกิดจากการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการรับ-ส่ง การแจ้งเบาะแส หรือเรื่องร้องเรียนออนไลน์ระหว่างหน่วยงานความร่วมมือ ตลอดจนให้คำแนะนำ คำปรึกษา และประสานไปยังผู้เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ครอบคลุม 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ รวมถึงการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาที่เกิดจากการซื้อขายทางออนไลน์ ภัยคุกคามไซเบอร์ ตลอดจนปัญหาทางออนไลน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

⁹¹ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์* (2018),

http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:145663# (last visited Feb 9, 2022).

ติดต่อได้ที่สายด่วนหมายเลข 1212 อีเมล : 1212@mdes.go.th
❖ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) รับเรื่องร้องเรียนปัญหาด้านอาหาร ยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพ และเครื่องสำอาง ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้รับใบอนุญาต หรือมีอันตรายต่อผู้บริโภค ตลอดจนการโฆษณาส่งเสริมการขายทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด ติดต่อได้ที่สายด่วน 1556 อีเมล: complain@fda.moph.go.th
❖ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ โดยเน้นการคุ้มครองให้ผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาเกินจริง ต้องติดฉลากสินค้าอันตรายและสัญญาที่ทำกับผู้บริโภคที่ไม่เป็นธรรม และอยู่ในอำนาจที่ สคบ. เข้าไปดูแลได้ ติดต่อได้ที่สายด่วน 1166 อีเมล : consumer@ocpb.go.th
❖ กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ กำกับดูแลและสอดส่องพฤติกรรมการใช้เครื่องชั่ง ตวง วัด ในการซื้อ หรือขายสินค้าอุปโภคให้เกิดความเป็นธรรม การกำหนดราคาสินค้า และรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับราคา ปริมาณสินค้า และความไม่เป็นธรรมทางการค้า ติดต่อได้ที่สายด่วน 1569 อีเมล: 1569@dit.go.th
❖ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค (มพบ.) รับเรื่องร้องเรียน ให้คำแนะนำ คำปรึกษาด้านปัญหาสินค้าและบริการทั่วไปที่เกิดจากการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ การแก้ปัญหาให้กับผู้บริโภค และขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ มาแก้ปัญหา รวมทั้งให้การช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ติดต่อโทร. 02-248-3734-7 อีเมล: complaint@consumerthai.org
ทั้งนี้ สามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์เพิ่มเติมได้ที่บทความ “Checklist รู้ทันซื้อขายออนไลน์” ที่จัดทำโดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

C2.37 หากผู้ซื้อและผู้ขายสามารถตกลงกันได้โดยลำพังก็จะเป็นปัญหา แต่หากไม่สามารถตกลงกันได้ ทั้งสองฝ่ายก็มีทางเลือกในการแก้ปัญหาได้คือการไกล่เกลี่ยทางแพ่ง และการร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีต่อไป

การไกล่เกลี่ยทางแพ่ง

C2.38 ปัจจุบันคดีแพ่งในแต่ละศาลมีจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล เป็นเหตุให้การพิจารณาคดีของศาลเกิดความล่าช้า และระยะเวลาที่คดีจะถึงที่สุดก็ใช้เวลานานซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมจึงมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternative justice) มาแก้ปัญหาคดีล้นศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่สร้างความเป็นธรรมได้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการโดยตรง เพิ่มช่องทางในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีนโยบายสนับสนุนและพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ควบคู่ไปกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่คู่ความและประชาชนในการยุติข้อพิพาทด้วยหลักสันติวิธีโดยวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

C2.39 **[หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท]** การไกล่เกลี่ยคือกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือให้คู่ความเจรจาต่อรองกันและบรรลุข้อตกลงร่วมกันได้สำเร็จ โดยมีหลักการสำคัญคือ การไกล่เกลี่ยต้องเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่จะทำการไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน และการไกล่เกลี่ยนั้นต้องมีคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย (mediator) เพื่อให้ความช่วยเหลือในการเจรจาต่อรองกันของในการหาทางออกที่ดีที่สุดร่วมกัน ⁹² และเป็นที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย

C2.40 “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี ⁹³ การไกล่เกลี่ยสามารถช่วยประหยัดทั้งเวลาทั้งค่าใช้จ่ายในการนำคดีขึ้นสู่ศาล และยังช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างร้านค้าและลูกค้าได้เป็นอย่างดี

⁹² อัญชลี พูลเต็ม, แนวคิดและหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาล (2019),

<https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/> (last visited Feb 9, 2022).

⁹³ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 3

C2.41 การไกล่เกลี่ยทางแพ่ง สามารถทำได้ทั้งนอกศาลก่อนการฟ้องร้องคดี และในศาลซึ่งคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา หากสามารถตกลงกันได้ก็จะนำไปสู่การขอถอนฟ้องหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อไป

C2.42 สำหรับปัญหาในการซื้อขายออนไลน์ มักเป็นคดีที่ความเสียหายของธุรกรรมไม่สูงมากนัก ไม่คุ้มเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่ต้องใช้ในการนำคดีขึ้นสู่ศาล ในการไกล่เกลี่ยผู้ซื้อและผู้ขายสามารถทำข้อตกลงหรือต่อรองกันได้ และมีผลผูกพันหากข้อตกลงนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย และการไกล่เกลี่ยไม่ตัดสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลในกรณีที่ไม่สามารถทำข้อตกลงกันได้

C2.43 **[การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องผ่านระบบ Mediation]** การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 24 คู่ความสามารถตกลงไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องกันได้ผ่านระบบไกล่เกลี่ยออนไลน์ที่เว็บไซต์ mediation.coj.go.th ซึ่งระบบจะตั้งเลขคดีใหม่ โดยใช้บัญชีผู้ใช้ (account) เดียวกับระบบ CIOS สาเหตุที่แยกออกมาจากระบบ CIOS เพราะการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องยังไม่ถือเป็นการฟ้องคดีเพื่ออำนวยความสะดวก ผู้ไกล่เกลี่ยจึงดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งหมดผ่านระบบ Mediation ได้เลย

B2.44 **[การลงทะเบียนบนเว็บไซต์ด้วยตนเองมีระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน IAL1 และระดับความน่าเชื่อถือของการยืนยันตัวตน AAL1]** คู่ความที่ต้องการใช้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องจะต้องลงทะเบียนผ่านระบบ CIOS ก่อน หากมีบัญชีของระบบ CIOS อยู่แล้วก็สามารถเข้าสู่ระบบด้วยบัญชีเดียวกันได้เลย ซึ่งใช้ขั้นตอนการพิสูจน์ตัวตนเป็นวิธีการพิสูจน์ตัวตนด้วยตัวเอง (self-asserted) และขั้นตอนการยืนยันตัวตนด้วย OTP ที่ส่งทาง SMS ฉะนั้น ผู้ใช้งานต้องระบุนามสกุลเลขโทรศัพท์มือถือให้ถูกต้องเพื่อรับรหัสผ่านเข้าระบบ

CIOS พร้อม OTP ทาง SMS สำหรับการยืนยันตัวตนในครั้งแรก หลังจากนั้นจะสามารถเข้าใช้งานระบบ CIOS และระบบใกล้เคียงก่อนฟ้องได้ทันที ซึ่งการพิสูจน์ตัวตนด้วยการกรอกข้อมูลด้วยตัวเอง (self-asserted) เป็นไปตามระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตนที่ระดับ IAL1 และการยืนยันตัวตนผ่านทางรหัสผ่าน (password) ที่ได้รับผ่าน SMS เป็นการยืนยันตัวตนที่ระดับ AAL1⁹⁴ โปรดดูหัวข้อ B2. การพิสูจน์และยืนยันตัวตนสำหรับระบบ CIOS

C2.45 **[การกดยืนยันเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1]** เมื่อผู้ใช้งานกดปุ่มยืนยัน ยืนยันคำร้องขอใกล้เคียงก่อนฟ้อง การกดปุ่มยืนยันถือเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่ 1 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไปตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แล้ว⁹⁵ เพราะการกดยืนยันเป็นการระบุตัวผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อ ทั้งยังเป็นการแสดงเจตนาในการยอมรับสำหรับการดำเนินการต่อไปตามที่ข้อความและระบบได้ระบุไว้ เมื่อกดยืนยันแล้ว ระบบจะส่งต่อข้อมูลตามบริการที่ผู้ใช้งานต้องการเพื่อให้สำนักงานศาลดำเนินการต่อไปตามกระบวนการ

C2.46 **[กระบวนการใกล้เคียง]** ศาลจะมีกระบวนการใกล้เคียงก่อนฟ้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้⁹⁶

- เมื่อได้รับคำร้องขอดำเนินการใกล้เคียงออนไลน์ เจ้าหน้าที่ศาลจะเสนอศาลเพื่อพิจารณารับเป็นคดีใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้อง
- เมื่อศาลรับเป็นคดีใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องแล้ว ศาลจะสอบถามความประสงค์การใกล้เคียงออนไลน์ไปยังคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง และวันเวลาสำหรับการนัดใกล้เคียงข้อพิพาท โดยแนบเอกสารประชาสัมพันธ์การใกล้เคียงออนไลน์และเอกสารที่เกี่ยวข้องในการตอบรับการเข้าร่วมการใกล้เคียงข้อพิพาท
- เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตอบรับเข้าร่วมการใกล้เคียงข้อพิพาทแล้ว ให้ศาลดำเนินการตั้งผู้ใกล้เคียงซึ่งเป็นบุคคลที่สามมาเป็นคนกลางในการใกล้เคียง
- ศาลดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทผ่านช่องทางการใกล้เคียงออนไลน์ที่คู่กรณีแจ้งความประสงค์ไว้ โดยก่อนเริ่มใกล้เคียงข้อพิพาทให้ผู้ใกล้เคียงแจ้งให้คู่กรณียืนยันตัวตนและ

⁹⁴ ขมธอ. 20-2564, ข้อ 2.1

⁹⁵ ขมธอ. 23-2563, ข้อ 4.1.1

⁹⁶ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, *แนวปฏิบัติการใกล้เคียงออนไลน์ในศาลยุติธรรมทั่วประเทศ (2020)*, <https://oja.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/84/iid/195641> (last visited Feb 9, 2022).

แจ้งให้ทราบว่าการใกล้เคียงเป็นความลับ ห้ามบันทึกหรือเปิดเผยข้อความ ตลอดจนการสนทนาในระหว่างการใกล้เคียงและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใกล้เคียงให้รักษาไว้เป็นความลับ

- หากคู่กรณีตกลงกันได้ให้จัดทำบันทึกข้อตกลงรับข้อพิพาทตามแบบเอกสารที่ศาลกำหนด
- จัดทำรายงานการประชุมใกล้เคียงออนไลน์ประกอบการประชุมทุกครั้ง

การร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดี

C2.47 หากปัญหาในการซื้อขายออนไลน์ไม่สามารถเป็นที่ยุติได้แม้จะได้มีการตกลงพูดคุยกันแล้วแต่การใกล้เคียงทางแพ่งก็ไม่สำเร็จ นำไปสู่ทางเลือกสุดท้ายคือการดำเนินคดีเพื่อให้ศาลเป็นผู้ตัดสินและบังคับคดีกับกรณีพิพาทได้

C2.48 **[การร้องทุกข์]** การร้องทุกข์หมายถึงการกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น ไม่ว่าจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งมีการกระทำให้เกิดความเสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ⁹⁷ หากเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนได้ตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

C2.49 **[ขั้นตอนร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดี]** การร้องทุกข์กล่าวโทษหรือแจ้งความนั้น เป็นความผิดต่อส่วนตัวจึงต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด โดยไปร้องทุกข์ได้ที่สถานีตำรวจท้องที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เช่น สถานีที่โอนเงิน หากเป็นการชำระเงินออนไลน์ขณะอยู่ที่บ้าน ก็แจ้งได้ที่สถานีตำรวจท้องที่ที่บ้านตั้งอยู่ หรือแจ้งต่อกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเอกสารที่ต้องใช้ในการแจ้งความร้องทุกข์ ได้แก่

- (1) ข้อมูลของร้านค้าหรือผู้ขาย เช่น รูปถ่ายของร้านค้า หน้าโปรไฟล์ของผู้ขาย หรือลิงก์ URL ของเว็บไซต์

⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2

- (2) ประกาศหรือโพสต์ที่เสนอขายสินค้าหรือบริการที่เป็นปัญหานั้น โดยทำการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพหน้าจอ (capture) ผ่านโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ไว้เป็นหลักฐาน
- (3) ข้อความการติดต่อระหว่างผู้ซื้อกับร้านค้าหรือผู้ขาย
- (4) ชื่อ ที่อยู่ หรือเบอร์โทรของร้านค้าหรือผู้ขาย และเลขที่บัญชีธนาคาร
- (5) ข้อมูลและหลักฐานการชำระเงินที่ระบุจำนวนเงินและเวลาที่ชำระ อย่างสลิปโอนเงิน และธนาคารเจ้าของบัญชีปลายทางเพื่อที่จะติดต่อกับธนาคารต่อไป

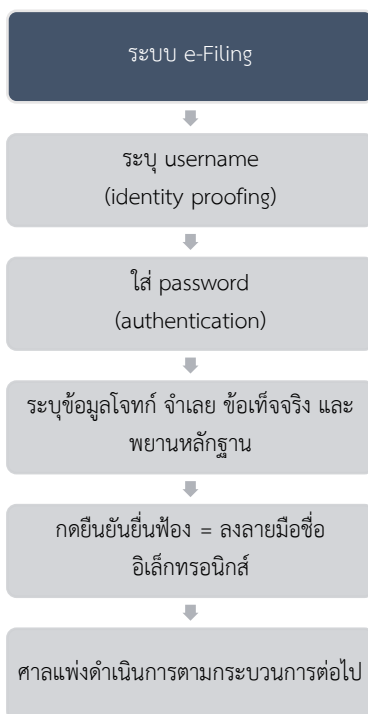
C2.50 แจ้งความ ณ สถานีตำรวจท้องที่เกิดเหตุ สถานีตำรวจนครบาล หรือสถานีตำรวจภูธร หรือร้องทุกข์ที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ได้เช่นกัน โดยนับัตรประชาชน สมุดบัญชีธนาคารของตน และหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าออนไลน์ที่ผู้ซื้อไปแจ้งความดำเนินคดี พร้อมทั้งระบุว่าเพื่อขอให้ดำเนินคดีจนถึงที่สุด

C2.51 หากไม่มีผู้เสียหายมาร้องทุกข์กล่าวโทษด้วยตนเอง กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจะไม่สามารถดำเนินการลบหรือปิดกั้นประกาศของร้านค้าที่หลอกลวงหรือเป็นมิจฉาชีพได้ทันที เพราะข้อมูลอินเทอร์เน็ตอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ให้บริการสื่อสารนั้น ๆ การดำเนินการใดจึงจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมายแล้วเท่านั้น

C2.52 เมื่อแจ้งความเรียบร้อยแล้วให้นำเลขบัญชีของร้านค้าหรือผู้ขาย ไปแจ้งความ และหลักฐานการชำระเงินไปยังธนาคารเจ้าของบัญชีปลายทางของร้านค้าหรือผู้ขาย โดยยื่นเรื่องต่อธนาคารขอเงินคืนหรืออายัดบัญชีดังกล่าว กรณีนี้จะช่วยให้เจ้าของบัญชีไม่สามารถใช้เงินหรือทำธุรกรรมใด ๆ กับบัญชีนั้นได้ เป็นอีกช่องทางที่จะช่วยให้ผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีกับร้านค้าหรือผู้ขายได้ง่ายขึ้น

แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง

- C2.53 [การยื่นฟ้องคดีซื้อขายออนไลน์ด้วยตนเองต่อแผนกคดีซื้อขายออนไลน์] นอกจากการร้องทุกข์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีแล้ว ผู้เสียหายมีอีกทางเลือกคือการใช้สิทธิฟ้องคดีด้วยตนเองผ่านทางระบบ e-Filing สำหรับคดีซื้อขายออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันได้จัดตั้งแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ขึ้นในศาลแพ่งให้เป็นระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ ซึ่งผู้ที่มีข้อพิพาทอันเกิดจากการซื้อขายออนไลน์สามารถเข้าถึงศาลและใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยตนเองได้เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างสะดวกและเป็นไปด้วยความรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ไม่ห้ามผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องอย่างคดีปกติ⁹⁸

- C2.54 [รูปแบบการพิจารณาคดีซื้อขายออนไลน์] ศาลจะใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ผู้เสียหายสามารถยื่นคำฟ้องผ่านทางระบบ e-Filing ได้ 24 ชั่วโมงและหลังจากยื่นฟ้องเข้ามาแล้ว ผู้ฟ้องสามารถติดตามเรื่องผ่านทางระบบออนไลน์

⁹⁸ ประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง ข้อ 5

ของศาลได้เลยภายใน 12 ชั่วโมงนับแต่ยื่นคำฟ้องว่าคำฟ้องอยู่ในชั้นตอนใดแล้ว หากศาลมีคำสั่งแล้วก็ปรากฏในระบบให้ทราบ⁹⁹ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดการยื่นฟ้องคดีออนไลน์ได้ที่ หัวข้อ B3. ระบบ e-Filing

C2.55 ในส่วนของการระบุข้อมูลของจำเลยนั้น เมื่อเป็นการซื้อขายออนไลน์ผู้เสียหายอาจจะไม่ทราบถึงรายละเอียดหรือข้อมูลที่ครบถ้วนของจำเลยได้ ผู้เสียหายก็สามารถระบุตัวจำเลยเพียงชื่อหรือนาม (profile) ที่จำเลยใช้ในการติดต่อทำนิติกรรมทางออนไลน์กับตนก็ได้ โดยระบุข้อมูลของจำเลยให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ แล้วเจ้าหน้าที่ศาลจะประสานงานขอหรือเรียกข้อมูลเพื่อยืนยันตัวตนของจำเลยต่อไป¹⁰⁰

C2.56 **[การไกล่เกลี่ยและการนั่งพิจารณาใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์]** ในการนั่งพิจารณาทางระบบอิเล็กทรอนิกส์จะใช้ระบบบันทึกภาพและเสียงกระบวนการพิจารณาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีแสดงตนด้วยการแสดงบัตรประชาชนให้ปรากฏทางจอภาพของระบบเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศาลทำการบันทึกภาพใบหน้าบุคคลดังกล่าวพร้อมกับบัตรประชาชนเพื่อเป็นหลักฐานรวมไว้ในสำนวนความอิเล็กทรอนิกส์ รายงานกระบวนการพิจารณาและเอกสารต่าง ๆ จะจัดทำในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยมีลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง¹⁰¹

C2.57 **[การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์]** สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้¹⁰²

- ลงลายมือชื่อในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งทำให้ปรากฏภาพลายมือชื่อในเอกสารในขณะที่มีการลงลายมือชื่อนั้น

⁹⁹ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีซื้อขายออนไลน์ ข้อ 5

¹⁰⁰ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีซื้อขายออนไลน์ ข้อ 6

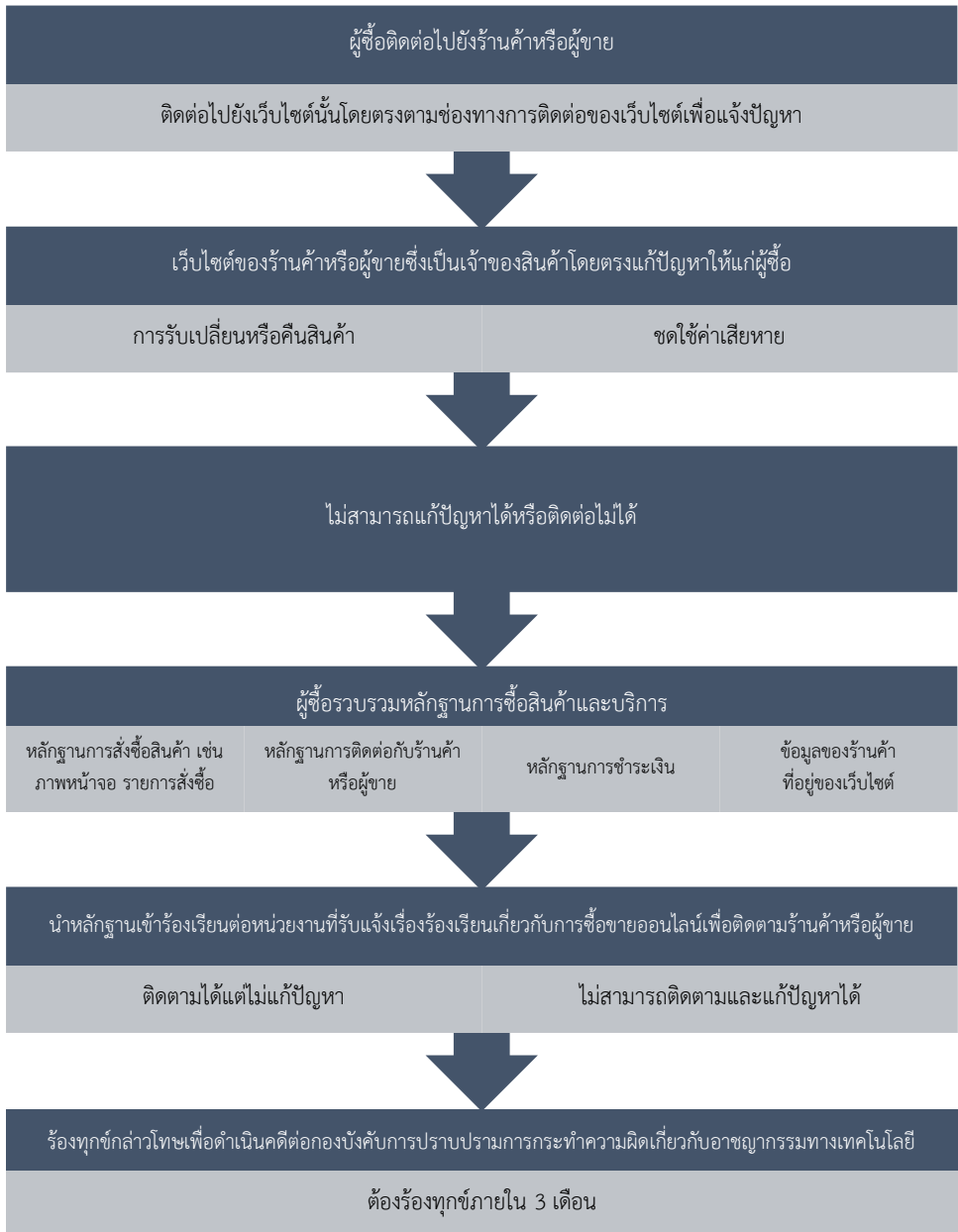
¹⁰¹ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีซื้อขายออนไลน์ ข้อ 11, 12, 13

¹⁰² ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีซื้อขายออนไลน์ ข้อ 8

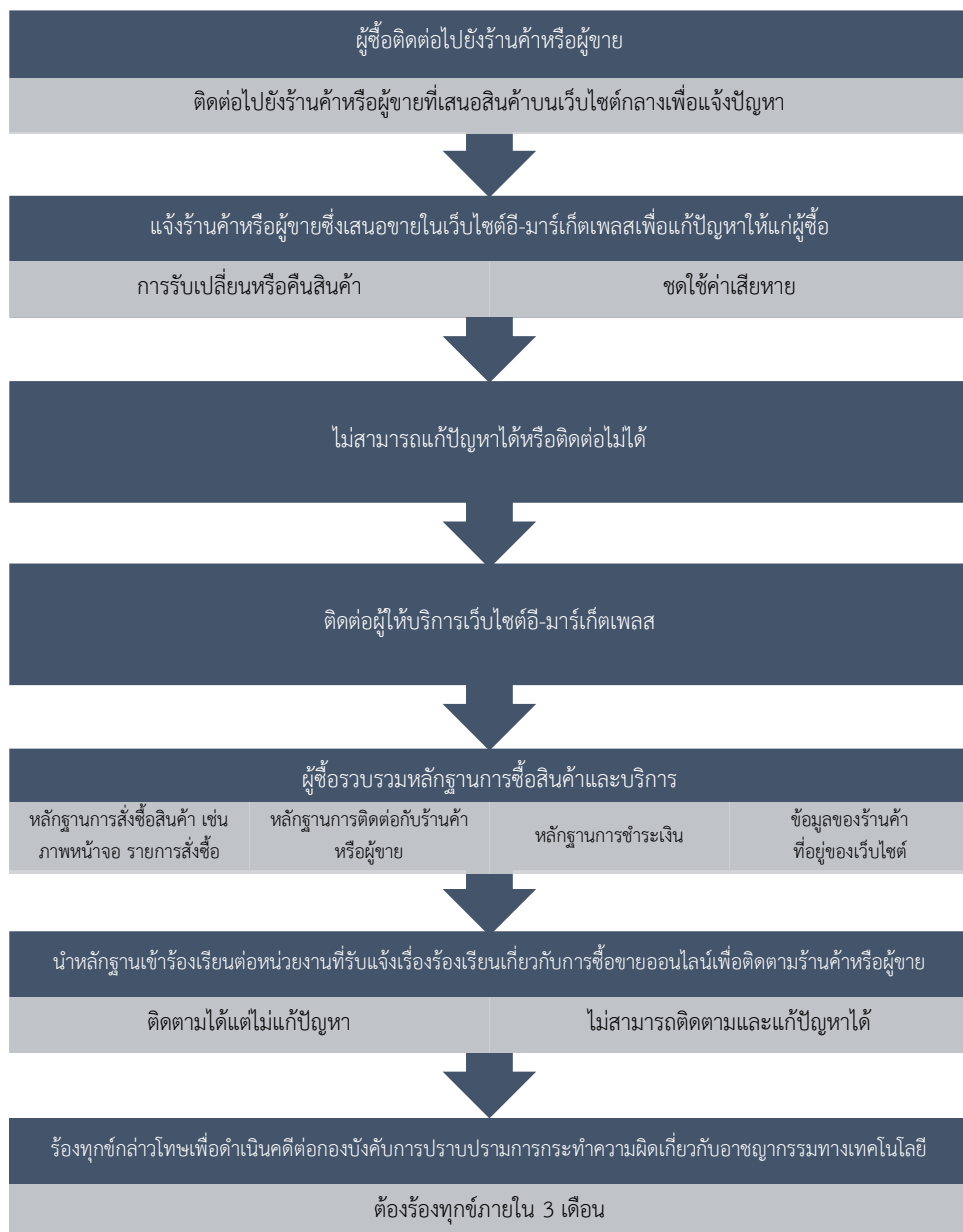
- ทำการใด ๆ บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อันแสดงว่าผู้ทำได้ยอมรับความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความที่เกี่ยวข้องแล้ว เช่น การสแกนใบหน้า การสแกนลายนิ้วมือ
- ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด โปรดยกข้อ B3. ระบบ e-Filing

C2.58 การยื่นฟ้องคดีออนไลน์ผ่านทางระบบ e-Filing ช่วยอำนวยความสะดวกให้คดีซื้อขายออนไลน์ที่มีจำนวนมากเสร็จสิ้นไปเร็วขึ้น ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิได้ด้วยตนเองโดยไม่มี ความยุ่งยากซับซ้อน อาจจะไม่ต้องมีทนายความ ใช้หลักฐานเท่าที่มีพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าได้รับความเสียหายอย่างไร ส่วนผู้ถูกฟ้องอาจมีทนายความหรือไม่มีทนายความก็ได้เช่นกัน ถ้าไม่มีทนายความก็แสดงหลักฐานเท่าที่มีพิสูจน์ว่าไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินคดีเอง

ตัวอย่างการดำเนินการกรณีเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์: เว็บไซต์ของร้านค้าโดยตรง

ตัวอย่างการดำเนินการกรณีเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์: เว็บไซต์อี-มาร์เก็ต

ตัวอย่างการดำเนินการกรณีเกิดปัญหาในการซื้อขายออนไลน์: เครือข่ายสังคมออนไลน์

